Dede korkut hikâyeleri

Tercüman 1001 TEMEL ESER

TERCÜMAN GAZETESİ'nin
bir kültür hizmeti olarak
yayınladığı
''1001 TEMEL ESER''
Serisinin
149. kitabı
''DEDE KORKUT HİKAYELERİ'

KERVAN KİTAPÇILIK
BASIN SANAYİ ve TİCARET A.Ş.
Ofset Tesisleri'nde
dizilmiş ve basılmıştır.
(MAYIS 1980)

Tercüman 1001 TEMEL ESER
149

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

Orhan Şaik GÖKYAY

İSTANBUL
1980

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda **"Gerçek eserler"** elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş **-Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış-** binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip-toparlayacak ve günümüzün Türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde **"Köşetaşı"** vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız **"1000 Temel Eser"** serisi, Millî Etiğim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve **"Tercüman 1001 Temel Eser"** dizisini yayınlamaya karar verdik. **"1000 Temel Eser"** serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâca her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman
Gazetesi Sahibi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu kitaptaki hikâyelerde, bugün artık genel olarak büyük kentlerin konuşma dilinden olduğu kadar yazarların dilinden de çekilmiş birtakım sözcükler geçecektir. Bunlar, başta savaşlarda kullanılanlar olmak üzere birtakım nesnelerin adları olduğu gibi, sonradan yerlerini Arapça ve Farsçalarının aldığı, Türklerin hayatında geçerli türlü anlamları karşılamakta olan arı Türkçe sözlerdir. Okuyucuların arasında bunları bugün de bilen ve kullananlar elbette vardır. Bu türden sözcükler kendimizin olduğu için yerlerinde bırakılmışlardır. Yalnız okuyucuya yardım olsun diye, ilk geçtikleri yerlerde bunlar italikle dizilmiş ve sayfa altlarındaki çıkmalarda açıklanmıştır.

Söz burada iken bir noktayı da belirtmek isterim. Dede Korkut Hikâyelerinin Çocuk Kitapları Dizisinde hazırlanmasını üzerime aldığım zaman, okullarına giderek ve hikâyeleri onlara ya kendim okuyarak, ya da kendilerine okutarak üç yüze yakın kız, erkek ve ilk, orta ve lise öğrencisi arasında bir araştırma yaptım. Hangi sözcükleri anlayıp hangilerini anlamadıklarını öğrenmeye çalıştım. Çoğu kez, önceden, bilmeyeceklerini sandıklarımı anladıklarını gördüm; öte yandan, sayıları çok az olmakla birlikte *Hak Taâlâ* ve *kâfir* gibi sözcükleri bilmediklerine şaştım. Bir kitabı, her eline alan okuyucunun onu bütünüyle anlaması, orada geçen bütün sözcükleri ve kavramları bilmesi beklenemez. Ben bu soydan sözcükleri ve kavramları bugün kullandıklarımızla kar-

şılayacak yerde onları olduğu gibi bırakmayı yeğ gördüm. Çünkü kitâbın bir yararı da, bize durmadan yeni sözcükleri ve kavramları kazandırması, bu yoldan dilimizi zenginleştirmesi değil midir? Hele kazanacaklarımız kendi öz kaynağımızdan akıp geliyorlarsa...

Birtakım nesneleri tanıtmak ve hikâyelere daha bir hava verebilmek için kitaba resimler de konmuştur. Bunların bir bölüğü, kitapta geçen nesnelerin kimilerini göstermektedir. Bir bölüğü de hikâyelere, bir bakıma okuyucuyu daha da yaklaştırmak amacını gütmektedir. Bu sonuncular siyah—beyaz resimlerle renkli minyatürlerdir.

Bu büyük boy resimlerin, Dede Korkut hikâyelerinin konuları ile ilk bakışta pek ilgisi olmadığı düşünülecektir. Ancak, eski tarih çağlarında Türklerin yaşayışında yer almış olayları, bütün savaşlarında kullanageldikleri kılıç, kalkan, topuz, ok, yay, gönder ve benzeri nesneleri bu resimlerin en doğru ve en sağlam olarak verdiğine okuyucu güvenebilir. Resimlerin bir bölüğü de, yine hikâyelerin kendi konusu ile ilgili olmamakla birlikte o konuya çeşni veren, bu hikâyelerdekileri değilse de, Türklerin karıştığı, katıldığı başka olayları hatırlatan resimlerdir.

Bu resimlerin hiçbiri hayal ürünü değildir. Ayrı ayrı konuları işlemiş olan kaynaklardan alınmıştır. Bu kaynaklar, Dede Korkut hikâyelerinin yazıya geçirildiği tahmin edilen yüzyıldan önceki zamanlarda, XIV, XV, XVI, yüzyıllarda meydana gelmiş yapıtlardır. Bunlar Camiü't—tevârih, Fatih Albümü, Hünernâme ve benzeri tanınmış eserlerdir.

Savaşlarda kullanılan silâhları gösteren resimlere gelince hepsi Topkapı Sarayı Müzesinin 'Silâhlar Bölümü'nde sergilenmektedir, oradan alınmıştır. Bunların içinde Yavuz Sultan Selim'in kılıcı, Mısır Sultanı Kayıtbay'ın zırhı gibi başka yönlerden değer taşıyanlar da vardır.

Kitapta anlattıkları, ne işe yaradıkları bilindiği halde başka başka ad verilmiş olan nesnelere de rastlanacaktır. Bu adların, birtakım ayrıntıları belirttiği bir gerçektir. Ok torbası ve okluk demek olan ve kitapta bilük, sadak ve tirkeş diye üç ayrı ad al-

tında geçen üç sözcük buna tanık olarak verilebilir. Bunların benzerleri de vardır. Çomak, gürz, salık, şeşper, topuz bunların arasındadır. Açıklamalarda bu ayrıntılara inilmemiştir, okuyucu bunların kimisini resimlerine bakarak çıkarabilecektir, umarım.

Kitapta yer alan resimlerin hepsi, Topkapı Sarayı Müzesi'nde görevli arkadaşlarım iki genç sanat—tarihçimizin, Dr. Filiz Çağman'la, Dr. Zeren Akalay'ın minnettân olduğum yardımlarıyla seçilip derlenmiştir. Kendilerine bir kez daha teşekkür ediyorum.

Dede Korkut Hikâyeleri, hiçbir zaman tazeliğini yitirmeyen, eskimeyen yetişmekte olan bir genç kızın bugünden yarına artan güzelliğini taşımaktadır. Onun güzelliği, onun tadı, gücü

Demâdem artar, eksilmez, tükenmez, bînihâyettir

Bunu ben bunca yıldır, bu hikâyeyi yazıp durmakta, okuyup durmakta olduğum için kendimde deneyerek söyleyorum. Bu yolda herkesin bana katıldığını gösteren tanıklarla bütün yayın alanımız doludur.

Orhan Şaik GÖKYAY

Dirse Han - oğlu Boğaç Han Boyu

Hânım hey! Bir gün Kamgan-oğlu Han Bayındır yerinden doğrulmuştu. Şâmi günlüğü (1) yeryüzüne diktirmişti. *Ala Sayvanı* (2) gökyüzüne yükseltmişti. Bin yerde ipek halı seccadeler döşenmişti. Hanlarhanı Han Bayındır yılda bir kez toy edip Oğuz beylerini konuklardı. Gine toy edip attan aygır, deveden *buğra* (3), koyundan koç kırdırmıştı. Bir yere *ağ otak* (4), bir yere *kızıl otak* (5), bir yere *kara otak* (6) kurdurmuştu. Kimin ki oğlu, kızı yok, kara otağa kondurun, kara keçeyi altına döşeyin, kara koyun yahnısından önüne getirin, yerse yesin, yemezse kalksın, gitsin, demişti. Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun; oğlu kızı olmayanı Ulu Tanrı hor görmüştür, biz de hor görürüz, belli bilsin, demişti.

Oğuz beyleri bir yere gelip toplanmağa başladı. Meğer, Dirse Han derlerdi, bir beyin oğlu, kızı yoktu. *Soylamış* (7), görelim hânım ne soylamış?:

Salkım salkım tan yelleri estiğinde,
Sakallı *bozaç turgay* (8) *sayradıkta* (9),

---

1 Çadır, gölgelik, günlük, dört köşe çadır.
2 Güneşten korunmak için yapılan gölgelik, alaca bezden yapılmış güneşlik.
3 Deve aygırı.
4 Ak çadır bezinden yapılmış büyük çadır.
5 Al renkte çadır bezinden yapılmış büyük çadır.
6 Kara çadır bezinden yapılmış büyük çadır.
7 Makamsız bir türkü, bir şiir söylemiş.
8 Dişi toygar, dişi çayır kuşu, dişi hüthüt.
9 Öttüğünde.

Sakalı - uzun *tat eri* (10) *banladıkta* (11),
Bidevi atlar (12) sahibini görüp *okradıkta* (13),
Aklı–karalı seçilen çağda,
Göğsü - güzel kaba dağlara gün değende,
Bey yiğitler, *cılasınlar* (14) birbirine koyulan çağda,

Alaca sabah Dirse Han kalkıp yerinden doğruldu, kırk yiğidini yanına alıp Bayındır Han'ın sohbetine gelir oldu. Bayındır Han'ın yiğitleri Dirse Han'ı karşıladılar. Getirip kara otağa kondurdular, kara keçeyi altına döşediler, kara koyun yahnısından önüne getirdiler. Bayındır Han'dan buyruk böyledir, Hânım dediler.

Dirse Han dedi ki:

–Bayındır Han, benim ne eksikliğimi gördü? Kılıcımdan mı gördü? Soframdan mı gördü? Benden aşağı kişileri ak otağa, kızıl otağa kondurdu, benim suçum ne oldu ki beni kara otağa kondurdu?

Dediler ki:

–Hânım, bugün Bayındır Han'dan buyruk şöyledir: Oğlu, kızı olmayanı, yüce Tanrı hor görmüştür, biz de hor görürüz, demiştir, dediler.

Dirse Han yerinden ayağa kalktı, dedi ki:

–Yiğitlerim, yerinizden doğrulun, kalkın. Bu kara ayıp bana ya bendendir, ya hatundandır, dedi. Dirse Han *evine* (15) geldi. Çağırıp hatununa soylar, görelim hânım ne soylar:

---

10 Türk buyruğuna girmiş olan yabancı; şehirde oturmayan ve Türk soyundan olmayan yabancı.
11 Ezan okuduğunda.
12 Gölden, ya da ırmaktan çıkan bir aygırın at sürüsü içinde bir kısrağa aşmasından doğan soylu at.
13 Mırıl mırıl ve yavaş yavaş kişnediği zaman.
14 Bahadırlar, kahramanlar.
15 Çadırına.

Soylama (16)

Beri gelsen-e, başım bahtı, evim tahtı!
Evden çıkıp yürüyende selvi—boylum,
Kurulu yaya benzer *çatma-kaşlım* (17),
İkiz badem sığmayan dar - ağızlım,
Güz elmasına benzer al - yanaklım,
Kadınım, direğim, *döleğim* (18) !

Görür müsün, neler oldu? Kalkıp Bayındır Han yerinden doğrulmuş, bir yere ak otak, bir yere kızıl otak, bir yere kara otak diktirmiş. Oğulluları ak otağa, kızlıları kızıl otağa, oğlu — kızı olmayanı kara otağa kondurun, kara keçeyi altına döşeyin, kara koyun yahnısından önüne getirin, yerse yesin, yemezse kalksın, gitsin; onun ki oğlu, kızı yoktur, yüce Tanrı onu hor görmüştür, biz de hor görürüz, demiş. Gelip beni karşıladılar, kara otağa kondurdular, kara keçeyi altıma döşediler, kara koyun yahnısından önüme getirdiler, oğlu, kızı olmayanı ulu Tanrı hor görmüştür, biz de hor görürüz, belli bil, dediler.

Senden midir, benden midir, yüce Tanrı bize bir *erdemli* (19) oğul vermez, nedendir, dedi, soyladı:

Soylama

Han kızı yerimden kalkayım mı?
Yakanla boğazından tutayım mı?
Kaba ökçem altına alayım mı?
Kara polat (20) öz kılıcımı elime alayım mı?

---

(16) Makamsız bir türkü, ya da şiir ; Sorup araştırma, işin aslını araştırma.

(17) Kaşlarının arası boya ile çatılmış olan.

(18) Ağırbaşlı, yumuşak başlı, sakin,itaatli, vakarlı; Çok döl veren, çok doğuran.

(19) Becerikli, faziletli, marifetli.

(20) Kara çelikten, halis çelikten.

Öz gövdenden başını keseyim mi?
Can tatlısını sana bildireyim mi?
Alca kanın yeryüzüne dökeyim mi?
Han kızı, sebebi nedir bana desene!
Yoksa, çok hışmederim pindi sana!

dedi.

Dirse Han'ın hatunu soylamış, görelim ne soylamış?:

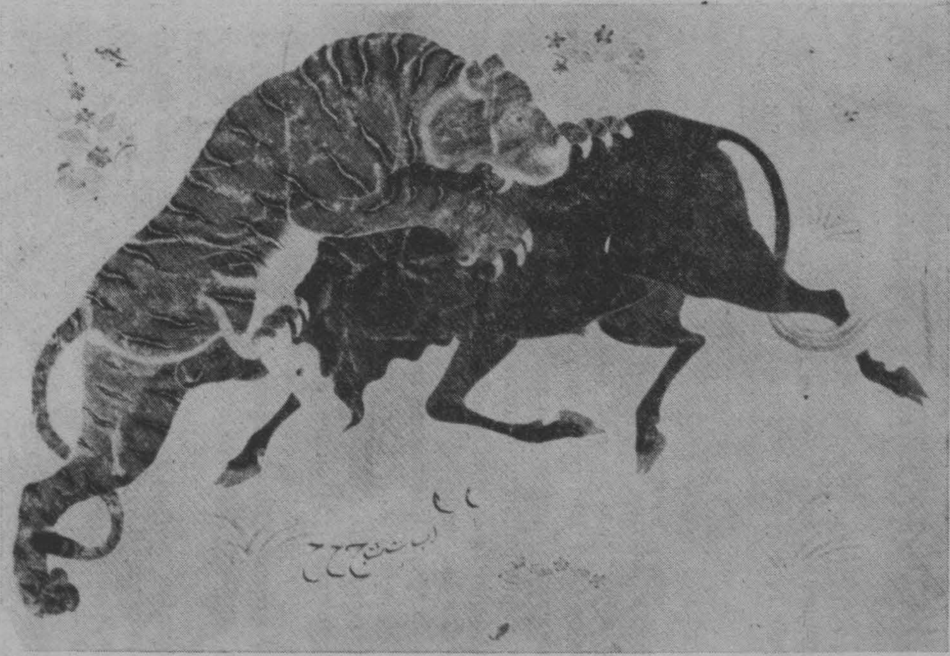
Hay Dirse Han, bana hışmetme!
İncinip acı sözler söyleme!
Yerinden doğrul, kalk,
Ala çadırını yeryüzüne diktir,
Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdır,
İç-Oğuzun, Dış—Oğuzun beylerini üstüne *yığınak et,* (21)
Aç görsen doyur,
Yalıncak görsen *donat* (22),
Borçluyu borcundan kurtar,
Tepe gibi et yığ,
Göl gibi *kımız* (23) sağdır,
Ulu toy eyle (24), hacet dile!

Olaki bir *ağzı dualının* (25) berekâtıyla Tanrı bize bir erdemli çocuk verir.

Dirse Han, hatununun sözüyle ulu toy eyledi, hacet diledi. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırdı. İç-Oğuz, Dış-Oğuz beylerini üstüne yığınak etti; aç görse doyurdu; çıplak görse donattı; borçluyu borcundan kurtardı; tepe gibi et

---

(21) Çevrene topla.
(22) Giydir.
(23) Kısrak sütünü ekşiterek yapılan bir Türk içkisi.
(24) Büyük ziyafet ver.
(25) Duası Tanrı katında makbul olan birinin.

Boğa ile arslan döğüşü

yığdı; göl gibi kımız sağdırdı. El kaldırdılar, hacet dilediler. Hatunu gebe oldu, bir nice zaman sonra bir oğlan doğurdu. Oğlancığını dadılara verdi, besletti.

At ayağı külük, ozan dili çevük olur; iyegülü ulalır, kaburgalı büyür (26), oğlan on beş yaşına girdi. Oğlanın babası, Bayındır Han'ın *ordasına* (27) karıştı.

Meğer hânım, Bayındır Han'ın bir boğası vardı, o boğa katı taşa boynuz vursa un gibi öğüdürdü. Bir yazın, bir güzün boğa ile buğrayı savaştırırlardı. Bayındır Han, soylu Oğuz beyleriyle temaşaya bakardı, eğlenirdi.

Meğer sultanım, gine yazın boğayı saraydan çıkardılar. Üç kişi sağ yanından, üç kişi sol yanından demir zincirlerle boğayı tutmuşlardı. Gelip meydanın ortasında koyuverdiler.

Meğer sultanım,Dirse Han'ın oğlancığı, üç de *orda uşağı* (28) meydanda *aşık oynayorlardı* (29). Boğayı koyuverdiler, oğlancıklara 'kaç!' dediler. O üç oğlan kaçtı. Dirse Han'ın oğlancığı kaçmadı, Ak meydanın ortasında baktı, durdu. Boğa da oğlana sürdü, geldi, diledi ki oğlanı öldüreydi. Oğlan boğanın alnına yumruğunu dayadı. Boğa götün götün gitti. Boğa oğlana sürdü, geri geldi. Oğlan yine boğanın alnına yumruğunu indirdi. Oğlan bu kez boğanın alnına yumruğunu dayadı, sürdü meydanın başına çıkardı. Boğa ile oğlan bir hanıle çekiştiler. Boğa ön ayaklarını gerdi, durdu. Ne oğlan yener, ne boğa yener. Oğlan düşündü, kendi kendine dedi ki: Bir dama direk vururlar, o dama da-

---

(26) Bu, hikâyede geçen bir söz başı gibidir. "At ayağı çabuk, süratli, ozanın dili de çevik olur. İğe kemiği olan her varlık gelişir, kaburgalı olanlar da büyür." İşte bunun gibi...

(27) Hanın karargâhına, han ya da bey çadırlarının bulunduğu yere, obaya.

(28) Bey çadırlarının bulunduğu yerin çocuğu.

(29) Koyunların aşık kemikleriyle oynanan bir oyun oynamakta idiler.

yak olur. Ben bunun alnına neye dayak olur, dururum, dedi. Oğlan boğanın alnından yumruğunu giderdi, yolundan savuldu. Boğa ayak üstüne duramadı, düştü, tepesinin üstüne yıkıldı. Oğlan bıçağına el vurdu, boğanın başını kesti.

Oğuz beyleri gelip oğlanın üstüne yığınak oldular, "yaşa!" dediler. Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun, birlikte alıp babasına varsın, babasından oğlana beylik istesin, taht alıversin, dediler. Çağırdılar, Dedem Korkut gelir oldu, oğlanı alıp babasına vardı. Dedem Korkut oğlanın babasına soylamış, görelim hânım ne soylamış?:

Soylama

Hey Dirse Han,
Oğlana beylik ver, taht ver,
Erdemlidir;
Boynu uzun bidevi at ver, biner olsun,
Hünerlidir;
Ağıldan (30) *tümen* (31) koyun ver bu oğlana, *şişlik* (32) olsun,
Erdemlidir;
Kaytabandan (33) kızıl deve ver bu oğlana *yüklet* (34) olsun,
Hünerlidir;
Altın-başlı ev (35) ver bu oğlana, gölge olsun,
Erdemlidir;
Omuzu nakışlı *cübbe* (36), giyecek ver bu oğlana giyer olsun,
Hünerlidir!

---

(30) Koyun yatağı; çalıdan ve sazlıktan çevrilip içinde davar yatırdıkları yer.
(31) On bin; Büyük küme, çok, pek çok.
(32) Şişe geçirilip kızartılacak koyun veya kuzu; büryanlık koyun ya da kuzu.
(33) Deve ahırı.
(34) Yük hayvanı.
(35) Üstü altın yaldızlı çadır.
(36) Yensiz ve etekleri kısa üst giyeceği; yenleri bol, dizlere kadar uzun etekli, önü açık üst giyeceği.

Bayındır Han'ın Ak meydanında bu oğlan savaş etmiş, bir boğa öldürmüş, senin oğlunun adı Boğaç olsun, adını ben verdim, yaşını Allah versin, dedi.

Dirse Han oğlana beylik verdi, taht verdi. Oğlan tahta çıktı, babasının kırk yiğidini anmaz oldu. O kırk yiğit kıskandılar, birbirlerine şöyle dediler:

–Gelin oğlanı babasına *kovlayalım* (37), olaki öldüre. Gine bizim ululuğumuz, saygımız onun babasının yanında hoş olur, *artık* (38) olur, dediler.

Vardı, bu kırk yiğidin yirmisi bir yana, yirmisi de bir yana oldu. İlkin yirmisi vardı, Dirse Han'a bu haberi götürdü:

–Görür müsün, Dirse Han, neler oldu? Yüzü gülmesin, yetip onmasın, senin oğlun *kür* (39) çıktı, uğursuz çıktı, Kırk yiğidini yanına aldı, soylu Oğuzun üstüne yürüyüş etti. Nerede güzel gördüyse çekip aldı. Aksakallı *kocanın* (40) ağzına söğdü. *Ak pürçekli* (41) kadının sütünü sordu. Akan duru sulardan haber geçer, *arkuru* (42) yatan aladağdan haber aşar, hanlarhanı Bayındır Han'a haber varır. Dirse Han'ın oğlu böyle *bid'at işlemiş* (43) derler. Gezdiğinden öldüğün *yeğ* (44) ola. Bayındır Han seni çağırır, sana kötü hışmeder. Böyle oğul senin nene gerek? Böyle oğul olmaktan olmamak yeğdir, öldürsen-e, dediler.

Dirse Han 'varın getirin, öldüreyim' dedi. Böyle deyince, hânım, o namertlerin yirmisi daha çıkageldi ve bir *kov* (45) da onlar getirdiler, dediler ki:

---

(37) Çekiştirelim, kötüleyelim.
(38) Çok,, fazla, ziyade.
(39) İdraksiz, nankör, terbiyesiz.
(40) İhtiyarın, yaşlı erkeğin.
(41) Ak - saçlı, ak - kâküllü.
(42) Çapraz, eğri, çarpık.
(43) Töreye uymayan işler işlemiş, töreye ve geleneğe aykırı işler işlemiş.
(44) Daha iyi, üstün, hayırlı.
(45) Arkadan çekiştirme, iftira, kötüleme, birini başkasına geçme.

–Kalkıp Dirse Han senin oğlun doğruldu göğsü–güzel dağlara ava çıktı. Sen varken av avladı, *kuş kuşladı* (46). Anasının yanına alıp geldi. Al şarabın *itisinden* (47) aldı, içti. Anasıyla *sohbet eyledi* (48), atasına kasdeyledi. Senin oğlun kür koptu, uğursuz çıktı. Arkuru yatan aladağdan haber geçer, hanlarhanı Bayındır Han'a haber varır. Dirse Han'ın oğlu bid'at işlemiş derler, seni çağırırlar, Bayındır Han'ın *katında* (49) sana kötü hışmolur. Böyle oğul nene gerek, öldürsen-e, dediler. Dirse Han.

–Varın, getirin, öldüreyim, böyle oğul bana gerekmez, dedi.

Dirse Han'ın *nökerleri* (50) şöyle dedi:

–Biz senin oğlunu nice getirelim? Senin oğlun bizim *sözümüz almaz* (51), bizim sözümüzle gelmez. Kalkıp yerinden doğrul, yiğitlerini okşa, yanına al! Oğluna uğra, yanına alıp ava çık! *Kuş uçurup* (52), av avlayıp oğlunu oklayıp öldüregör, eğer böyle öldürmezsen bir türlü daha öldüremezsin, belli bil, dediler.

Soylama

Salkım salkım tan yelleri estiğinde,
Sakallı bozaç turgay sayradıkta,
Bidevi atlar sahibini görüp okradıkta,
Sakalı - uzun tat eri banladıkta,
Aklı - karalı seçilen çağda,
Soylu Oğuzun gelini, kızı bezenen çağda,
Göğsü - güzel kaba dağlara gün değende,
Bey yiğitler, cılasınlar birbirine koyulan çağda,

---

(46) Doğan,şahin gibi terbiye edilmiş kuşlarla kuş avına çıktı.
(47) Keskininden, sertinden.
(48) Anasına karşı ahlâksızca davrandı, anasıyla kötü işlere kalktı.
(49) Yanında, önünde.
(50) Koruyucu adamları, koruyucu silâh arkadaşları.
(51) Sözümüzü dinlemez.
(52) Kuş avlamak için eğitilmiş doğan ya da şahinler uçurup; eğitilmiş av kuşlarıyla kuş avına çıkıp.

Alaca sabahta Dirse Han yerinden doğruldu, oğlancığını yanına alıp kırk yiğidini ardına taktı, ava çıktı. Av avladılar, kuş kuşladılar.

O kırk namerdin birkaçı oğlanın yanına geldi:

—Baban, geyikleri kovsun, getirsin, benim önümde tepelesin. Oğlumun at seğirdişini, kılıç çalışını, ok atışını göreyim, sevineyim, kıvanayım, *güveneyim* (53), diyor dediler. Oğlandır, ne bilsin! Geyiği kovardı, getirirdi, babasının önünde *sinirlerdi* (54) Babam at seğirdişime baksın kıvansın, ok atışıma baksın güvensin, kılıç çalışıma baksın, sevinsin, derdi.

O kırk namertler bunu görüp:

—Görür müsün oğlanı? *Yazıda yabanda* (55) geyiği kovar, senin önüne getirir, geyiğe atarken okla seni vurur öldürür. Oğlun seni öldürmeden sen oğlunu öldüregörsen-e, dediler.

Oğlan geyiği kovarken babasının önünden gelip giderdi. Dirse Han, kirişi kurt—sinirli sert yayını eline aldı. Özengiye kalkıp sıkı çekti. Oğlanı iki küreğinin arasından vurdu, çıktı, yıktı. Ok dokundu, alca kanı şorladı, koynu doldu. Oğlan bidevi atının boynunu kucakladı, yere düştü.

Dirse Han istedi ki oğlancığının üstüne haykırıp düşsün. O kırk namert komadı. Atının dizginini döndürdü, ordasının yolunu tuttu.

Dirse Han'ın hatunu, oğlancığımın ilk avıdır, deye attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırdı. Kanlı Oğuz beylerini *toylayayım* (56), dedi. *Yumurlanıp* (57) yerinden ayağa kalktı. Kırk ince kızı yanına aldı, Dirse Han'a karşı vardı. Gözlerini kaldırdı, Dirse Han'ın yüzüne baktı. Sağıyla soluna göz gezdirdi, oğ-

---

(53) Övünmek; sevinmek, gurur duymak.
(54) Arka ayak sinirlerini kesip kıpırdayamaz hale getirirdi.
(55) Ovada kırda.
(56) Ziyafet vereyim, yedireyim, içireyim, ağırlayayım.
(57) Toparlanıp.

lancığını göremedi. Kara bağrı sarsıldı, tüm yüreği oynadı. Kara çekik gözleri kanyaş doldu, çağırıp Dirse Han'a soylar, görelim hânım ne soylar?

Soylama

Beri gelsen-e, başım bahtı, evim tahtı!
Han babamın güveyisi,
Kadın anamın sevgisi,
Atam, anam verdiği,
Göz açıp gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
A Dirse Han!
Kalkıp yerinden doğruldun,
Karakazılık atına (58) sıçrayıp bindin,
Göğsü - güzel dağa ava çıktın,
İki vardın, bir gelirsin
Yavrum hâni?
Karanlık gecede bulduğum oğul hani?
Çıksın benim görür gözüm, a Dirse Han, yaman seğrir,
Kesilsin oğlan emen süt damarım, yaman sızlar,
Sarı yılan sokmadan akça tenim kalkıp şişer,
Biricik oğlum görünmez, bağrım yanar;
Kuru kuru çaylara sucu saldım,
Kara - donlu (59) dervişlere adaklar verdim,
Aç görsem doyurdum, yalıncak görsem donattım,
Tepe gibi et yığdım,
Göl gibi kımız sağdırdım,
Dilek ile bir oğul gücile buldum,
Biricik oğul haberini a Dirse Han,

---

(58) Kazılık Dağı'nda yetişen soy atına.
(59) Kara giyecekli; giyeceği kara renk kumaştan olan.

Desene bana.
Karşı yatan karadağdan bir oğul uçurdunsa söyle bana,
Kanın (60) akan yüğrük sudan,
Bir oğul akıttınsa söyle bana,
Aslanıla kaplanına,
Bir oğul yedirdinse söyle bana,
Kara - donlu, azgın dinli kâfirlere,
Bir oğul aldırdınsa söyle bana,
Han babamın katına ben varayım,
Ağır hazine (61), bol asker alayım,
Azgın dinli kâfire ben varayım,
Yaralanıp Kazılık atından inmeyince,
Yenimle alca kanımı silmeyince,
Kol –but olup yer üstüne düşmeyince,
Yalınız (62) oğul yollarından dönmeyeyim;
Yalınız oğul haberin, a Dirse Han, söyle bana,
Kara başım kurban olsun bugün sana!
dedi, *zarılık eyledi* (63), ağladı.

Böyle deyince, Dirse Han hatununa karşılık vermedi. O kırk namert karşı geldiler, dediler ki:

–Oğlun sağdır, esendir, avdadır. Bugün yarın nerdeyse gelir, korkma, kayırma, bey sarhoştur, karşılık veremez, dediler.

Dirse Han'ın hatunu bıraktı, geri döndü. Katlanamadı, kırk ince kızı yanına aldı, bidevi atına binip oğlancığını aramağa gitti. Kışta, yazda karı, buzu erimeyen Kazılık Dağı'na geldi, çıktı. Alçaktan yüce yerlere seğirdip çıktı. Baksa göre bir derenin içinde karga, kuzgun iner, çıkar; konar, kalkar. Bidevi atını ökçeledi, o yana yürüdü.

Meğer sultanım, oğlan orada yıkılmıştı. Karga, kuzgun kan görüp oğlanın üstüne konmak isterdi. Oğlanın iki köpekceğizi

---

(60) Kan gibi.
(61) Çok para.
(62) Tek, biricik.
(63) İnim inim inledi, zârı zârı ağladı, sıkladı.

vardı, kargayı, kuzgunu kovardı, kondurmazdı. Oğlan orada yıkıldığı vakit boz - atlı Hızır oğlana göründü, üç kez yarasını eliyle sığadı. 'Sana bu yaradan ölüm yoktur; dağ çiçeği ananın sütüyle senin yarana melhemdir' dedi, kayboldu.

Oğlanın anası, oğlanın üstüne seğirdip çıkageldi. Ne görsün? Oğlancığı alca kana bulaşmış yatıyor. Çağırıp oğlancığına soylar, görelim hânım ne soylar?

Soylama

Kara çekik gözlerini uyku almış açsan-a akı!
On iki ince kemiceğin özünü almış, toplayıp devşir akı!
Tanrı veren tatlı canın *seyranda imiş* (64), indi, akı!
Öz gövdende canın varısa oğul, haber ver bana,
Kara başım kurban olsun, oğul sana!..
Kazılık Dağı! Akar senin suların,
Akarken akmaz olsun!
Biter senin otların Kazılık Dağı,
Biter iken bitmez olsun!
Kaçar (65) senin geyiklerin Kazılık Dağı,
Kaçar iken kaçmaz olsun, taşa dönsün!
Ne bileyim oğul, arslandan mı oldu?
Yoksa kaplandan mı oldu?
Ne bileyim oğul, bu kazalar sana nereden geldi?
Öz gövdende canın varısa oğul, haber bana,
Kara başım kurban olsun oğul sana!
Ağız dilden birkaç kelime haber bana!

dedi.

---

(64) Gövdenden çıkıp gitmiş; canın gövdeni bırakıp başka âleme gitmiş.

(65) Koşar.

Böyle deyince oğlanın kulağına ses dokundu, başını kaldırdı, *yalabıdak* (66) gözünü açtı, anasının yüzüne baktı. Soylamış, görelim hânım ne soylamış?

Soylama

Beri gelsen—e, ak sütünü emdiğim kadınım ana!
Ak pürçekli, izzetli canım ana!
Akarlıda sularına ilenme,
Kazılık Dağının suyunun günahı yoktur;
Biterlide otlarına ilenme,
Kazılık Dağı'nın suçu yoktur;
Kaçar geyiklerine ilenme,
Kazılık Dağı'nın günahı yoktur;
Arslanıyla kaplanına ilenme,
Kazılık Dağı'nın suçu yoktur;
İlenirsen babama ilen,
Bu suç, bu günah babamdandır!

dedi. Oğlan yine:

—Ana, ağlamasan—a, bana bu yaradan ölüm yoktur, korkma. Bozatlı Hızır bana geldi, üç kez yaramı sığadı, bu yaradan sana ölüm yoktur, dağ çiçeği ile anan sütü sana merhemdir, dedi.

Böyle deyince kırk ince kız yayıldılar. Dağ çiçeği devşirdiler. Oğlanın anası *emceğini* (67) bir sıktı, sütü gelmedi; iki sıktı, sütü gelmedi; üçüncüde kendisine vurdu, kanı doldu; sıktı, sütle kan karışık geldi. Dağ çiçeği ile sütü oğlanın yarasına vurdular, oğlanı ata bindirdiler, alıp ordasına getirdiler. Oğlanı hekimlere ısmarlayıp Dirse Han'dan sakladılar. At ayağı külük, ozan dili çevik olur, hânım, oğlanın kırk günde yarası onuldu, sapasağ oldu. Oğlan ata biner, kılıç kuşanır oldu. Av avlar, kuş kuşlar oldu. Dirse Han'ın haberi yok, oğlancığını öldü bilir.

---

(66) Birdenbire, şimşek çakar gibi.
(67) Memesini.

O kırk namertler bunu duydular, neyleyelim deye danıştılar. Dirse Han, eğer oğlancığını görürse bırakmaz, bizi hep kırar, dediler. Gelin, Dirse Han'ı tutalım, ak ellerini ardına bağlayalım, kıl sicim ak boynuna takalım, alıp kâfir ellerine yönelelim, deye Dirse Han'ı tuttular, ak ellerini ardına bağladılar, kıl sicim boynuna taktılar, ak etinden kan çıkınca döğdüler. Dirse Han, yayan, bunlar atlı yürüdüler. Alıp kalabalık kâfir ellerine yöneldiler. Dirse Han tutsak oldu, gider. Dirse Han'ın tutsak olduğundan Oğuz beylerinin haberi yok.

Meğer sultanım, Dirse Han'ın hatunu bunu duymuş, oğlancığına karşı varıp soylamış, görelim hânım, ne soylamış?

Soylama

Görür müsün ey oğul, neler oldu?
Sarp kayalar oynamadan, yer *obruldu* (68),
Elde *yağı* (69) yok iken senin babanın üstüne yağı geldi,
O kırk namert babanın yoldaşları, babanı tuttular.
Ak ellerini ardına bağladılar,
Kıl sicim ak boynuna taktılar,
Kendileri atlı, babanı *yayak* (70) yürüttüler,
Alıp kalabalık kâfir ellerine yöneldiler,
Hânım oğul, doğrulup yerinden ayağa kalksan-a,
Kırk yiğidini yanına alsan-a,
O kırk namertten kurtarsan-a,

Yürü oğul, baban sana kıydıysa sen babana kıyma! dedi.

---

(68) Yer çöktü, çukurlaştı, oyuldu, toprak kaydı.
(69) Düşman
(70) Yaya.

Oğlan anasının sözünü kırmadı. Boğaç Bey yerinden davrandı. Kara polat öz kılıcını beline kuşandı. *Aktozluca* (71) sert yayını eline aldı. Altın *cıdasını* (72) eline aldı. Bidevi atını tutturdu, sıçradı bindi. Kırk yiğidini yanına aldı, babasının ardınca sürüp gitti.

O namertler bir yerde konmuşlardı. Al şarabın itisinden içiyorlardı. Boğaç Han at sürüp geldi. O kırk namert te bunu gördüler. Gelin varalım, şu yiğidi tutup getirelim, ikisini bir yerde kâfire götürelim, dediler.

Dirse Han.

Kırk yoldaşım aman,
Tanrının birliğine yoktur *güman* (73),

benim elimi çözün, *kolca kopuzunu* (74) elime verin, o yiğidi döndüreyim, gerek beni öldürün, gerek sağ bırakın, koyuverin dedi.

Elini çözdüler, kolca kopuzunu eline verdiler. Dirse Han, oğlancığı olduğunu bilmedi, karşı geldi. Soylar, görelim hânım, ne soylar?

Soylama

Boynu uzun bidevi atlar giderse benim gider,
Senin de içinde şişliğin varısa, desen-e bana!
Savaşmadan, vuruşmadan alıvereyim, dönsen-e geri!
Ağıllardan tümen koyun giderse benim gider,
Senin de içinde şişliğin varısa, desen-e bana,
Savaşmadan, vuruşmadan alıvereyim, dönsen-e geri!

---

(71) Tutamağı üzerine ak kayın kabuğu sarılmış.
(72) Harbe, kargı, mızrak.
(73) Kuşku, şüphe.
(74) Kol uzunluğunda kopuzumu.

Kaytabandan kızıl deve giderise, benim gider,
Senin de içinde yükletin varısa, desen-e bana,
Savaşmadan, vuruşmadan alıvereyim, dönsen-e geri!
Altın başlı evler giderise, benim gider,
Senin de içinde odan varısa yiğit, desen-e bana,
Savaşmadan, vuruşmadan alıvereyim, dönsen-e geri!
Ak yüzlü, ala gözlü gelinler giderise, benim gider,
Senin de içinde nışanlın varısa yiğit, desen-e bana,
Savaşmadan, vuruşmadan alıvereyim, dönsen-e geri!
Aksakallı kocalar giderise benim gider,
Senin de içinde aksakallı baban varısa yiğit, desen-e bana,
Savaşmadan, vuruşmadan kurtarayım, dönsen-e geri!
Benim için geldinise, oğlancığımı öldürmüşüm, yiğit,
Sana *yazığı* (75) yok, dönsen-e geri!

dedi.

Oğlan burada babasına soylamış, görelim hânın ne soylamış?

Soylama

Boynu - uzun bidevi atlar giderise senin gider,
Benim de içinde binidim var, komağım yok kırk namerde;
Kaytabanda kızıl develer giderise senin gider,
Benim de içinde yükletim var, komağım yok kırk namerde;
Ağıllarda tümen koyun giderise senin gider,
Benim de içinde şişliğim var, komağım yok kırk namerde;

---

(75) Günah; Acı, eyvah.

Ak yüzlü, ala gözlü gelin senin giderise,
Benim de içinde nişanlım var, komağım yok kırk namerde;
Altın - başlı *ban* (76) evler giderise,
Benim de içinde odam var, komağım yok kırk namerde;
Aksakallı kocalar senin giderise,
Benim de içinde bir aklı şaşmış,
Biliği yitmiş (77) koca babam var, komağım yok kırk namerde

dedi. Kırk yiğidine *dülbent saldı* (78), el eyledi. Kırk yiğit bidevi atını oynattı. Oğlanın üzerine yığınak oldu. Oğlan kırk yiğidini yanına aldı, at tepti, uğraş ve savaş etti, kiminin boynunu vurdu, kimini tutsak eyledi, babasını kurtardı, geri döndü.

Dirse Han burada oğlancığının sağ olduğunu yine bildi. Hanlarhanı, oğlana beylik verdi, taht verdi.

Dedem Korkut *boy boyladı* (79), *soy soyladı* (80), bu *oğuznameyi* (81) düzdü, koştu, böyle dedi:

Onlar da bu dünyaya geldi geçti,
Kervan gibi kondu, göçtü,
Onları da ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?

---

(76) Büyük, ulu.
(77) Bunamış.
(78) Tülbent salladı, gelin deye işaret etti.
(79) Destan söyledi, bir boyun hikâyesini anlattı.
(80) Soyunu sopunu anlattı, kökünü araştırdı.
(81) Oğuz destanını, Oğuzların destanlarından biri.

Kara ölüm geldiğinde geçit versin! Tanrı sana sağlık versin! Sağ kalanlar için devletini Hak artırsın! O öğdüğüm Yüce Tanrı dost olup yardım etsin! *Yom vereyim* (82), hânım, yerli kara dağların yıkılmasın! Gölgelice kaba ağıcın keşilmesin! Kan gibi akan görklü suyun kurumasın! Kanatlarının ucu kırılmasın! Seğirdirken ak - boz atın sürçmesin! *Çalışında* (83) kara polat öz kılıcın *kedilmesin!* (84) Dürtüşürken *ala gönderin* (85) ufanmasın! Ak pürçekli anan yeri Cennet olsun! Aksakallı baban yeri Uçmak olsun! Hakkın yandırdığı *çerağın* (86) yanadursun! Kaadir Tanrı seni namerde muhtaç etmesin!

---

(82) Mutluluk -dileyeyim, saadet dileyeyim, uğur dileyeyim.

(83) Çaldığın zaman,vurduğun zaman.

(84) Çentilmesin.

(85) Kabuğu menevişli kayın ağacından yapılmış ve ucunda temreni bulunan kargın,mızrağın.

(86) Işığın.

Bir gün Ulaş - oğlu, tülü kuşun yavrusu, yoksul kimsesizin umudu, Amıt Soyunun arslanı, Karacuğun kaplanı, *konur* (87) atın *iyesi* (88), Han Uruz'un ağası, Bayındır Han'ın güveyisi, soylu Oğuzun *devleti* (89), kalmış yiğit arkası Salur Kazan yerinden doğrulmuştu. *Doksan başlı ban evlerini* (90) kara yerin üzerine diktirmişti. Doksan yerde ala halı ipek seccade döşemişti. Seksen yerde *badyalar* (91) kurulmuştu. *Altın ayak* (92) sürahiler dizilmişti. Dokuz kara gözlü güzel yüzlü, saçları ardına örülü, göğsü kızıl düğmeli, elleri bileğinden kınalı, parmakları *nigarlı* (93), sevimli kâfir kızları soylu Oğuz beylerine *sağrak sürüp* (94) içerlerdi. İçip içip, Ulaş-oğlu Salur Kazan'ın alnına şarabın itisi çıktı, kaba dizi üzerine çöktü, şöyle dedi:

–Ünüm anlayın beyler, sözümü dinleyin beyler. Yata yata yanımız ağrıdı, dura dura belimiz kurudu. Yürüyelim a beyler, av avlayalım, kuş kuşlayalım, *sığın geyik* (95) yıkalım, dönelim otağınuza düşelim, yiyelim, içelim, hoş vakit geçirelim!

Karagüne-oğlu Karabudak dedi ki:

–Evet, ağam Kazan, doğrudur.

Onlar öyle deyince at - ağızlı Uruz Koca iki dizinin üstüne çöktü, dedi ki:

---

(87) Demir kırı renginde.
(88) Sahibi.
(89) Bahtı, mutluluğu.
(90) Doksan başlı büyük çadırlarını.
(91) Bakraçlar, gerdeller, yayvan ve sığ toprak kaplar.
(92) Altın kadeh, altın bardak.
(93) Nakışlı, kına ile şekiller yapılmış.
(94) Kadeh gezdirip, içki dolaştırıp.
(95) Dağ sığırı; maral geyiği; benekli bir tür büyük geyik.

–Ağam Kazan, *sası dinli* (96) Gürcistan *ağzında* (97) oturursun, ordanın üstüne kimi koyarsın?

Kazan:

–Üç yüz yiğitle Uruz benim evimin üstüne dursun, dedi. Konur atını çektirdi, sıçradı bindi. *Tepel kaşga* (98) aygırına Dundar bindi. *Gök* bidevisin tutturdu, Kazan Bey'in kardaşı Karagüne bindi. Ak bidevisin çektirdi, Bayındır Han'ın yağısını basan Şer Şemsettin bindi. Parasar'ın Bayburt Hisarından parlayıp uçan Beyrek boz aygırına bindi. Sayıp gitsem tükenmez, bütün soylu Oğuz beyleri bindi. *Aladağa ala leşker* (99) ava çıktı.

Kâfirin casusu casusladı, vardı, kâfirler azgını Şökli Melik'e haber verdi. Yedi bin kişi, *kaftanının* (100) ardı yırtmaçlı, *yarımından kara saçlı* (101), sası dinli, din duşmanı, alaca-atlı kâfir bindi, *ılgar etti* (102). Gece yarısında Kazan Bey'in ordasına geldi. Altın ban evlerini kâfirler bastılar. Kara benzer kızı, gelini çığrıştırdılar. *Tavla tavla* (103) şahbaz atlarına bindiler. Katar katar kızıl develerini *yeddiler* (104). Ağır hazinesini, bol akçasını yağmaladılar. Kırk ince belli kızla boyu - uzun Burla Hatun tutsak gitti. Kazan Bey'in yaşlanmış anası, kara deve boynunda asılı gitti. Han Kazan'ın oğlu Uruz Bey üç yüz yiğitle eli - bağlı, boynu-bağlı gitti. Eylik Koca - oğlu Sarı Kulmaş, Kazan Bey'in evi yolunda şehit oldu. Kazan'ın bu işlerden haberi yok.

---

(96) Çürük dinli, kokmuş dinli, bozuk dinli.
(97) Hududunda, sınırında.
(98) Alnında akıtması olan.
(99) Karışık ordu; türlü sınıflardan oluşmuş ordu.
(100) İki tarafı yırtmaçlı üst giyeceğinin.
(101) Ortasından ikiye ayrılmış kara saçlı.
(102) Ansızın baskın yaptı.
(103) Ahırlar dolusu.
(104) Yedekte götürdüler.

Kâfir der ki:

–Beyler, Kazan'ın tavla tavla taşhbaz atlarına binmişiz; altın akçasını yağmalamışız; kırk yiğitle oğlu Uruz'u tutsak etmişiz; katar katar develerini yedmişiz; kırk ince - belli kızla Kazan'ın *helâlini* (105) tutmuşuz; bu acıları biz Kazan'a çektirmişiz, dedi.

Kâfirin biri:

–Kazan Bey'de çıkaracak bir acımız kaldı. Dedi.

Şökli Melik:

–*Bre aznavur,* (106) ne acımız kaldı? dedi.

Kâfir:

–Kazan'ın Kapılar Dervendi'nde on bin koyunu vardır, şu koyunları da kaldırsak Kazan'a büyük acı vermiş olurduk, dedi.

Şökli Melik:

–Altı yüz kâfir varsın, koyunu sürsün, getirsin, dedi.

Altı yüz kâfir atlandı, koyunun üzerine *ılgar vardı* (107).

Gece yatarken Karacuk Çoban kara kaygılı düş gördü. Düşünde belinledi, doğruldu. Kıyan Gücü, Demir Gücü, bu iki kardaşını yanına aldı. Ağılın kapısını berkitti. Üç yerde tepe gibi taş yığdı. *Ala - kollu* (108) sapanını eline aldı. Ansızdan Karacuk Çoban'ın üzerine altı yüz kâfir koyuldu. Kâfir:

Karanlık akşam olanda kaygılı çoban!
Karla yağmur yağanda *çakmaklı* (109) çoban!
Sütü, peyniri bol kaymaklı çoban!
Kazan Bey'in *dünlüğü altın* (110) ban evlerini biz yıkmışız!

---

(105) Eşini, karısını.
(106) Bey, soylu kişi.
(107) Ansızın baskın geldi.
(108) Kolları iki renkten olan, alaca olan.
(109) Ateşi bulunan, ısınacak odunu, ocağı olan.
(110 Bacası altın; pençeresi altın.

Tavla tavla şahbaz atlarını biz binmişiz!
Katar katar kızıl develerini biz yedmişiz!
Yaşlı anasını biz götürmüşüz!
Ağır hazine, bol akçasını biz yağmalamışız!
Kara benzer kızını, gelinini biz tutsak etmişiz!
Kırk yiğitle Kazan'ın gönlü yemişi oğlunu biz tutsak etmişiz!
Kırk ince - belli kız ile Kazan'ın helâli
Boyu - uzun Burla hatunu biz götürmüşüz!
Bre çoban, ırağından, yakınından beri gel!
Baş indirip *bağır bas* (111),
Biz kâfire selâm ver!
Öldürmeyelim, Şökli Melik'e seni iletelim,
Sana beylik alıverelim,
dedi.

Çoban:

–Saçmasapan söyleme, bre itim kâfir!

İtimle bir yalakta *yundum* (112) içen azgın kâfir!
Altındaki alaca atını ne öğersin?
Alaca - başlı keçimce gelmez bana!
Başındaki *tulganı* (113) ne öğersin?
Başımdaki *börkümce* (114) gelmez bana!
Altmış tutam gönderini ne öğersin, bre kâfir,
Kızılcık değneğimce gelmez bana!
Kılıcını ne öğersin, bre kâfir,
Eğri başlı *çevgenimce* (115) gelmez bana!
Bilüğünde (116) doksan okun ne öğersin bre kâfir,
Ala - kollu sapanımca gelmez bana!
Irağından, yakınından beri gel,
Yitğitlerin vuruşunu gör,
Ondan sonra geç git!

---

(111) Eğil; elini saygı ile bağrına basıp selâm ver.
(112) Bulaşık suyumu, çirkefimi.
(113) Miğferini, başındaki çelik tasını.
(114) Başımdaki külahımca; benim keçeden başlığım kadar.
(115) Başı eğri bir cirit; ucu eğri değnek; at üzerinde değnek oynayanların kullandığı değnek.
(116) Ok torbanda.

Kâfirler bunun üzerine, bir - iki demeden at teptiler, ok septiler, İnsan ejderhası Karacuk Çoban sapanının *ayasına* (117) taş kodu, attı. Birini attığında ikisini, üçünü yıktı. İkisini attığında üçünü, dördünü yıktı. Kâfirlerin gözüne korku düştü. Karacuk Çoban, kâfirin üç yüzünü sapan taşıyla yere serdi. İki kardaşına ok değdi, şehit oldu. Çobanın taşı tükendi, koyun demez, keçi demez, sapanının ayasına kor, atar, kâfiri yıkar. Kâfirin gözü korktu, dünya - âlem kâfirin başına zından kesildi.

–Yüzü gülmesin, onup yetmesin, bu çoban bizim hepimizi kıracak gibi, dediler, durmayıp kaçtılar. Çoban şehit olan kardaşlarının öcünü aldı. Kâfir leşinden binbir tepe yığdı. Çakmak çakıb od yaktı. *Kepeneğinden* (118) de *kurumsu edip* (119) yarasına bastı. Yolun kıyısını alıp oturdu, ağladı, sıkladı.

–Salur Kazan, Bey Kazan, ölü müsün, diri misin? Bu işlerden haberin yok mudur? dedi.

Meğer hânım, o gece soylu Oğuzun devleti Bayındır Han'ın güveyisi, Ulaş - oğlu Salur Kazan kara kaygılı düş gördü, belinledi, doğruldu.

–Bilir misin Karagüne, düşümde ne göründü? Kara kaygılı düş gördüm; yumruğumda *talbınan* (120) şahin benim kuşumu alır gördüm; gökten yıldırım, ak ban evim üzerine *şakır* (121) gördüm; tüm *kara pusarık* (122), ordamın üzerine dökülür gördüm; kuduz kurtlar evimi dalar gördüm; kara deve ensemden kavrar gördüm; kargı gibi kara saçım uzanır gördüm; uzanıp gözümü örter gördüm; bileğimden on parmağımı kanda gördüm. Nice ki bu düşü gördüm, şundan beri aklımı, usumu toplayamayorum. Hânım kardaş, benim bu düşümü bana yorsan-a, dedi.

---

(117) Sapanın iki kolu arasındaki taş konacak yere.

(118) Döğme keçeden yapılma kolsuz yağmurluğundan.

(119) Kepeneğinden kopardığı parçayı yakarak yarasına basmak üzere kurum yapıp.

(120) Çarpınan, çırpınan.

(121) Şimşek gibi çakar, yalabır; Şimşek gibi parlar.

(122) Kör duman; göz gözü görmez duman.

Karagüne.

–Kara bulut dediğin senin devletindir; karla yağmur dediğin askerindir; saç kaygıdar; kara, karadır. Kalanını yorabilemem, Allah yorsun, dedi.

Böyle deyince Kazan:

–Benim avımı bozma, askerimi dağıtma! Ben bu gün konur ata kakarım, üç günlük yolu bir günde alırım, öğle olmadan yurdumun üstüne varırım. Eğer sağsa, esense, akşam olmadan gine ben sana gelirim. Ordam sağ, esen değilse başınızın çaresine bakın, ben de gittim, dedi. Konur atını mahmuzladı, Kazan Bey yola çıktı. Gele gele yurdunun üzerine geldi. Gördü ki uçarda kuzgun kalmış, tazı dolaşmış, yurtta kalmış. Kazan Bey burada yurdu ile haberleşmiş, görelim hânım ne haberleşmiş?:

Kulanla (123) *sığın geyiğe komşu yurdum!*
Alaca atlu kâfirden sapa yurdum,
Ak ban ev dikilende yurdu kalmış,
Seni yağı nereden ansızın basmış güzel yurdum?
Yaşlı anam oturanda yeri kalmış,
Oğlum Uruz ok atanda *puta* (124) kalmış,
Kara mutfak dikilende ocak kalmış!
Oğuz beyler at koşturduğunda meydan kalmış,

Bu halleri gördüğünde Kazan'ın kara çekik gözleri kan–yaş doldu, kan damarları kaynadı, kara bağrı sarsıldı, konur atını ökçeledi, kâfir geçeceği yola düştü, gitti. Kazan'ın önüne bir su geldi, Kazan:

–Su Tanrının yüzünü görmüştür, ben bu su ile haberleşeyim, dedi. Görelim hânım nice haberleşti?:

Çığnam çığnam (125) kayalardan çıkan su!
Ağaç gemileri oynadan su!
Hasanla Hüseyinin hasreti su!
Bağ ve bostanın zineti su!

---

(123) Yabani eşekle.
(124) Ok atışmada nışan tablası, ok hedefi.
(125) Çağıl çağıl.

Ayşe ile Fatma'nın nikâhı su!
Şahbaz atların içtiği su!
Kızıl develerin gelip geçtiği su!
Ordamın haberini bilir misin, desen-e bana,
Kara başum kurban olsun suyum sana!

dedi. Su nerden haber verse gerek. Sudan geçti, bu kez önüne bir kurt çıktı. Kurt yüzü mübarektir, kurtla bir haberleşeyim, dedi. Görelim hânım, ne haberleşti?:

Karanlık akşam olanda günü doğan!
Kar ile yağmur yağanda er gibi duran!
Karakoç atları kişneştiren!
Kızıl develer gördüğünde *buzlaştıran* (126) !
Akca koyun gördüğünde kuyruk çarpıp kamçılayan!
Arkasını vurup berk ağılın ardını söken!
Kavrayınca semizini alıp tutan!
Kanlı kuyruk *üzüp* (127) çap çap yudan!
Avazı kaba köpeklere kavga salan!
Çakmaklıca çobanları geceleyin koşturan!
Ordamın haberini bilir misin, desen-e bana,
Kara başım kurban olsun kurdum, sana!

dedi. Kurt nereden haber verse gerek? Kurttan geçti. Karacuk Çoban'ın kara köpeği Kazan'a karşı geldi. Kazan köpekle haberleşti. Görelim hânım ne haberleşti?:

Karanlık akşam olanda vaf vaf üren!
Acı ayran dökülende çap çap içen!
Gelen hırsızları korkudan!
Korkutup şamatasıyla ürküten!
Ordamın haberini bilir misin, desen-e bana,
Kara başım sağlığında iyilikler edeyim, köpek sana!

---

(126) Bağırtan.
(127) Koparıp.

dedi. Köpek nerden haber verse gerek? Köpek Kazan'ın atının ayağına *çap çap düşer* (128), *sin sin sinler* (129). Kazan bir tomarla köpeğe vurdu. Köpek çekildi, geldiği yola gitti. Kazan köpeği kovalayarak Karacuk Çoban'ın üzerine geldi. Çobanı gördüğünde haberleşti. Görelim hânım ne haberleşti?:

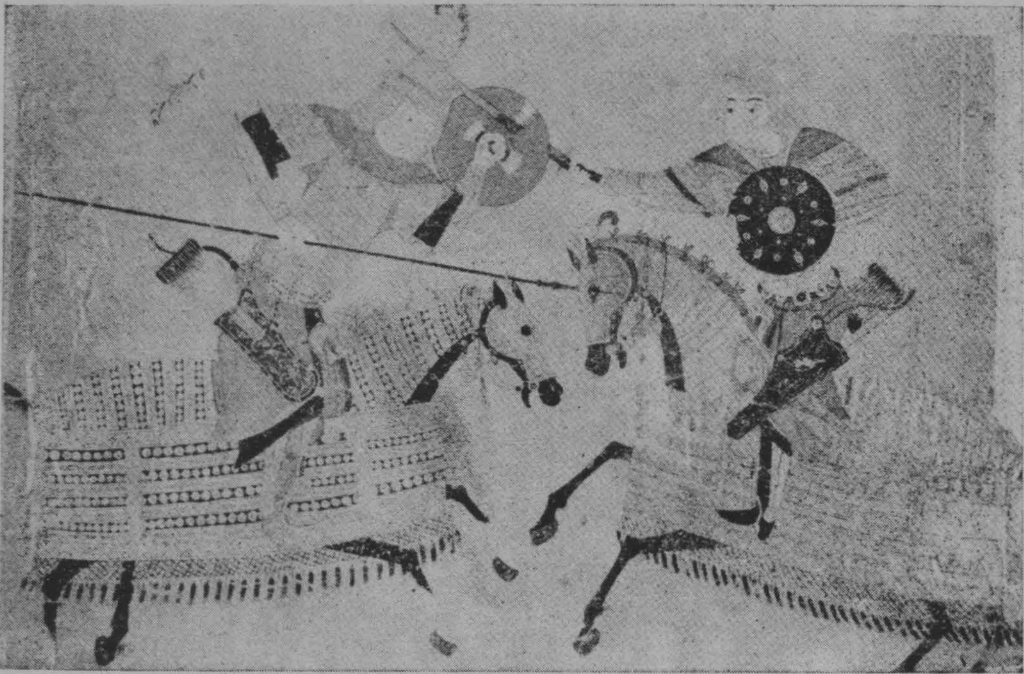
Karanlık akşam olanda kaygılı çoban!
Karla yağmur yağanda çakmaklı çoban!
Ünüm anla, sözüm dinle!
Alaca atlı karaca gâvur ordamı yağma etmiş,
Ak ban evim şundan geçmiş, gördün mü? Desen-e bana,
Kara başım kurban olsun, çoban sana!

dedi. Çoban:
Ölmüşmüydün, yitmişmiydin a Kazan!
Nerde gezerdin? Nerede idin? A Kazan!
Dün değil, öteki gün evin buradan geçti;
Yaşlı anan kara deve boynunda asılı geçti;
Kırk ince-belli kız ile helâlin boyu - uzun Burla Hatun,
Kâfir önünce ağlaya ağlaya şundan geçti;
Kırk yiğitle beyzadeler içinde görklü,
Gözün aydını oğlun Uruz boynu bağlı,
Başı açık, yalın ayak kâfirlerin yanınca tutsak gitti:
Tavla tavla şahbaz atlarını kâfir binmiş,
Katar katar kızıl develerini kâfir yedmiş,
Altın akça, bol hazineni kâfir almış!

Çoban böyle deyince Kazan ah etti, aklı başından gitti, dünya - âlem gözüne karanlık kesildi.

---

(128) Pat pat ayağına dolanır.
(129) Köpek acıklı sesler çıkarır; köpek mızıl mızıl mızıldar.

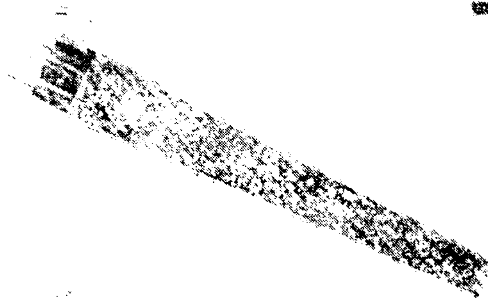
Teke - tek döğüş: Zırh, tolga (IŞIK) gönder, kılıç kalkan, tirkeş; kiçimli ve hotazlı atlar.

Ağzın kurusun çoban!
Dilin çürüsün çoban!
Tanrı senin alnına kaza yazsın, çoban!

dedi. Kazan böyle deyince çoban da:

Ne kızarsın ağam Kazan,
Yoksa göğsünde yok mudur iman?

Altı yüz kâfir de benim üzerime geldi; iki kardaşım şehit oldu. Üç yüz kâfir öldürdüm, savaş ettim, semiz koyun, *arık toklu* (130) senin kapında kâfirlere vermedim. Üç yerimden yaralandım, kara başım bunaldı, yalnız kaldım, suçum bumudur? dedi. Çoban yine:

Sadak

Konur atını ver bana,
Altmış tutam gönderini ver bana,
Apalaca kalkanını ver bana,
Kara polat öz kılıcını ver bana,
Sadağında (131) seksen okunu ver bana,

---

(130) Zayıf bir yaşında kuzu.
(131) Ok torbandaki.

Ak tozluca sert yayını ver bana,
Kâfire ben varayım;
Yeniden doğanımı öldüreyim;
Yenimle alnımın kanını ben sileyim;
Ölürsem senin uğruna ben öleyim;
Allahu Taâlâ korsa evini ben kurtarayım,

dedi. Çoban böyle deyince Kazan'a kahır geldi, aldı, yürüyüverdi. Çoban Kazan'ın ardından yetişti. Kazan döndü baktı:

–Oğul çoban, nereye gidiyorsun? dedi.

Çoban:

–Ağam Kazan, sen evini almağa gidiyorsun. Ben de iki kardaşımın kanını almağa gidiyorum, dedi. Böyle deyince Kazan:

–Oğul çoban, karnım açtır, hiç nesnen varmıdır, yemeğe? dedi. Çoban:

–Evet ağam Kazan, geceden bir kuzu pişirmiştim, gel bu ağaç dibinde, inelim, yiyelim, dedi.

İndiler, çoban *dağarcığını* (132) çıkardı, yidiler. Kazan şöyle düşündü:

–Eğer çobanla varacak olursam, soylu Oğuz beyleri benim başıma kakınç kakarlar. Çoban birlikte olmasa Kazan kâfiri alamazdı, derler, dedi. Kazan'a gayret geldi, çobanı bir kaba ağaca sara sara, sıkıca bağladı, atlandı, yürüyüverdi. Kazan:

–Bre çoban, karnın acıkmamışken, gözün kararmamışken, bu ağacı koparagör, yoksa seni burada kurtlar, kuşlar yer, dedi.

Karaca Çoban vurdu, kaba ağacı yeriyle, yurduyla kopardı, arkasına aldı, Kazan'ın ardına düştü. Kazan baktı, gördü, çoban ağacı arkasına almış, geliyor. Kazan:

–Bre çoban, bu ağaç ne ağaçtır? dedi.

Çoban:

---

(132) Arkasında taşıdığı deriden küçük azık torbasını.

—Ağam Kazan, bu ağaç o ağaçtır ki sen kâfiri basarsın, karnın acıkır, ben sana bu ağaçla yemek pişiririm, dedi. Kazan'a bu söz hoş geldi, atından indi. Çobanın ellerini çözdü, alnından bir öptü.

—Allah benim evimi kurtaracak olursa seni *imrahor* (133) eyleyeyim, dedi. İkisi birlikte yola girdi.

Bu yanda, Şökli Melik kâfirlerle şen, şaduman yiyip içip otururken.

Beyler, bilir misiniz, Kazan'a nice acı vermek gerek? Boyu uzun Burla Hatunu getirip sağrak sürdürmek gerek, dedi. Boyu-uzun Burla Hatun bunu işitti, yüreğiyle canına odlar düştü. Kırk ince—belli kızın içine girdi, öğüt verdi:

—Hanginize yapışırlarsa Kazan'ın hatunu hanginizdir, deye, kırk yerden ses veresiniz, dedi.

Şökli Melik'ten adam geldi, Kazan Hatunu hanginizdir, dedi. Kırk yerden ses geldi, hangisidir, bilmediler. Kâfire haber verdiler, birine yapıştık, kırk yerden ses geldi, bilmedik hangisidir, dediler. Kâfir:

—Bre varın, Kazan'ın oğlu Uruz'u çekin, çengele asın. Kıyma kıyma ak etinden çekin. Kara kavurma pişirip kırk bey kızına iletin. Herkim yedi, o değil; herkim yemedi, o dur. Alın, gelin, sağrak sürsün, dedi.

Boyu-uznun Burla Hatun oğlunun yamacına geldi, çağırdı oğluna soyladı, görelim hânım, ne soyladı?:

Soylama

Oğul, oğul, ay oğul!
Bilir misin neler oldu?
Söyleştiler fısıl fısıl,
Kâfirin ne yapacağını duydum.
Dünlüğü altın ban evimin *kabzası* (134) oğul!

---

(133) Ahır beyi.
(134) Çadırın orta direği, çadırı tutan direk.

Kara benzer kızımın, gelinimin çiçeği oğul!
Oğul, oğul, ay oğul!
On ay deyince dünyaya getirdiğim oğul!
Dolaması (135) altın beşikte belediğim oğul!
Kâfirler ters danışmışlar,
Kazan - oğlu Uruz'u hapisten çıkarın,
Boğazından urganla asın,
İki küreğinin arasından çengele geçirin,
Kıyma kıyma ak etinden çekin,
Kara kavurma edip kırk bey kızına iletin,
Herkim yedi o değil,
Herkim yemedi, o, Kazan Hatunudur,
Çekin döşeğimize (136) getirelim,
Sağrak sürdürelim, demişler,
Senin etinden oğul, yiyeyim mi?
Yoksa sası dinli kâfirin döşeğine gireyim mi?
Ağan Kazan'ın namusunu *sındırayım mı?* (137)
Nice edeyim, oğul, hey!

dedi. Uruz:

Ağzın kurusun ana!
Dilin çürüsün ana!
Ana hakkı Tanrı hakkı olmasaydı,
Kalkıp yerimden doğrulaydım,
Yakanda boğazından tutaydım,
Kaba ökçem altına salaydım,
Ak yüzünü kara yere tepeydim,
Ağzınla burnundan kan şorladaydım,
Can tatlısını sana göstereydim,
Bu ne sözdür?

---

(135) Salıncak veya beşiklerde, çocuklar düşmesin deye kullanılan iki ucu değnekli bez.
(136) Minderlerle döşenmiş odamıza.
(137) Lekeleyeyim mi?

Sakın kadın ana, benim üzerime gelmeyesin! Benim için ağlamayasın. Ko, beni, kadın ana çengele vursunlar! Ko, etimden çeksinler, kara kavurma etsinler! Kırk bey kızının önüne iletsinler! Onlar bir yediğinde sen iki yi! Kâfirler bilmesinler, duymasınlar da sası dinli kâfirin döşeğine varmayasın! Sağrağını sürmeyesin! Atam Kazan namusunu *sımayasın* (138), sakın, dedi.

Oğlan böyle deyince, buldur buldur gözünün yaşı aktı, boyu-uzun, beli-ince Burla Hatun oğlunu kucakladı. Güz elması gibi al yanağını çekti, yırttı. *Kargı* (139) gibi kara saçını yoldu. Oğul, oğul deyerek ağladı, sıkladı.

Uruz:
Kadın ana karşıma geçip ne böğürürsün?
Ne *buzlarsın* (140) ne ağlarsın?
Bağrımla yüreğimi ne dağlarsın?
Geçmiş benim gününü ne andırırsın?
Hey ana, arap atların olduğu yerde,
Bir *kulunu* (141) olmaz mı olur?
Kızıl develerin olduğu yerde,
Bir *köşeği* (142) olmaz mı olur?
Akça koyunların olduğu yerde,
Bir kuzucuğu olmaz mı olur?
Sen sağ ol, kadın ana!
Babam sağ olsun!
Bir benim gibi oğul bulunmaz mı olur?

---

(138) Lekelemeyesin.
(139) Kargı yapılan bir tür kamış; ucu demirli hafif gönder; mızrak.
(140) Deve gibi bağırırsın.
(141) Tayı, yavrusu.
(142) Deve yavrusu.

dedi. Böyle deyince anasının kararı kalmadı, ağlaya ağlaya aldı, yürüyüverdi. Kırk ince - belli kızın içine girdi.

Kâfirler Uruz'u alıp *kanara* (143) dibine götürdüler. Uruz:

Bre kâfir aman,
Tanrının birliğine yoktur güman,

kon beni, bu ağaçla söyleşeyim, dedi. Çağırıp ağaca soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Ağaç ağaç dersem sana, arlanma ağaç!
Mekke ile Medine'nin kapısı ağaç!
Mûsa *Kelîmin* (144) asâsı ağaç;
Büyük büyük suların köprüsü ağaç;
Kara kara denizlerin gemisi ağaç;
Şah-ı merdan (145) Alinin *Düldülünün* (146) eyeri ağaç;
Zülfekârın (147) kını ile *kabzası* (148) ağaç;
Er olsun, avrat olsun, korkusu ağaç;
Başını alıp bakacak olsam, başsız ağaç;
Dibini alıp bakacak olsam, dipsiz ağaç;
Beni sana asarlar, taşıma ağaç!
Eğer taşıyacak olursan, gençliğim seni tutsun ağaç!
Bizim ilde olmalıydın, ağaç!
Kara hintli kullarıma buyuraydım,
Seni bölük bölük doğraya idiler, ağaç!

---

(143) Mezbaha, salhana, hayvanların toplu olarak kesilip yüzüldüğü yer.
(144) Tur Dağı'nda Tanrı ile konuşan Musa Peygamberin.
(145) Hazret-i Ali, yiğitlerin başı.
(146) İskenderiye Beyi Mukavkas'ın Peygamberimize verdiği, onun da Hazret-i Ali'ye armağan ettiği katırın adı.
(147) Alinin iki dilli kılıcının.
(148) Tutamağı, sapı.

dedi. Sonra:

Tavla tavla bağlandığında atıma yazık;
Kardaş deye *sıkladığım* (149) yoldaşıma yazık:
Beyliğe doymadan özüme yazık;
Gençliğe usanmadan canıma yazık;

dedi, *yumru yumru ağladı* (150), yanık ciğerini dağladı.

Bu sırada, sultanım, Salur Kazan'la Karacuk Çoban sürdü, geldi. Çobanın üç yaşında dana derisinden sapanının ayasıydı. Üç keçi tüyünden sapanının kollarıydı. Bir keçi tüyünden *çatlağucuydu* (151). Her attığında iki batman taş atardı. Attığı taş yere düşmezdi. Yere de düşse toz gibi savrulurdu, ocak gibi obrulurdu. Üç yıla dek taşının düştüğü yerin otu bitmezdi. Semiz koyun, arık toklu bayırda kalsa kurt gelip yimezdi, sapanının korkusundan...

İşte sultanım, Karacuk Çoban sapan *Çatlattı* (152), dünya-âlem kâfirin gözüne karanlık kesildi. Kazan:

–Karacuk Çoban, anamı kâfirden dileyeyim, at ayağı altında kalmasın, dedi. At ayağı külük, ozan dili çevük olur. Kazan, kâfire çağırıp soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Bre Şökli Melik,
Dünlüğü altın ban evlerimi götürmüşsün,
Sana gölge olsun!
Ağır hazinemi, bol akçamı götürmüşsün,
Sana harçlık olsun!
Kırk ince-belli kızla Burla Hatunu götürmüşsün,
Sana tutsak olsun!

---

(149) Ağlayıp inlediğinde.
(150) Hüngür hüngür ağladı, hıçkıra hıçkıra ağladı.
(151) Sapanın taş atıldığı zaman ses veren püskülüydü.
(152) Patlattı, şaklattı.

Kırk yiğitle oğlum Uruz'u götürmüşsün,
Kulun olsun!
Tavla tavla şahbaz atlarımı götürmüşsün,
Sana binit olsun!
Katar katar develerimi götürmüşsün,
Sana yüklet olsun!
Yaşlı anamı götürmüşsün, bre kâfir,
Anamı ver bana,
Savaşmadan, vuruşmadan bırakıp geri döneyim.,
Belli bil!

dedi. Kâfir:

Bre Kazan,
Dünlüğü altın ban evini götürmüşüz,
Bizimdir;
Kırk ince-belli kızla boyu-uzun Burla Hatunu götürmüşüz,
Bizimdir;
Kırk yiğitle oğlun Uruz'u götürmüşüz,
Bizimdir;
Tavla tavla şahbaz atlarını,
Katar katar develerini götürmüşüz,
Bizimdir;
Yaşlı ananı götürmüşüz,
Bizimdir;
Sana vermeyiz,
Yayhan Keşiş - oğluna veririz,
Yayhan Keşiş - oğlundan oğlu doğar,
Biz onu sana *karım koruz* (153)!

Böyle deyince, Karacuk Çoban'ın öfkesi tuttu. Dudakları *tepserdi* (154). Çoban:

---

(153) Teke tek döğüşlerde meydana çıkıp döğüşecek er dileyenin karşısına çıkarırız.
(154) Öfkesinden, kızgınlığından dudakları kuruyup kabardı.

Bre itim kâfir!
Dini yok, akılsız kâfir!
Usu (155) yok, *derneksiz* (156) kâfir!
Karşı yatan kara dağlar *karımıştır* (157),
Otu gitmez;
Kanlı kanlı ırmaklar karımıştır,
Suyu gelmez;
Şahbaz şahbaz atlar karımıştır,
Kulun vermez;
Kızıl–kızıl develer karımıştır,

(155) Aklı.
(156) Dağınık, aklını başına toplayamayan.
(157) İhtiyarlamıştır, kocamıştır, yaşlanmıştır.

Köşek vermez;
Bre kâfir, Kazan'ın anası karımıştır,
Oğul vermez.
Dölünü almaktan safan varısa, Şökli Melik,
Kara gözlü kızın varısa,
Getir Kazan'a ver, bre kâfir!
Senin kızından oğlu doğsun,
Siz onu Kazan'a karım koyasız,

dedi.

Meğer bu yanda, Oğuz beyleri Kazan'ın başına geleni duyup onun ardına düşmüşlerdi. Bu arada soylu Oğuz beyleri yetişti, hânım görelim, kimler yetişti.

Karadere ağzında, kara boğa derisinden beşiğinin *yapuğu* (158) olan, öfkesi tutunca kara taşı kül eyleyen, bıyığına ensesinde yedi yerde düğüm vuran, erenler ejderhası Kazan Bey'in kardaşı Karagüne sürüp geldi, çal kılıcın kardaş Kazan, geldim, dedi.

Bunun ardınca, hânım, görelim kimler yetişti, geldi?:

Demirkapı Dervendindeki demirkapıyı tepip alan, altmış tutam ala gönderinin ucunda er böğürden, Kazan gibi pehlevanı üç kez atından yıkan. Kıyan Selçuk-oğlu Deli Dundar sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Bunun ardınca hânım görelim kimler çıktı, geldi?:

Amid ile Mardin kalesini tepip yıkan, demir yaylı Kıpçak Melik'e kan kusturan, gelip Kazan'ın kızını erlikle alan, Oğuzun ak-

---

(158) Örtüsü.

sakallı kocaları görünce o yiğidi alkışlayan, al *mahmudi* (159) şalvarlı, atı *babrı bolazlı* (160) Karagüne–oğlu Karabudak sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Bunun ardınca, görelim hânım, kimler geldi?:

Destunsuzca (161) Bayındır Han'ın yağısını basan, altmış bin kâfire kan kusturan, ak-boz atının yelesi üzerinde kar durduran Gaflet Koca - oğlu Şer Şemsettin sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Parasarın Bayburt Hisarından parlayıp uçan, apalaca gerdeğine karşı gelen, yedi kızın umudu, soylu Oğuz imrencesi. Kazan Bey'in *inağı* (162) bozaygırlı Beyrek sürüp geldi. Çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Bunun ardınca, hânım görelim, kimler geldi?:

At koştursa çalımlı, *çalkara kuş* (163) erdemli, *kurkurma kuşaklı* (164) kulağı altın küpeli, soylu Oğuz beylerini bir bir atından yıkıcı, Kazılık Kocaoğlu Bey Yeğenek sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Bunun ardınca, görelim hânım, kimler geldi:

Altmış *erkeç* (165) derisinden kürk eylese topuklarını örtmeyen, altı erkeç derisinden külâh etse, kulaklarını örtmeyen, kolu budu ufacık, uzun baldırları ince, Kazan Bey'in dayısı, at-ağızlı Aruz Koca sürüp geldi, çal kılıcını beyim Kazan geldim, dedi.

---

(159) Bir tür ipek kumaştan yapılma.

(160) Deniz veya dağ öküzünün kuyruğundan atının boynunda hotozu, süsü olan.

(161) İzin almadan.

(162) Müşaviri; teklifsiz ve güvenilir arkadaşı.

(163) Kartal.

(164) Bel bağı, bele sarılan şal, kemer gibi nesnelerden kuşağı olan.

(165) Erkek keçi, teke.

Bunun ardınca, hânım görelim, kimler geldi?:

Varıp Peygamber'in yüzünü gören gelip Oğuzdan *sahabesi*(166) olan, öfkesi tutunca bıyıklarından kan çıkan, bıyığı kanlı Bükdüz Emen sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Bunun ardınca, görelim hânım, kimler geldi?:

Kâfirleri it ardına bırakıp horlayan, *elden çıkıp* (167) Aygırgözler Suyundan at yüzdüren, elli yedi kalenin anahtarını alan, Ak Melik Çeşme kızına nikâh eden, Sofu Sandal Melik'e kan kusturan, kırk cübbe bürünüp otuz yedi kale beyinin sevimli kızlarını çalıp bir bir boynuna sarılan, yüzünden, dudağından öpen, Eylik Koca - oğlu Alp Eren sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

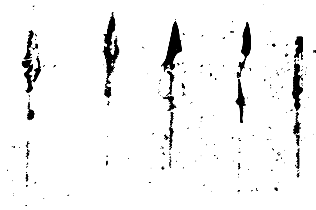

Ok yelekleri

---

(166) Arkadaşı, onu görmüş ve onunla bulunmuş olan.
(167) Yurdunu terkedip.

Sayılmakla Oğuz beyleri tükenmez, hep geldiler. Arı sudan abdest aldılar, ak alınlarını yere kodular, iki rekât namaz kıldılar. Adı *görklü* (168) Muhammede *salavat getirdiler* (169). Bir-iki demeden kâfire at saldılar, kılıç çaldılar. Gümbür gümbür *nakkareler döğüldü* (170). Burması altın tunç borular çalındı. O gün ciğerinde olan er yiğitler belirdi. O gün *mubanatlar* (171)

Ok temrenleri

sapa yer gözetti. O gün bir kıyamet savaş oldu, meydan dolu baş oldu. Başlar kesildi top gibi; şahbaz atlar *yüğürdü* (172), nalı düştü; ala ala gönderler *süsüldü* (173); kara polat öz kılıçlar çalında,

---

(168) Güzel; alımlı.

(169) Peygamberimizin mübarek adını anıp Tanrının güzel övgüleri onun üzerine olsun, deye dua ettiler.

(170) Davullar çalındı; askerî bando çalındı; davullar savaş havaları çaldılar.

(171) Kadın mı erkek mi belli olmayan korkaklar.

(172) Koştu, saldırdı, seğirtti.

(173) Karşılıklı dürtüldü.

(174) Yüzleri, keskin yanları, keskin uçları.

(175) Arka uçlarına, uçup gitmesi için, üç kuş tüyü takılmış olan oklar.

(176) Ok ve mızrak ucuna, iyi batması için takılan kemikten, ya da demirden sivri uçları.

yalmanı (174) düştü.*Üç yelekli kayın oklar* (175) atıldı,*demreni* (176) düştü. Kıyametin bir günü oldu, bey nökerinden, nöker beyinden ayrıldı.

Dış - Oğuz beyleriyle Deli Dundar sağdan tepti; cılasın yiğitlerle Karagüne - oğlu Deli Budak soldan tepti. İç - Oğuz beyleriyle Kazan ortaya tepti, Şökli Melik'e koyuldu. Şökli Melik'i bir gözetip attan yere saldı, gafillice kara başını alıp kesti, *kabışdan* (177) alca kanını yeryüzüne döktü.

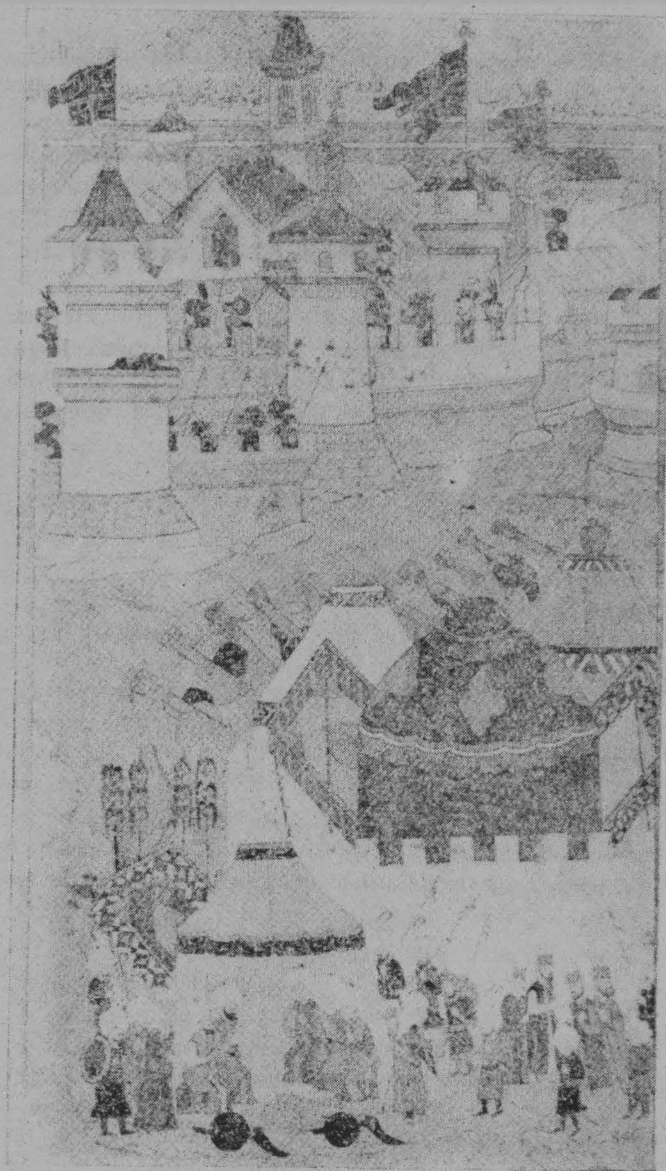
Sağ yanda Karatüken Melik'e Kıyan Selçük - oğlu Deli Dundar karşı geldi, sağ yanını kılıçladı, yere şaldı. Sol tarafta Boğacık Melik'e Karagüne - oğlu Deli Budak karşı çıktı. Altı dilimli gürz ile tepesine sıkıca tutup vurdu. Dünya — âlem gözüne karanlık kesildi. At boynunu kucakladı, yere düştü.

Teber

---

(177) Kahış deye ses çıkararak, şorlayarak.

Kale: Otağ ve tuğlar

Kazan Bey'in kardaşı kâfirin *tuğuyla* (178) sancağını kılıçladı, yere saldı. Derelerde, tepelerde kâfire kırgın girdi, leşine kuzgun üştü. On bin kâfir kılıçtan geçti. Beş yüz Oğuz yiğitleri şehit oldu. Kaçanını Kazan Bey kovmadı, aman deyeni öldürmedi. Soylu Oğuz beyleri *doyum oldu* (179).

Kazan Bey ordasını, *oğlanını uşağını* (180), hazinesini aldı, geri döndü. Altın Tahtında evini dikti. Karacuk Çoban'ı imrahor eyledi. Yedi gün, yedi gece yeme, içme oldu. Kırk baş kul, kırk *kırnak* (181), oğlu Uruz başına azat eyledi. Cılasın koç yiğitlere büyük ülke verdi, şalvar, cübbe, çuha verdi.

Dedem Korkut gelip boy boyladı, soy soyladı. Bu oğuznameyi düzdü, koştu, böyle dedi:

Hani dediğim erenler?
Dünya benim deyenler?
Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli, gidimli dünya,
Sonucu ölümlü dünya.

Yom vereyim hânım, karlı kara dağların yıkılmasın! Gölgelice kaba ağacın kesilmesin! Kan gibi akan suyun kurumasın! Kaadir Tanrı seni namerde muhtaç etmesin! Koşarken ak-boz atın sürçmesin! Ala gönderin *uvanmasın* (182)! Çaldığında kara polat öz kılıcın kedilmesin!

Aksakallı baban yeri Uçmak olsun! Ak pürçekli anan yeri Cennet olsun. En sonunda arı imandan ayırmasın! Amin deyen-

---

(178) Hükümdar sancağı, bey sancağı.
(179) Düşmandan çok çok ganimet ele geçirdi.
(180) Çoluğunu çocuğunu.
(181) Cariye, kadın köle, halayık.
(182) Ufalanmasın, parçalanmasın, kırılıp dağılmasın.

ler Tanrının yüzünü görsün! Ak alnından beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Allahın verdiği umudun kırılmasın!Derlesin, toplasın, günahlarını adı görklü Muhammet Mustafa yüzü suyuna bağışlasın!

Kulan

Hânım hey! Kamgan - oğlu Han Bayındır yerinden doğrulmuştu. Kara yerin üstüne ak ban evini diktirmişti. Ala sayvan gökyüzüne yücelmişti. Bin yerde ipek halı seccadesi döşenmişti. İç – Oğuz, Dış – Oğuz beyleri Bayındır Han'ın sohbetine toplanmıştı. Bay Büre Bey de Bayındır Han'ın sohbetine gelmişti. Bayındır Han'ın karşısında oğlu Karabudak yayına dayanıp durmuştu. Sağ yanında Kazan'ın oğlu Uruz durmuştu. Sol yanında Kazılık Koca - oğlu Bey Yeğenek durmuştu. Bay Büre Bey bunları gördüğünde ah eyledi, aklı başından gitti. Mendilini eline aldı, hıçkıra hıçkıra ağladı. Böyle edince, soylu Oğuzun arkası, Bayındır Han'ın güveyisi Salur Kazan kaba dizinin üzerine çöktü. Gözlerini kaldırıp Bay Büre Bey'in yüzüne baktı.

–Bay Büre Bey, ne ağlayıp buzlarsın? dedi.

Bay Büre Bey:

–Han Kazan, nice ağlamayayım? Nice buzlamayayım? Oğulda *ortacım* (183) yok, kardaşta kaderim yok. Ulu Tanrı, beni hor görmüştür. Beyler tacım, tahtım için ağlarım. Bir gün ola düşüp ölürüm, yerimde, yurdumda kimse kalmaz, dedi.

Kazan:

–Dileğin bu mudur? dedi.

Bay Büre Bey:

–Evet budur; benim de oğlum olsa, Han Bayındır'ın karşısına geçip, dursa, kulluk eylese; ben de baksam sevinsem, kıvansam, güvensem, dedi.

Böyle deyince, soylu Oğuz beyleri yüzlerini göğe tuttular, el kaldırıp dua eylediler. Ulu Tanrı sana bir oğul versin, dediler.

O zamanda beylerin duası dua, ilenci ilenç idi. Duaları kabul olurdu. Bay Bican Bey de yerinden doğrulup kalktı.

–Beyler, benim için de bir dua edin, Allah Taâlâ bana da

---

(183) Yerimi tutacak kimsem; mirasçım.

bir kız versin, dedi.

Soylu Oğuz beyleri ellerini kaldırdılar, dua ettiler. Ulu Tanrı, sana da bir kız versin, dediler.

Bay Bican Bey:

—Beyler, Ulu Tanrı bana bir kız verecek olursa siz tanık olun, benim kızım Bay Büre Bey oğluna beşikkertme yavuklu olsun, dedi.

Bunun üzerine birkaç zaman geçti. Allahu Taâlâ Bay Büre Bey'e bir oğul, Bay Bican Beye de bir kız verdi. Soylu Oğuz beyleri bunu işittiler, şad olup sevindiler.

Bay Büre Bey bezirgânlarını yanına *okudu* (184), buyruk verdi:

—Bre bezirgânlar, yüce Tanrı bana bir oğul verdi. Varın Rumiline, benim oğlum için görülmedik, yahşı armağanlar getirin, benim oğlum büyüyünceye değin, dedi.

Bezirgânlar da, öyle olsun hânım, deyip gece gündüz yol aldılar, İstanbul'a geldiler. Görülmedik, yahşı armağanlar aldılar. Bay Büre'nin oğlu için bir *deniz kulunu* (185) boz aygır aldılar. Bir ak tozlu sert yay aldılar. Bir de altı dilimli gürz aldılar, yol hazırlığını gördüler.

Bay Büre'nin oğlu beş yaşına girdi; beş yaşından on yaşına girdi: on yaşından on beş yaşına girdi. At koştursa çalımlı, çalkara kuş erdemli bir güzel, yahşı yiğit oldu. O zamanda, bir oğlan baş kesmese, kan dökmese ad komazlardı. Bay Büre Bey'in oğlu atlandı, ava çıktı. Av avlarken, babasının tavlası üzerine geldi. Emrehorbaşı karşıladı, indirdi, konukladı. Yiyip içip otururlardı.

Bu yandan da bezirgânlar gelip Karadervent ağzına konmuşlardı. Onup yetmesin, Avnik Kalesi'nin kâfirleri bunları casusladı. Bezirganlar yatarken ansızın beş yüz kâfir koyuldular,

---

(184) Çağırdı, dâvet etti.

(185) Denizden çıkan bir aygırın kıyıdaki kısrağa aşmasından doğmuş olan soylu tay.

bastılar, yağmaladılar. Bezirgânın ulusu tutuldu, küçüğü kaçarak Oğuza geldi. Baktı, gördü, Oğuzun *ucunda* (186) bir ala sayvan dikilmiş, bir bey oğlu, güzel yiğit kırk yiğitle, sağında solunda otururlar. Olsa olsa Oğuzun bir yahşı yiğididir, yürüyeyim, yardım isteyeyim, dedi. Bezirgân:

–Yiğit, yiğit, bey yiğit, sen benim ünüm anla, sözüm dinle! On altı yıl oluyor, biz Oğuz içinden gitmiştik. Görülmedik kâfir malını Oğuz beylerine getiriyorduk. Pasın'ın Karadervent ağzına yan vermiştik. Aynik Kalesi'nin beş yüz kâfiri üzerimize koyuldu, kardaşım tutsak oldu, malımızı, yiyeceğimizi, içeceğimizi yağmaladılar, geri döndüler. Kara başımı kaldırdım, sana geldim. Kara başın sadakası yiğit, bana yardım, dedi.

Bu kez oğlan şarap içerken içmez oldu. Altın *ayağı* (187) elinden yere çaldı.

Zırh ve Tulga (Mısır sultanı Kayıtbay'ın)

---

(186) Hududunda, sınırında.
(187) Bardağı, kadehi.

–Ne diyorsam alın, gelin! *Giyimimle* (188) benim şahbaz atımı getirin. Hey beni seven yiğitler binsinler, dedi. Bezirgân da önlerine düştü, kılavuz oldu. Kâfir de oturmuş, bir yerde akça üleşmekte idi. Bu arada, erenler meydanının arslanı, pehlevanların kaplanı Bozoğlan çıktı, geldi. Bir - iki demedi, kâfirlere kılıç çaldı. Baş kaldıran kâfirleri öldürdü, savaş eyledi. Bezirgânların malını kurtardı.

Bezirgânlar:

–Bey yiğit, bize sen erlik işledin, gel şimdi beğendiğin maldan, al, dediler.

Yiğidin gözü bir deniz kulunu boz aygırı tuttu, bir de altı dilimli gürzü, bir de ak - tozlu yayı tuttu, bu üçünü beğendi.

Altı Dilimli Topuz (Şeşper)

–Bre bezirgânlar, bu aygırı, bir de bu yayı ve bu gürzü bana verin, dedi.

---

(188) Zırh.

Böyle deyince bezirgânlar bozuldu. Yiğit:

—Bre bezirgânlar çok mu istedim, dedi.

Bezirgânlar:

—Neye çok olsun, ama bizim bir beyimizin oğlu var. Bu üç nesneyi ona armağan götürmèmiz gerek idi, dediler.

Oğlan:

—Bre beyinizin oğlu kimdir, dedi.

—Bay Büre'nin oğlu vardır, adına Bamsı derler, dediler. Bay Büre'nin oğlu olduğunu bilemediler.

Yiğit parmağını ısırdı:

—Burada minnetle almaktansa orada babamın yanında minnetsiz almak yeğdir, dedi. Atını kamçıladı, yola düştü. Bezirgânlar bakakaldı. Bozoğlan babasının evine geldi.

Bezirgânlar geldi deye babası sevindi. Çadır, otak, ala sayvan diktirdi. İpek halı seccadeler yaydı, geçti oturdu. Oğlunu sağ yanına aldı. Oğlan bezirgânlar işinden söz söylemedi, kâfirleri koğduğunu anmadı.

Birden bezigânlar yiğidin, Bay Büre'nin sağında oturduğunu gördüler. Yüzlerini yere koyup yürüdüler, o yiğidin elini öptüler. Bunlar böyle edince Bay Büre Bey öfkelendi. Bezirgânlara:

—*Bre kavat - oğlu kavatlar* (189), ata dururken oğul elini mi öperler, dedi.

—Hânım, bu yiğit senin oğlun mudur, dediler.

—Evet, benim oğlumdur, dedi.

—Öyle ise incinme sultanım, ilkin onun elini öptüğümüze. Eğer senin oğlun olmasaydı bizim malımız Gürcistan'a gitmişti, hepimiz tutsak olmuştuk, dediler.

Bay Büre:

—Bre, benim oğlum baş mı kesti? Kan mı döktü? dedi.

—Evet, baş kesti, kan döktü, at üstünden adam aldı, dediler.

—Bre bu oğlana ad koyacak denli var mıdır? dedi.

—Evet sultanım, artuktur bile, dediler.

---

(189) Pezevenkler; gidilerin gidileri (küfür sözü).

Bay Büre Bey hemen soylu Oğuz beylerini çağırdı, konukladı. Oğlunun yaptıklarını anlattı. Bütün beyler alkışladılar. Sonra Dedem Korkut geldi, oğlana ad kodu. Görelim ne dedi?:

Ünüm anla, sözüm dinle Bay Büre Bey,
Yüce Tanrı sana bir oğul vermiş, bağışlasın!
Ağır sancak götürdüğünde müslümanlar arkası olsun!
Karşı yatan karlı dağlardan aşar olsa,
Ulu Tanrı senin oğluna aşıt versin!
Kanlı kanlı sulardan geçer olsa geçit versin!
Kalabalık kâfire girdiğinde!
Ulu Tanrı senin oğluna fırsat versin!
Sen oğlunu Bamsam deye okşarsın,
Bunun adı Bozaygırlı Bamsı Beyrek olsun,
Adını ben verdim, yaşını Allah versin!

dedi. Soylu Oğuz beyleri el kaldırdılar, dua ettiler. Bu ad, bu yiğide kutlu olsun, dediler. Bu şenliğe Oğuz beyleri hep ava bindiler. Bozaygırını çektirdi, Beyrek bindi. Aladağa ala asker ava çıktı. Birden Oğuz'un üzerine bir sürü geyik geldi. Bamsı Beyrek birinin ardından kovarak gitti. Kovarken bir yere geldi. Ne gördü? Sultanım gördü ki gök çayırın üzerine bir kırmızı otak dikilmiş. Yarabbi, bu otak kimin ola, dedi. Haberi yok ki alacağı ala gözlü kızın otağı olsa gerek. Bu otağın üzerine varmağa edeplendi. Ne olursa olsun hele ben avımı alayım, dedi. Otağın önüne erişip geldi, geyiği sinirledi. Baktı gördü, bu otak meğer Bay Bican kızı Banıçiçek otağıymış ki Beyrek'in beşik-kertme nişanlısı, *adaklısı* (190) idi. Banıçiçek otaktan bakardı.

—Bre dadılar, bu kavat - oğlu kavat, bize erlikmi gösterir, dedi. Varın bundan pay dileyin, görün ne der? dedi.

Kısırca yenge derler, bir hatun vardı. İleri çıktı, pay diledi:

—Hey bey yiğit, bize de bu geyikten pay ver, dedi.

---

(190) Nişanlısı, sözlüsü.

Beyrek:

—Bre dadı, ben avcı değilim, bey oğlu beyim, hepsi size, dedi. Ama sormak ayıp olmasın, bu otak kimindir, dedi.

Kısırca Yenge:

—Bey yiğidim, bu otak Bay Bican kızı Banıçiçek'indir, dedi.

Bunun üzerine Beyrek'in kanı kaynadı, *yap yap* (191) geri döndü.

Kızlar geyiği kaldırdılar. Güzeller şahı Banıçiçek'in önüne getirdiler. Baktı, gördü ki bir sultan - beyendi semiz sığın geyiktir, Banıçiçek:

—Bre kızlar, bu yiğit ne yiğittir? dedi.

—Vallahi sultanım, bu yiğit yüzü - peçeli yahşı yiğittir. bey oğlu bey imiş, dediler.

Banıçiçek:

—Hey, hey dadılar, babam ben seni yüzü - peçeli Beyrek'e vermişim, derdi. Olmaya ki bu ola. Bre çağırın gelsin, haberleşeyim, dedi.

Çağırdılar, Beyrek geldi. Banıçiçek yaşmaklandı, haber sordu:

—Yiğit gelişin nerden? dedi.

Beyrek:

—İç - Oğuzdan, dedi.

—İç - Oğuzdan kimin nesisin? dedi.

—Bay Büre Bey - oğlu Bamsı Beyrek dedikleri benim, dedi.

Kız:

—Ya ne iş için geldin, yiğit? dedi.

Beyrek:

—Bay Bican Bey'in bir kızı varmış, onu görmeye geldim, dedi.

Kız:

—O kız öyle adam değildir ki sana görünsün, dedi. Ama ben Banıçiçek'in dadısıyım. Gel imdi bey yiğit, seninle ava çıkalım,

---

(191) Yavaş yavaş.

eğer senin atın benim atımı geçerse onun binicisini de geçersin. Hem seninle ok atalım, beni geçersen onu da geçersin. Hem de seninle güreşelim, beni basarsan, onu da basarsın, dedi.

Beyrek:

—Hoş, öyle ise atlanın, dedi.

İkisi atlandılar, meydana çıktılar, at teptiler. Beyrek'in atı kızın atını geçti. Ok attılar, Beyrek kızın okunu *yardı* (192).

Kız:

—Bre yiğit, benim atımı kimsenin geçtiği yok. Okumu kimsenin yardığı yok. Şimdi bey yiğit, gel seninle güreş tutalım, dedi.

Hemen Beyrek attan indi. Kavraştılar, iki pehlevan olup birbirine sarmaştılar. Beyrek götürür, kızı yere vurmak ister; kız götürür, Beyrek'i yere vurmak ister. Beyrek bunaldı. Bu kıza basılacak olursam soylu Oğuz içinde başıma kakınç, yüzüme tokunç ederler, dedi. Gayrete geldi, kavradı kızın *bağdamasını aldı* (193). Emceğinden tuttu, kız kocundu. Bu kez Beyrek kızın ince beline dolandı, *bağdadı* (194); arkası üzerine yere vurdu.

Kız:

—Yiğit, Bey Bican kızı Banıçiçek benim, dedi.

Beyrek üç öptü, bir dişledi. 'Düğün kutlu olsun, han kızı' dedi. Parmağında olan altın yüzüğü çıkardı, kızın parmağına geçirdi. 'Ortamızda bu nışan olsun, han kızı.' dedi.

Kız:

—Mademki böyle oldu, hemen şimdi ayrılıp gitmek gerek, bey oğlu, dedi.

Beyrek te:

—Nola hânım, baş üzerine, dedi.

Sonra Beyrek vedalaşıp kızdan ayrıldı, evlerine geldi. Aksakallı babası karşı geldi.

---

(192) Ok yarışında karşısındakinin okunu geçti.

(193) Kızın bacaklarını sardı.

(194) Sarmaya aldı, kızın bacağını kendi bacağıyla sardı.

–Oğul, ne var ne yok? Bugün Oğuzda görülmedik ne gördün? dedi.

Beyrek:

–Ne göreyim, oğlu olan evermiş, kızı olan *Göçürmüş* (195), dedi.

–Oğul, ya seni evermekmi gerek? dedi.

–Evet öyle, aksakallı aziz baba, evermek gerek, dedi.

Babası:

–Oğuzda kimin kızını alıvereyim, dedi.

Beyrek:

–Baba, bana bir kız alıver ben yerimden doğrulup kalkmadan onun doğrulup kalkması gerek. Ben karakoç atıma binmeden o binmek gerek. Ben *karıma varmadan* (196) o bana baş getirmek gerek. Bunun gibi kız alıver baba bana, dedi.

Babası Bay Büre Han:

–Oğul, sen kız dilemezsin, kendine yoldaş ve ayaktaş istermişsin. Oğul meğer senin istediğin kız Bay Bican Bey kızı Banıçiçek ola, dedi.

Beyrek:

–Evet öyle. Evet aksakallı aziz baba, benim de istediğim odur. dedi.

Babası:

–Ay oğul, Banıçiçek'in bir deli kardaşı vardır, adına Deli Karçar derler, kız dileyeni öldürür, dedi.

Beyrek:

–Ya öyle ise ne idelim? dedi.

Bay Büre Bey:

–Oğul, soylu Oğuz beylerini odamıza okuyalım, nice yol gösterirlerse ona göre iş edelim, dedi.

Soylu Oğuz beylerini hep okudular, odalarına getirdiler, ağır

---

(195) Kızını gelin etmiş, evlendirmiş.

(196) Eskiden teketek döğüşlerde döğüşmek üzere meydanda er dileyenin karşısına çıkacak olan savaşçıyı karşıma almadan.

konukluk eylediler. Geldiler, yediler, içtiler, söz açtılar, danışık ettiler. Soylu Oğuz beyleri:

–Bu kızı istemeye kim varabilir, dediler. Uygun gördüler, Dede Korkut varsın, dediler.

Dede Korkut:

–Yârenler, mademki beni gönderirsiniz, bilirsiniz ki Deli Karçar kızkardaşını dileyeni öldürür, bari Bayındır Han'ın tavlasından iki şahbaz yüğrük at getirin, bir keçi - başlı Geçer aygırı, bir toklu - başlı Doru aygırı; ansızın kaçma kovma olursa birisine bineyim, birisini yedeyim, dedi.

Dede Korkut'un sözü makbul geldi. Vardılar, Bayındır Han'ın tavlasından o iki atı getirdiler. Dede Korkut birine bindi, birini yeddi. Yarenler sizi Hakka ısmarladım, dedi, gitti.

Meğer sultanım Deli Karçar ak ban evini, ak otağını kara yerin üzerine kurdurmuştu. Yoldaşlarıyla *buta atıp* (197) otururdu. Dedem Korkut öteden beri geldi, baş indirdi, bağır bastı, ağız dilden görklü selâm verdi. Deli Karçar ağzını köpüklendirdi, Dede Korkut'un yüzüne baktı:

–Aleykesselâm, ey ameli azmış, fiili dönmüş, Kaadir Allah ak alnına kaza yazmış! Ayaklıların buraya geldiği yok; ağızlıların bu suyumdan içtiği yok. Sana noldu, amelin mi azdı? Fiilin mi azdı? Ecelin mi geldi? Buralarda neylersin? dedi.

Dede Korkut:

–Karşı yatan karadağını aşmağa gelmişim; akındılı görklü suyunu geçmeye gelmişim; geniş eteğine, dar koltuğuna kısılmağa gelmişim; Tanrının buyruğuyla, Peygamberin kavliyle, aydan arı, günden görklü kızkardaşın Banıçiçek'i Bamsı Beyrek'e dilemeğe gelmişim, dedi.

Dede Korkut böyle deyince Deli Karçar:

–Bre, ne diyorsam getirin! Kara aygırı takımlarıyla getirin, dedi.

---

(197) Nışan atıp, dikilmiş olan hedefe nışan atıp.

Kara aygırı takımlarıyla getirdiler, Deli Karçarı bindirdiler. Dede Korkut toklu - başlı Doru aygıra bindi, kösteği üzdü, durmadı, kaçtı. Deli Karçar ardına düştü. Kova kova toklu-başlı Doru aygır yoruldu. Dede Korkut keçi-başlı Geçer aygıra sıçradı, bindi. Dedeyi kova kova Deli Karçar on *yelek* (198) yer aşırdı. Dede Korkut'un ardından Deli Karçar erdi, Dedenin aklı başından gitti. Tanrıya sığındı, *ism-i âzam okudu* (199). Deli Karçar kılıcını eline aldı, yukarısından öfke ile üzerine atıldı, Dede Korkut'a havale etti. Deli Karçar diledi ki Dedeyi tepesinden kılıç vurup çıksın. Dede Korkut:

–Çalarsan elin kurusun, dedi.

Ulu Tanrının buyruğuyla Deli Karçar'ın eli yukarıda asılı kaldı. Çünkü Dede Korkut ermiş kişi idi. Dileği kabul oldu.

Deli Karçar:

–Medet, aman, el-aman, Tanrının birliğine yoktur güman! Dede sen benim elimi *sağaldıgör* (200), Tanrının buyruğuyla, Peygamberin kavliyle kızkardaşımı Beyrek'e vereyim, dedi. Üç kez ağızından ikrar eyledi, günahına tevbe etti. Dede Korkut dua eyledi, Delinin eli Hak emriyle sapasağ oldu. Döndü:

–Dede, kızkardaşımın yoluna ben ne istersem verir misin? dedi.

Dede:

–Verelim, dedi, görelim ne istersin?

Deli Karçar:

–Bin buğra getirin ki *maya* (201) görmemiş ola. Bin de aygır getirin ki hiç kısrağa aşmamış ola. Bin de koyun görmemiş koç getirin. Bin de kuyruksuz kulaksız köpek getirin. Bin de iri pire getirin bana, dedi. Eğer bu dediğim nesneleri getirirseniz

---

(198) Bir ok atımı mesafe.

(199) Allahın doksan dokuz güzel ismini bir araya getiren bir dua okudu.

(200) İyileştirmeye bak.

(201) Dişi deve.

hoş verdim, ama getirmeyecek olursan bir daha benim gözüme gözükme, bu kez öldürmedim, o vakit öldürürüm, dedi.

Dede Korkut döndü, Bay Büre Bey evlerine geldi. Bay Büre Bey:

–Dede Korkut şen mi gelir, üzgün mü gelir? dedi. Gördüler ki güle güle geliyor. Bay Büre Bey:

–Dede, oğlan mısın, kız mısın? Kurt musun, koyun musun? dedi.

Dede:

–Oğlanım, kurdum, dedi.

–Öyle ise iş nice oldu? Nice kurtuldun o Deli Karçar'ın elinden, dedi.

Hak Taâlâ kurtardı deyip olanı biteni deyiverdi. Allahın yardımı, erenlerin himmeti oldu. Sözün kısası kızı aldım, dedi.

Beyrek'e ve anasına ve kızkardaşlarına muştucu geldi. Sevindiler, şad oldular. Bay Büre Bey:

–Deli ne kadar mal istedi? dedi.

Dede Korkut:

–Yetip onmasın, Deli Karçar öyle mal istedi ki hiç bitmesin, dedi.

Bay Büre Bey:

–Hele ne kadar mal istedi, dedi.

Dede dedi ki:

–Bin aygır diledi, kısrağa aşmamış olacak. Bin de buğra diledi, maya görmemiş olacak. Bin de koç diledi, koyuna girmemiş olacak. Bin de kuyruksuz, kulaksız köpek diledi. Bin de *bıraca karaca* (202) pireler diledi. Bu nesneleri getirecek olursan kızkardaşımı veririm, getirmeyecek olursan gözüme görünmeyesin, yoksa seni öldürürüm, dedi.

Bay Büre Bey:

Öyle ise Dede, köpekle pireyi sen bul, dedi. Kendisi de tavla tavla atlarına vardı, bin aygır seçti; develerine vardı, bin buğra

---

(202) Ufaktefek, karaca; karaca kuruca.

seçti; koyunlarına vardı, bin koç seçti. Dede Korkut da bin kuyruksuz, kulaksız köpekle bin de pire buldu. Bay Büre Bey'in evine geldi. Ondan sonra alıp bunları Deli Karçar'a gitti. Deli Karçar işitti, karşı geldi. Göreyim dediğimi getirdiler mi, dedi. Aygırları görünce beyendi. Develeri gördüğünde beyendi. Koçları gördü, beyendi. Köpekleri görünce kaskas güldü.

–Dede, hani benim pirelerim, dedi.

Dede Korkut da pireleri bir çadır içinde saklamıştı.

–Hay oğul Karçar, adamı bunlar *bögelek* (203) gibi bunaltır, bir yavuz canavardır, hep bir yerde topladım, gel gidelim, semizini al, arığını ko, dedi.

Aldı, Deli Karçar'ı bir pireli yere götürdü. Deli Karçar'ı soyup yalıncak eyledi, ağıla koydu.

–Deyindi, beyendiğini al, beyenmediğini bırak, dedi. Dede kapıyı berkitti. Aç pireler Deli Karçar'a üştüler. Deli barbar bağırır, zarzar anırır, medet Dede! deye çağırır. Gördü becerebilmez.

–Medet Dede, kerem eyle, Allah aşkına kapıyı aç, çıkayım, dedi.

Dede Korkut:

–Oğul, Deli Karçar, ne kargaşa edersin? Bu ısmarladığın nesnedir, noldun, böyle bunaldın? Bağırmayı bırak, bir alay piredir, getirdim, al sonra şöyle, böyle deme. Kavra, tut, semizini al, arığını koyuver, dedi.

Deli Karçar:

–Hey Dede Sultan, Tanrı bunun semizini de alsın, arığını da! Bunun iyisi, kötüsü seçilecekleyin değil, Dede, Allah aşkına kapıyı aç, çıkayım, dedi.

Dede:

–Sonra bizimle gine kavga edersin, hele iyice bak daha, dedi.

Deli Karçar dik dik kalkar, çat çat vurur, medet Dedeciğim

---

(203) Sığır cinsinin düşmanı olan bir türlü büyük sinektir ki soktuğu hayvan koşmaya başlar ve kaçacak yer arar.

deyip feryat edince Dedem kapıyı açtı, Deli Karçar dışarıya çıktı. Dede gördü ki Deli'nin canına geçmiş, başı kaygısı olmuş, gövdesi pireden görünmez, yüzü gözü belirmez. Dede'nin ayağına düştü, Allah aşkına kurtar, dedi.

Dede Korkut:

–Var, oğul, kendini suya vur, dedi.

Deli Karçar seğirderek vardı, suya düştü. Deli can korkusuyla buzlu suya boğazına dek battı. Pirelerin elinden gücile kurtuldu. Dedeceğim, Tanrı bezsin bunun arığından da, semizinden de, dedi. Piredir, suya aktı gitti. Deli giyesini giydi, evine gitti. Ağır düğün hazırlıklarını gördü.

Oğuz zamanında töre bu idi ki bir yiğit evlense ok atardı, ok nereye düşerse orada *gerdek* (204) dikerdi. Beyrek Han da okunu attı, dibine gerdeğini dikti. Adaklısından *ergenlik* (205) bir kırmızı kaftan geldi. Beyrek kaftanı giydi. Yoldaşlarına bu iş hoş gelmedi, canları sıkıldı.

Beyrek:

–Neye canınız sıkıldı? dedi.

–Nice sıkılmasın? Sen kızıl kaftan giyersin, biz ak kaftan giyeriz, dediler. Beyrek yoldaşlarına:

–Bu kadarcık nesneden ötürü neye canınız sıkılıyor? Bugün ben giydimse yarın *nâyibim* (206) giysin, kırk güne değin sıra ile giyiniz, ondan sonra bir dervişe verelim, dedi. Bunların da gönlü hoş oldu.

Kırk yiğitle yiyip içip otururlardı. Onup yetmesin, kâfirin casusları bunları casusladı, varıp Bayburt Hisarı beyine haber verdi:

–Ne oturuyorsunuz sultanım, Bay Bican o sana vereceği kızı Beyrek'e verdi. Bu gece gerdeğe giriyor, dedi.

---

(204) Gelin odası; perde gerilmiş gelin odası; zifaf gecesi için hazırlanmış özel çadır.

(205) Gelinin hiç evlenmemiş güveğiye verdiği hediyye.

(206) Birinin yerini tutan kimse; Baştakinin tutsak düşmesi, ya da ölmesi üzerine onun yerine kumandayı eline alacak olan kimse.

Onup yetmesin, o melun, yedi yüz kâfirle dört nal sürüp geldi. Beyrek apalaca gerdeği içinde yiyip içip habersiz otururdu. Gece uykusunda kâfirler otağa koyuldu, bunlar gafil. Nâyibi kılıcını sıyırdı, eline aldı, benim başım Beyrek'in başına kurban olsun dedi. Nâyip yaralandı, şehit oldu.

Derin olsa batınır, kalabalık korkudur; at işler, er öğünür; yayan erin umudu olmaz. Otuz dokuz yiğidiyle Beyrek tutsak gitti. Tan geçti, gün doğdu. Beyrek'in atası, anası baktı, gördü ki gerdek görünmez olmuş, ah ettiler; yakalarını yırttılar; akılları başlarından gitti. Gördüler ki uçarda kuzgun kalmış; tazı dolaşmış, yurtta kalmış; gerdek paralanmış, yere düşmüş; nâyip şehit olmuş.

Beyrek'in babası kaba sarığını kaldırıp yere çaldı; çekti yakasını yırttı, oğul oğul deyip böğürdü, zârılık kıldı. Ak pürçekli anası buldur buldur ağladı, gözünün yaşını döktü, acı tırnak ak yüzüne çaldı, al yanağını çekti, yırttı, kargı gibi kara saçını yoldu, ağlaya sıklaya evine geldi. Bay Büre Bey'in dünlüğü altın ban evine yas girdi. Kızı, gelini kaskas gülmez oldu; kızıl kına ak eline yakmaz oldu. Yedi kızkardaşı ak çıkardılar, karalar giydiler. Vay beyim kardaş, muradına, maksuduna ermeyen, yalınız kardaş deyip ağlaştılar, böğürüştüler.

Beyrek'in yavuklusuna haber oldu; Banıçiçek karalar giydi, ak kaftanını çıkardı; güz elması gibi al yanağını yırttı; vay al duvağım iyesi, vay evim, başım umudu, vay şah yiğidim, vay şahbaz yiğidim! Doyunca yüzüne bakmadığım hânım yiğit! Nereye gittin beni yalnız koyup canım yiğit!

Göz açıp gördüğüm,
Gönül ile sevdiğim,
Bir yasdıkta baş koduğum,
Yolunda öldüğüm, kurban olduğum!
Vay Kazan Bey'in ınağı!
Vay soylu Oğuzun imrencesi Beyrek!

deyip zârı zârı ağladı.

Bunu işitip Kıyan Selçük - oğlu Deli Dundar ak çıkardı, kara giydi. Beyrek'in yar ve yoldaşları ak çıkarıp karalar giydiler. Soylu Oğuz beyleri Beyrek için ulu yas tuttular, umut kestiler.

Bunun üzerine on altı yıl geçti; Beyrek'in ölüsünü, dirisini bilmediler. Bir gün kızın kardaşı Deli Karçar, Bayındır Han'ın divanına geldi, diz çöktü:

–Devletlü haıun ömrü uzun olsun! Beyrek sağ olsa on altı yıldan beri ya haberi, ya kendi gelirdi. Bir yiğit olsa, dirisi haberini getirse *çargap* (207) altın, akça verirdim; ölüsü haberini getirene kızkardaşımı verirdim, dedi.

Böyle deyince, onup yetmesin, Yalancı - oğlu Yalancuk:

–Sultanım, ben varayım, ölü ise de, diri ise de haberini getireyim, dedi ve gitti. Birkaç gün sonra döndü. Meğer Beyrek buna bir gömlek bağışlamıştı, giymezdi, saklardı. Vardı gömleği kanakuna bulaştırdı, getirdi, Bayındır Han'ın önüne bıraktı.

Bayındır Han:

–Bre, bu ne gömlektir? dedi.

Yalancı - oğlu Yalancuk:

–Sultanım, Beyrek'in gömleğidir, Beyrek'i Pasın'm Karadervendinde öldürmüşler, işte nışanı sultanım, dedi.

Oğuz Beyleri içinde yalan yoktu. İnanıp gömleği görünce beyler hüngür hüngür ağlaştılar, zârılıklar ettiler. Kazan Bey, emektarım Beyrek, deyip ağlar: Karagüne ağlar; Karabudak, musahibim deyip ağlar.

Bayındır Han:

–Bre, neye ağlarsınız? Biz bunu tanımayız, adaklısına iletin, o yahşı bilir, çünkü o dikınıştir, yine o tanır, dedi.

Vardılar, gömleği Banıçiçek'e ilettiler. Gördü, tanıdı, odur, dedi. Çekti yakasını yırttı; acı tırnak ak yüzüne çaldı; güz elması gibi al yanağını yırttı.

---

(207) Kaftan; Kaftanın yakasına ve eteğinin çevresine koydukları altın işleme.

Vay göz açıp gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Vay al duvağım iyesi,
Vay alnım, başım umudu Han Beyrek!

deye ağladı. Babasına haber oldu, apalaca ordasına yas girdi. Ak çıkardılar, kara giydiler. Soylu Oğuz beyleri Beyrek'ten umut kestiler, Yalancı - oğlu Yalancık kızı alır oldu. Küçük düğününü yaptı, ulu düğününe gün kesti.

Beyrek'in babası Bay Büre Bey de bezirgânları çağırdı, yanına getirdi.

—Bre bezirgânlar, varın, iklim arayın! Olaki ciğerim pâresi, gözüm aydını Beyrek'in ölüsü, dirisi haberini getirirsiniz, dedi.

Bezirgânlar hazırlık gördüler. Gece gündüz demeyip yol aldılar. Ansızın Parasarın Bayburt Hisarına geldiler. Meğer o gün kâfirlerin ağır günleri imiş, her biri yemekte, içmekte idi. Beyrek'i de getirip kopuz çaldırırlardı. Beyrek yüce bir çardakta otururdu. Bir de baktı, bezirgânları gördü, bildi. Bunları gördüğünde haberleşti, görelim hânım, ne haberleşti?:

Alan alçak hava yerden gelen *argış* (208)!
Bey babamın, kadın anamın *savgatı* (209) argış!
Ayağı uzun şahbaz ata binen argış!
Ünüm anla, sözüm dinle argış!
Soylu Oğuz içinde Ulaş - oğlu Salur Kazan'ı,
Sorar olsam, sağ mı argış!
Kıyan Selçük - oğlu Deli Dundar'ı,
Sorar olsam, sağ mı argış!
Karagüne - oğlu Karabudak'ı,
Sorar olsam, sağ mı argış!
Aksakallı babamı, ak pürçekli anamı,

---

(208) Kervan
(209) Armağanı, hediyyesi.

Sorar olsam, sağ mı argış?
Göz açıp gördüğüm, gönül verip sevdiğim,
Bay Bican kızı Banıçiçek evde mi,
Yoksa kimseye vardı mı argış?
Desen-e bana,
Kara başın kurban olsun, argış sana!

dedi. Bezirgânlar da soy soyladı, görelim hânım, ne soyladı?:

Soylama

Sağ mısın, esen misin, canım Bamsı?
On altı yılın hasreti, canım Bamsı!
Soylu Oğuz içinde Kazan Bey'i sorar olsan,
Sağdır Bamsı;
Kıyan Selçük - oğlu Deli Dundar'ı sorar olsan,
Sağdır Bamsı;
Karagüne - oğlu Karabudak'ı sorar olsan,
Sağdır Bamsı;
O beyler, ak çıkardı, kara giydi,
Senin için Bamsı;
Aksakallı babanı sorar olsan,
Sağdır Bamsı;
Ak pürçekli ananı sorar olsan,
Sağdır Bamsı;
Ak çıkardılar, kara giydiler,
Senin için Bamsı;
Yedi kızkardaşını yedi yol ayırdında,
Ağlar gördüm Bamsı;
Güz elması gibi al yanaklarını,
Yırtar gördüm, Bamsı;
Vardı, gelmez kardaş deye ağlar gördüm,
Zârılık eyler gördüm, Bamsı;
Göz açıp gördüğün,
Gönül verip sevdiğin,

Bay Bican kızı Banıçiçek,
Küçük düğününü eyledi,
Ulu düğününe gün kesti,
Yalancı - oğlu Yalancuk'a varır gördüm.
Han Beyrek!
Parasarın Bayburt Hisarından uçagör,
Apalaca gerdeğine gelegör,
Gelmez olsan Bay Bican kızı Banıçiçek'i,
Elinden aldırdın, belli bil!

dedi.

Beyrek kalktı, ağlaya ağlaya kırk yiğidinin yanına geldi, kaba sarığını götürdü yere çaldı.

Hey benim kırk yoldaşım,
Bilir misiniz neler olmuş?
Yalancı - oğlu Yalancuk,
Benim ölüm haberimi iletmiş;
Dünlüğü altın ban evine babamın yas girmiş;
Kara benzer kızı, gelini ak çıkarmış, kara giymiş;
Göz açıp gördüğüm, gönül verip sevdiğim Banıçiçek,
Yalancı - oğlu Yalancuk'a varır olmuş!

Böyle deyince kırk yiğidi kaba sarıklarını götürdüler, yere çaldılar, hüngür hüngür ağlaştılar, zârılık kıldılar.

Meğer kâfir beyinin bir kızı vardı, hergün Beyrek'i görmeye gelirdi. O gün yine görmeye geldi. Baktı, gördü, Beyrek üzülmüş, kız:

—Neye üzgünsün, yiğit! Geldiğimce seni şen görürdüm, gülerdin, oynardın, şimdi noldun? dedi.

Beyrek:

—Nice üzülmeyeyim? On altı yıldır senin babanın tutsağıyım. Ataya, anaya, kavıma, kardaşa hasretim. Ve hem bir kara gözlü yavuklum vardı, Yalancı - oğlu Yalancuk derler, bir kişi vardı, varmış, yalan söylemiş, beni öldü deye haber vermiş, o kızı alır olmuş, dedi.

Böyle deyince, kız Beyrek'i aşıklamıştı:

Eğer seni hisardan aşağı urganla salındıracak olursam, babana, anana sağlıkla varacak olursan beni buraya gelip *helallığa* (210) kabul edip alır mısın? dedi.

Beyrek and içti:

—Kılıcıma doğranayım, okuma sancılayım, yer gibi kertileyim, toprak gibi savrulayım, eğer sağlıkla varacak olursam Oğuza, gelip seni helâllığa almazsam, dedi.

Kız da urgan getirdi, Beyrek'i hisardan aşağı sallandırdı. Beyrek aşağı baktı, kendisini yeryüzünde gördü, Allaha Şükreyledi, yola düştü. Giderek kâfirin *ılkısına* (211) geldi. Bir at bulursam, tutayım, bineyim, dedi. Baktı, gördü, kendisinin deniz kulunu boz aygırı burada otlayıp durur. Boz aygır da Beyrek'i görüp tanıdı, iki ayağının üzerine kalktı, kişnedi. Beyrek'te burada Boz aygırı öğmüş, görelim hânım, nice öğmüş?:

Açık açık meydana benzer senin alıncığın!
İki şepçerağa (212) benzer senin gözceğizin!
İpeğe, ibrişime benzer senin yeleciğin!
İki ikiz kardaşa benzer senin kulacığın!
Eri muradına erdirir senin arkacığın!
At demem sana, kardaş derim,
Kardaşımdan yeğ!
Başım beraberi,
Başıma iş geldi yoldaş derim,
Yoldaşımdan yeğ!

---

(210) Eşliğe, karılığa.

(211) At sürüsü; terbiye görmemiş, kırlarda gezen, taylarla birlikte damızlık kısrak ve aygır sürüsüne.

(212) Su sığırının kimi geceler otlamak için karaya çıktığı zaman yere koyup aydınlığında otladığı ışık veren bir masal taşı.

dedi. At başını yukarı tuttu, bir kulağını kaldırdı, Beyrek'e geldi. Beyrek atın göğsünü kucakladı, iki gözlerinden öptü, sıçradı, bindi. Hisarın kapısına geldi. Otuz dokuz yoldaşını çağırıp kâfire ısmarladı, görelim hânım, nice ısmarladı?

Beyrek:

Bre sası dinli kâfir,
Benim ağzıma söğüp durursun, dayanamadım,
Kara domuz etinden yalını yidirdin, katlanamadım,
Tanrı bana yol verdi, gider oldum, bre kâfir!
Otuz dokuz yiğidimi sana emanet veririm, bre kâfir!
Birini eksik bulursam, yerine on öldürürüm,
Onunu eksik bulursam yerine yüz öldürürüm, bre kâfir!
Otuz dokuz yiğidim emaneti, bre kâfir!

dedi, aldı yürüyüverdi.

Kırk nefer kâfirler atlandılar, ardına düştüler, kovaladılar, yetemediler, döndüler. Beyrek gide gide Oğuza geldi. Baktı, gördü, bir ozan gider, Beyrek:

—Bre ozan, nereye gidersin? dedi.

Ozan:

—Bey yiğit, düğüne giderim, dedi.

Beyrek:

—Ozan, düğün kimin? dedi.

Ozan:

—Yalancı - oğlu Yalancuk derler bir kişinindir, dedi.

Beyrek:

—Bre, kimin nesini alıyor? dedi.

Ozan:

—Han Beyrek'in adaklısı Banıçiçek'i alıyor, dedi.

Beyrek:

—Bre ozan, kopuzunu bana versen-e, atımı sana vereyim; sakla, geleyim, bahasını getireyim, alayım, dedi.

Ozan:

–Sesim kedilmeden, ünüm yoğalmadan, kopuzum kırılmadan, bir attır elime girdi, ileteyim, saklayayım, dedi.

Beyrek kopuzu aldı, babasının ordasına yakın geldi. Baktı, gördü birkaç çobanlar yolun kıyısını tutmuşlar, hem ağlarlar, hem durmayıp taş yığarlar.

Beyrek:

–Bre çobanlar, bir kişi yerde bir taş bulsa yabana atar, siz bu yolda bu taşı niçin yığarsınız? Hem taş yığar, hem ağlarsınız, sebep nedir? dedi.

Çobanlar:

–Bre sen seni bilirsin, bizim halimizden haberin yok, dediler.

Beyrek:

–Bre ne haliniz vardır? dedi.

Çobanlar:

–Bizim beyimizin bir oğlu vardı, on altı yıl oluyor ki ölüsü, dirisi haberini kimse bilmezdi. Onup yetmesin, Yalancı - oğlu Yalancuk derler, ölüsü haberini getirdi, adaklısını ona verir oldular; gelir buradan geçer, vuralım onu, ona varmasın, dengine varsın, dediler.

Beyrek:

–Bre yüzünüz ak olsun, ağanızın ekmeği size helâl olsun, dedi. Oradan babasının ordasına geldi. Evlerinin önünde bir büyük ağaç vardı. Dibinde bir yahşı pınar vardı. Beyrek baktı, gördü ki küçük kızkardaşı pınardan su almağa geliyor. Kardaş Beyrek, deye ağlayıp buzlayor. Toyun, düğünün kara oldu, deye ağlayor.

Beyrek'e pek firak geldi, katlanamadı, buldur buldur gözünün yaşı aktı. Beyrek çağırıp burada soylar, görelim hânım, ne soylar?:

Soylama

Ne ağlarsın, ne buzlarsın, ağam diye,
Yandı bağrım, *göynüdü* (213) içim!
Meğer senin ağan yok olmuştur,
Yüreğine kaynar yağlar dökülmüştür,
Kara bağrın senin sarsılmıştır,
Ağam deye ne ağlarsın, ne buzlarsın?
Yandı bağrım, göynüdü içim!
Bre kız!
Karşı yatan karadağı,
Sorar olsam yayla kimin?
Sovuk sovuk sularını,
Sorar olsam, içit kimin?
Katar katar develerini,
Sorar olsam, yüklet kimin?
Karalı – göklü otağı,
Sorar olsam, gölge kimin?
Ağız dilden, kız kişi haber bana,
Kara başım kurban olsun bugün sana!

dedi.

Kız:

Çalma ozan, deme ozan,
Karalıca ben kızın, nesine gerek ozan?
Karşı yatan karlı dağı sorar olsan,
Ağam Beyrek'in yaylasıydı,
Ağam Beyrek gideli yayladığım yok!
Sovuk sovuk suları sorar olsan,
Ağam Beyrek'in içitiydi,
Ağam Beyrek gideli içtiğim yok!
Tavla tavla şahbaz atları sorar olsan,
Ağam Beyrek'in binitiydi,

---

(213) Yandı, kavruldu.

Ağam beyrek gideli bindiğim yok!
Katar katar develeri sorar olsan,
Ağam Beyrek'in yükletiydi,
Ağam Beyrek gideli yüklediğim yok!
Ağıllarda akça koyunu sorar olsan,
Ağam Beyrek'in şöleniydi,
Ağam Beyrek gideli şölenim yok!
Karalı - göklü otağı sorar olsan,
Ağam Beyrek'indir,
Ağam Beyrek gideli *göç tüğüm* (214) yok!

dedi.

Kız yine:

Ozan,

Karşı dağdan aşıp geldiğinde, geçtiğinde,
Beyrek adlı bir yiğitle buluştun mu?
Taşkın taşkın suları aşıp geldiğinde, geçtiğinde,
Beyrek adlı bir yiğitle buluştun mu?
Ağır adlı şehirlerden geldiğinde, geçtiğinde,
Beyrek adlı bir yiğitle buluştun mu?
Bre ozan, gördünse söyle bana,
Kara başım kurban olsun, ozan, sana!

dedi.

Burada kız yine:

Karşı yatan karadağım yıkılmıştır,
Ozan senin haberin yok;
Gölgelice kaba ağacım kesilmiştir,
Ozan senin haberin yok;

---

(214) Varıp geldiğim, gidip geldiğim.

Yüreğimde kara bağrım delinmiştir,
Ozan senin haberin yok;
Dünyada bir kardaşım tutulmuştur,
Ozan, senin haberin yok;
Çalma ozan, deme ozan!
Karalıca ben kızın nesine gerek, ozan?
İlerinde düğün var,
Düğüne varıp, geç, git ozan!

dedi.

Beyrek buradan geçti. Ulu kızkardaşlarının yanına geldi. Baktı, gördü, kızkardaşları karalı - göklü bir arada oturuyorlar. Çağırıp Beyrek, haberleşti, soylar, görelim hânım, ne soylar?:

Soylama

Alaca sabah yerinden doğrulan kızlar,
Ak otağı koyup kara otağa giren kızlar,
Akları çıkarıp karaları giyen kızlar,
Bağır (215) gibi *uyunanda* (216) yoğurttan ne var?
Kara saç altında *gömeçten* (217) ne var?
Kendürükte (218) ekmekten ne var?
Üç gündür yoldan geldim, doyurun beni,
Üç güne varmasın, Allah sevindirsin sizi!

---

(215) Karaciğer.
(216) Katılacağı zaman, katılaşıp yoğurt olacağı zaman.
(217) Külde pişmiş buğday ekmeğinden.
(218) Kadınlar saç ekmeği yaparken ekmek açacak hamur tahtasının altına serdikleri deri yaygı.

dedi.

Kızlar vardılar, yemek getirdiler. Beyrek'in karnını doyurdular.

Beyrek:

—Ağanızın başı gözü sadakası, köhne kaftanınız varsa giyeyim, düğüne varayım, düğünde elime kaftan verirler, yine kaftanınızı vereyim, dedi.

Vardılar, Beyrek'in kaftanı varımış, buna verdiler. Aldı giydi, boyu boyuna yakıştı, beli beline, kolu koluna yakıştı.

Ulu kızkardaşları bunu Beyrek'e benzetti. Kara çekik gözleri kan yaş doldu. Burada kızkardaşı soylamış, görelim, hânım, ne soylamış?:

Soylama

Bre ozan,
Kara çekik gözlerin *çöngülmeseydi* (219),
Ağam Beyrek deyeyidim, ozan sana!
Kunt kunt (220) bileklerin *soğulmasayıdı* (221),
Ağam Beyrek deyeyidim, ozan sana!
Apul apul (222) yürüyüşünden,
Aslan gibi duruşundan,
Kanrılıp bakışından,
Ağam Beyrek'e benzetirim, ozan seni,
Sevindirdin, yerindirme ozan beni!

Kız bir daha soylamış:

---

(219) Fersizleşmeseydi.
(220) Kuvvetli, sağlam.
(221) Gücünü kaybetmeseydi.
(222) Yağlı kazlar gibi iki yana salınarak; kendini kasarak.

Çalma ozan, deme ozan,
Ağam Beyrek gideli bize ozan geldiği yok;
Eğnimizden (223) kaftanımızı aldığı yok;
Başımızdan *geceliğimizi* (224) aldığı yok,
Boynuzu burma koçlarımızı aldığı yok!

dedi.

Beyrek:

–Kızlar, bu kaftanla beni tanıdılar. Soylu Oğuz beyleri de tanırlar, dedi. Göreyim, Oğuzda benim dostum, düşmanım, kimdir? dedi. Kaftanı sıyırdı, götürdü, kızların üstüne atıverdi.

–Ne siz olun, ne Beyrek olsun! Bir eski kaftan verdiniz, benim, başımı, beynimi aldınız, dedi. Aldı yürüyüverdi. Bir eski deve çuvalı buldu, deldi, boynuna geçirdi, kendisini deliliğe vurdu. Sürdü, düğüne geldi. Gördü, düğünde güveyi olacak ok atar, Karagüne - oğlu Karabudak, Kazan Bey - oğlu Uruz, beylerbaşı Yeğenek, Gaflet Koca - oğlu Şer Şemsettin, kızın kardaşı Deli Kaçar birlikte ok atarlardı. Beyrek bunların ok attıklarını seyre durdu. Ne zaman ki Karabudak atsa, elin var olsun, derdi. Uruz atsa, elin var olsun derdi. Kaçanki güveyi atsa, elin kurusun, parmakların çürüsün, hey domuz - oğlu domuz, derdi. Bre, domuz - oğlu domuz, güveyilere sen kurban ol, derdi.

Yalancı - oğlu Yalancuk'un öfkesi tuttu:

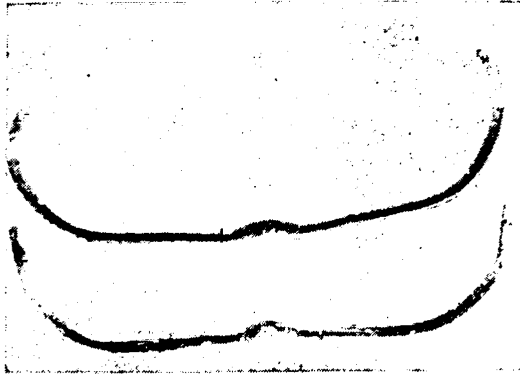
–Bre deli kavat - oğlu kavat, sana düşer mi, bana bunun gibi söz söylemek? Gel bre kavat, benim yayımı çek, şimdi seni öldürürüm, boynunu vururum, dedi.

Böyle deyince, Beyrek, 'beri!' deyip herifin yayını aldı, çekti, kabzasından yay iki parça oldu. Götürdü yüzüne attı. *Daz yerde* (225) turgay atmağa yahşı, dedi.

Yalancı - oğlu Yalancuk, yayın paramparça olduğunu gördü, çok kızdı.

---

(223) Arkamızdan, sırtımızdan.
(224) Gecelik takkesi.
(225) Çorak yerde, verimsiz yerde, kır yerde.

Yaylar

—Bre, varın, Beyrek'in yayı vardır, getirin, dedi.

Vardılar, getirdiler.

Beyrek yayını gördüğünde yoldaşlarını andı, ağladı. Yayını eline alıp öğdü, görelim, nice öğdü?:

Elimde kıl kirişlim, aygır malı!
Aygır verip aldığım ak - tozlu sert yayım,
Boğa verip aldığım *boğma kirişim* (226),
Bunlu yerde kodum, geldim,
Otuz dokuz yoldaşım, iki argışım!

dedi. Bundan sonra Beyrek:

—İzninizle beyler, sizin aşkınıza çekeyim yayı, atayım oku, dedi.

Meğer güveyinin yüzüğünü nışan edip ona atarlardı. Beyrek okla yüzüğü vurdu, paraladı. Oğuz beyleri bunu görünce el çırptılar, gülüştüler. Kazan Bey bakıp temaşa ederdi. Adam gönder-

---

(226) Kirişi boğum boğum olan.

di, Beyrek'i çağırdı. Deli ozan geldi, baş indirdi, bağır bastı, selâm verdi.

Beyrek:

Ala sabah sapa yerde dikilende,
Ak ban evli!
Atlasla yapılandan gök sayvanlı!
Tavla tavla çekilende şahbaz atlı!
Çağırıp *dâd verende* (227) *yol - çavuşlu* (228)!
Yıkandığında yağ dökülen bol nimetli!
Kalmış yiğidin arkası,
Yoksul kimsesizin umudu,
Bayındır Han'ın güveyisi,
Tülü kuşun yavrusu,
Türkistan'ın direği,
Amıt Soyunun aslanı,
Karacuk'un kaplanı,
Konur atın iyesi,
Han Uruz'un babası, hânım Kazan!
Ünüm anla, sözüm dinle,
Ala sabah yerinden doğrulmuşsun,
Ak ormana girmişsin,
Ak kavağın budağından kesip koparmışsın,
Can bacuğunu (229) eğmişsin,
Uk çığırın (230) kurmuşsun,
Okçağızını atmışsın,
Adını gerdek komuşsun,
Sağda oturan sağ beyler,
Solda oturan sol beyler,
Eşikteki ınaklar,
Ortada oturan has beyler,
Düğününüz kutlu olsun!

dedi.

---

(227) Adaleti yerine getirdiğinde, haksızın hakkını aldığında.
(228) Yola çıktığı zaman önünde yol açanı olan.
(229) Yan bacağını?
(230) Çadır çatısını.

Kuş avcısı: Ok, yay ve altı - dilimli gürz

Böyle deyince Kazan:

–Bre deli ozan, benden ne dilersin? Çadırlı otakmı dilersin? Kul, *karavaş* (231) mı dilersin? Altın, akça mı dilersin, vereyim, dedi.

Beyrek:

Sultanım, beni kosan da şölen yemeğinin yanına varsam, karnım açtır, doyursam, dedi.

Kazan:

–Deli ozan, devletin tepti. Beyler bugünkü beyliğim bunun olsun, kon, nereye giderse gitsin, neylerse eylesin, dedi.

Beyrek, şölen yemeğinin üzerine geldi, karnını doyurduktan sonra kazanları tepti, aşlarını döktü. Çevirdi, yahnının kimini sağına, kimini soluna atar. Sağdan gideni sağ alır, soldan gideni sol alır. Haklıya hakkı değer, haksıza yüzü karalığı kalır.

Kazan Beye haber oldu:

–Sultanım, deli ozan hep yemeği döktü, dediler.

Kazan:

–Bre bırakın, neylerse eylesin; nereye dilerse varsın, dedi.

–Şimdi kızlar yanına varmak ister, dediler.

Kazan:

–Bre bırakın, kızlar yanına da varsın, dedi.

Beyrek'e dediler. Beyrek kalktı, kızların yanına vardı. Zurnacıları kovdu, davulcuları kovdu. Kimini döğdü, kiminin başını yardı. Sözün kısası kimini döğdü, kimine söğdü.Hatunların oturduğu otağa geldi. Eşiği tuttu, oturdu.

Kazan Bey'in hatunu boyu - uzun Burla Hatun kızdı:

–Bre kavat - oğlu kavat, sana düşermi, paldır küldür benim yanıma gelmek? dedi...

Beyrek:

–Hanım, Kazan Bey'den buyruk oldu, kimse sataşamaz, dedi.

Burla Hatun:

---

(231) Kız köle, cariye, halayık.

Bre, mademki Kazan Bey'den buyruk olmuştur, bırakın otursun, dedi. Döndü Beyrek'e:

–Bre deli ozan, dileğin nedir? dedi.

Beyrek:

–Hânım, dileğim odur ki ere varan kız kalksın, oynasın, ben kopuz çalayım, dedi.

Kısırca Yenge derler, bir hatun varıdı, ona:

–Bre Kısırca Yenge, kalk sen oyna, ne bilir deli ozan? dediler.

Kısırca Yenge ayağa kalktı:

–Bre deli ozan, ere varan kız benim, dedi. Oynamağa başladı. Beyrek kopuz çaldı, soyladı, görelim hânım, ne soyladı?:

Soylama

And içmişim, kısır kısrağa bindiğim yok,
Binip de savaşa vardığım yok,
Öküz ardında sığırtmaçlar sana bakar,
Seni gözler, hangi dereye gitmiş olmalı, deye,
İzini izler, hangi yoldan gelir acaba deye yola bakar,
Buldur buldur gözlerinin yaşı akar gider,
Sen onların yanına varsan-a,
Muradını senin onlar verir, belli bilsen-e!

Seninle benim işim yok, ere varan kız yerinden kalksın, kollarını açıp oyun göstersin, ben kopuz çalayım, dedi.

Kısırca Yenge:

–Vay, vay, gerçek deli beni görmüş gibi söyler, dedi. Zeval başına, deyip vardı, yerine oturdu. Ulu hanlar hatunları kıskıs yaşmakları altından gülüştüler. Ondan sonra bu kez Boğazca Fatma derler, bir hatun varıdı, ona:

–Kalk, sen oyna, dediler.

–Hay, şu deli bana da eğer oncılayın olmaz sözler söylemesin, dedi.

'Kız deye nesne yoktur' dediler. Kızın kaftanlarını giydirdiler, ayağa kalktı:

—Çal, deli ozan, ere varan kız benim, oynayayım, dedi.
Deli ozan:

And içeyim, bu kez gebe kısrağa bindiğim yok,
Binip savaşlara vardığım yok,
Hay, ben seni iyi tanırım,
Evinizin ardı derecik değil miydi?
İtinizin adı Baracuk değil miydi?
Senin adın kırk—oynaşlı Boğazca Fatmacık değil miydi?
Yürü var, yerine otur, oynama,
Yoksa ayıbını açarım, iyi belle!

dedi.

—Seninle benim oyunum yok, ere varan kız kalksın, ben kopuz çalayım, o kollarını kaldırıp oynasın, benim seninle sözüm yok, dedi.

Böyle deyince Boğazca Fatma:

Vay, vay, *boğmalar* (232) çıkar, deli ozan!
Gelip tatlıcak sohbetimizi bozan,
Olanca ayıbımızı başımıza kakan,
İller içinde yüzümüz suyunu döküp ırzımızı yıkan!

deyip vardı, yerine oturdu. Kıza:

—Kalk, kız, senin yüzünden bize neler oldu? Dostlar, düşmanlar hep bize güldü. Varıp oynarsan oyna, oynamazsan cehennemde kayna, dedi.

İster istemez Banıçiçek, acaba bana ne diyecek deye düşünceye vardı.

—Ne düşünceye vardın? Beyrek'ten sonra başına bu işlerin geleceğini bilirdin, dediler.

---

(232) Boğmaca, kuşpalazı hastalığı.

Boyu - uzun Burla Hatun:

Kız kalk, oyna, elinden ne gelir? dedi.

Kalktı, Banıçiçek kırmızı kaftanını giydi, ellerini yenine çekti, gözükmesin, deye. Oyuna girdi.

–Bre, deli ozan, çalındı, ere varan kız benim, oynayayım, dedi.

Beyrek:

Han kızı, sensin evet,
Ben bu yerden gideli deli olmuşsun deli,
Çok akça karlar yağmış, dize çıkmış,
Han kızının evinde kul, karavaş tükenmiş,
Han kızı *maşraba* (233) almış, suya varmış,
Bileğinden on parmağını soğuk almış;
Kızıl altın getirin,
Han kızına parmak yonayım;
Ak gümüş getirin,
Han kızına tırnak yonayım,
Ayıplıca han kızı ere varmak ayıp olur,

dedi.

Bunu işitince Banıçiçek kızdı:

–Bre deli ozan, ben ayıplımıyım ki bana ayıp koşarsın, dedi. Gümüş gibi ak bileğini açtı, elini çıkardı. Beyrek'in geçirdiği altın yüzük parmağında göründü. Beyrek yüzüğü görünce tanıdı. Burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Bre han kızı!
Beyrek gideli Bambamtepe başına çıktın mı kız?

---

(233) Su konacak kap; su içecek kap; bardak, tas.

Kıvranıp dört yanına baktın mı kız?
Kargı gibi kara saçını yoldun mu kız?
Kara gözden acı yaşını döktün mü kız?
Tırnak vurup güz elması gibi al yanağını yırttın mı kız?
Gelenle gidenden Beyrek'in haberini sordun mu kız?
Sevdiğim Bamsı Beyrek deye ağladın mı kız?
Kız, mademki sen ere varırsın,
Parmağındaki altın yüzük benimdir, ver bana kız!

dedi.
Kız:

Beyrek gideli Bambamtepe başına çıktığım çok,
Kargı gibi kara saçımı yolduğum çok,
Güz elması gibi al yanağımı yırttığım çok,
Gelenle gidenden haberini sorduğum çok,
Kara gözden acı yaşımı döktüğüm çok,
Vardı, gelmez, bey yiğidim, han yiğidim,
Seviştiğim Bamsı Beyrek deye ağladığım çok,
Seviştiğim Bamsı Beyrek sen değilsin,
Altın yüzük senin değildir,
Altın yüzükte çok nışan vardır,
Altın yüzüğünü istersen nışanını söyle!

dedi.
Beyrek:

Alaca sabah, han kızı, yerimden doğrulmadım mı?
Boz aygırın beline binmedim mi?
Senin otağının önünde bir sığın geyik yıkmadım mı?
Sen beni yanına çağırmadın mı?
Seninle meydanda at koşturmadık mı?
Senin atını benim atım geçmedi mi?
Ok attığımızda ben senin okunu yarmadım mı?
Güreştiğimizde ben seni basmadım mı?

Üç öpüp bir deşleyip,
Altın yüzüğün parmağına takmadım mı?
Seviştiğin Bamsı Beyrek ben değil miyim?

dedi.

Böyle deyince kız hemen bildi, tanıdı ki Beyrek'tir. Cübbesiyle, çuhasıyla han Beyrek'in ayağına düştü. Beyrek olduğunu hatunlar bildi, herbiri bir beye muştuluğa gitti. Dadılar Beyrek'in arkasına kaftanlar giydirdiler. Hemen Banıçiçek sıçradı, bir ata bindi. Beyrek'in atasına, anasına muştuluğa sürdü, gitti. Kayınatasına, kayınanasına varınca:

Argap argap (234) karadağın yıkılmıştı, yüceldi sonunda,
Kanlı kanlı suların soğulmuştu, çağladı sonunda,
Kaba ağacın kurumuştu, yeşerdi sonunda,
Şahbaz atın karımıştı, kulun verdi sonunda,
Kızıl develerin karımıştı, köşek verdi sonunda,
Ağıllarda koyunların karımıştı, kuzu verdi sonunda,
On altı yıllık hasretin Beyrek geldi, sonunda,
Kayınata, kayınana, muştuluk bana ne virirsiniz?

dedi.

Han Beyrek'in atası, anası:

Dilin için öleyim gelinciğim,
Yoluna kurban olayım, gelinciğim,
Yalan ise bu sözlerin gerçek olsun, gelinciğim,
Beyrek sağ esen çıkıp gelse,
Karşı yatan karadağlar sana,
Yayla olsun, gelinciğim,
Soğuk soğuk suları sana,
İçit olsun, gelinciğim!

---

(234) Kıvrım kıvrım.

Kulum, halayığım sana,
Kırnak olsun, gelinciğim!
Şahbaz atlarım sana!
Binit olsun, gelinciğim!
Katar katar develerim, sana,
Yüklet olsun, gelinciğim!
Ağıllarda akça koyunlarım sana,
Şölen olsun, gelinciğim!
Altın, akçam sana,
Harçlık olsun, gelinciğim!
Dünlüğü altın, ban evim, sana,
Gölge olsun, gelinciğim!
Benim kara başım sana,
Kurban olsun, gelinciğim!

dedi.

Bu yanda işiten beyler Beyrek'in üzerine gelip toplandılar. Bu arada beyler ve hanlar Beyrek'i babasına götürdüler.

Kazan Bey:

–Muştuluk, Bay Büre Bey, oğlun geldi, dedi.

Bay Büre Bey'in, oğlu Beyrek gideli ağlamaktan gözleri görmez olmuştu. Bay Büre Bey:

–Oğlum Beyrek olduğunu ondan bileyim ki sırça parmağını kanatsın, kanını mendile sürsün, gözüme süreyim, açılacak olursa oğlum Beyrek'tir, dedi.

Beyrek öyle. yaptı. Mendille gözlerini silince Hak Taâlanın kudretiyle gözü açıldı. Atası, anası atıldılar, Beyrek'in ayağına düştüler:

Oğul, dünlüğü altın evimin kabzası oğul,
Oğul, sen gideli dünlüğü altın ban evime yas girdi,
Kara benzer kızımın, gelinimin çiçeği oğul,
Kara benzer kızım, gelinim ak çıkardı, kara giydi,
Görür gözlerimiz aydını oğul,
Tutar belimiz kuvveti oğul,
Soylu Oğuz imrencesi canım oğul!

deyip çok ağlaştılar, buzlaştılar. Kaadir Allaha Şükürler Eylediler. Attan, deveden, koyundan, sığırdan kurbanlar edip nice kul, karavaş azat eylediler.

Yalancı - oğlu Yalancuk bunu işitti, Beyrek'in korkusundan kaçtı, kendini Danasazı'na attı. Beyrek ardına düştü, kova kova saza soktu.

Beyrek:

–Bre od getirin, dedi.

Getirdiler, Sazı oda vurdular. Yalancı - oğlu Yalancuk gördü ki yanacak, Sazdan çıktı, Beyrek'in ayağına düştü, kılıcı altından geçti. Beyrek de suçundan geçti.

Kazan Bey Beyrek'e:

–Beyrek, gel öyle ise, şimdiden sonra muradına eriş, dedi.

Beyrek:

–Hânım Kazan, yoldaşlarımı çıkarmayınca, hisarı almayınca murada ermem, dedi.

Kazan Bey, Oğuzuna bir kez haykırdı. Beyrek uğruna beni seven beyler, yiğitler binsin, dedi.

Soylu Oğuz beyleri atlandılar, Bayburt Hisarı nerdesin? deyip atlarını sürdüler. Kâfirin casusları vardılar, haber ettiler. Tekür de askerini toplayıp karşı çıktı. Soylu Oğuz beyleri arı sudan abdest aldılar, ak alınlarını yere kodular; iki rekât namaz kıldılar. Atlarına binip adı - görklü Muhammed'e salavat getirdiler; kından kılıç sıyırıp *tekbir getirdiler* (235), kâfire at saldılar. Gümbür gümbür kösler döğüldü; burması altın tunç borular öttü; ciğerinde olanlar belirtti; muhanatlar kenar sıyırttı. Bey nökerden, nöker beyden ayrıldı; bir kıyamet savaş oldu, meydan dolu baş oldu.

Şökli Melik'i böğürdüp Kazan Bey attan yere saldı, başını

---

(235) Tanrıyı andılar ve ululadılar; 'Tanrı uludur, Tanrı uludur, Tanrıdan başka Tanrı yoktur, Hamd ona özgüdür' deyerek Tanrıyı ululadılar.

kesti. Kara Tekür Melik'i Deli Dundar kılıçladı, yere saldı. Kara Arslan Melik'i Karabudak yere saldı, başını kesti. Derelerde kâfire kırgın girdi. Yedi kâfir beyi kılıçtan geçti. Kâfirin tuğunu, sancağını Beyrek'le Yeğenek kılıçladı, yere saldı.

Beyrek, Yeğenek, Kazan Bey, Karabudak, Deli Dundar, Kazan - oğlu Uruz Bey, hep beyler toplanıp, Han Kazan önlerince, hisara yürüyüş ettiler.

Beyrek, otuz dokuz yiğidinin üzerine geldi. Onları sağ ve esen buldu, Allaha Şükür Eyledi. Kâfirin kilisesini yıktılar, yerine mescitler yaptılar. Keşişlerini öldürdüler; ezanlar okuttular, yüce Tanrı'nın adına hutbe okuttular, namaz kıldılar.

Kuşun alakanını, kumaşın arusunu, kızın gökçeğini, *dokuzlama* (236) çargap, çuha, hanlarhanı Bayındır'a *pencik çıkardılar* (237).

Melik'in kızı ile Beyrek söz vermişti, aldı geri döndü. Ak ban evine, ak otağına geldi. Bay Büre Bey'in oğlancığı, Bay Bican Bey'in kızı için düğüne başladı.

Bu kırk yiğidin birkaçına Han Kazan, birkaçına Bayındır Han kızlar verdiler. Beyrek te yedi kızkardaşını yedi yiğide verdi. Kırk yerde otak dikti. Otuz dokuz kız talihli talihine birer ok attı. Otuz dokuz yiğit okunun ardında gitti, kırk gün kırk gece toy, düğün ettiler. Beyrek yiğitleriyle murat verdi, murat aldı.

Dedem Korkut geldi, kopuz çaldı, şadılık eyledi. Boy boyladı, soy soyladı. Gazi erenlerin başına ne geldiğini söyledi. Bu oğuzname Beyrek'in olsun, dedi. Ne dedi?:

---

(236) Eski Türk âdetine göre dokuz ayrı çeşit ve değerli hediyye

(237) Savaşlarda düşmandan alınan ganimetlerden beşte birini ayırıp verdiler.

Hani öğdüğüm bey erenler?
Dünya benim deyenler?
Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli, gidimli dünya,
Sonucu ölümlü dünya!

Yom vereyim hânım: Yerli karadağların yıkılmasın! Gölgelice kaba ağacın kesilmesin! Aksakallı baban yeri Uçmak olsun! Ak pürçekli anan yeri Cennet olsun! Oğul ile kardaştan ayırmasın! Son vaktında arı imandan, Kur'andan ayırmasın! Amin deyenler, Tanrının yüzünü görsün! Derlesin toplasın, günâhlarınızı adı görklü Muhammet Mustafa yüzü suyuna bağışlasın!

Hânım hey! Bir gün Ulaş - oğlu, erenlerin arslanı, tülü kuşun yavrusu, yoksul, güçsüz kişinin umudu, kalmış yiğit arkası, soylu Oğuzun paşası, Kan Apkaz'ın kanını, Karagüne'nin kardaşı, Karabudak'ın emnisi, han Uruz'un babası Salur Kazan Bey yerinden doğrulmuştu. Kara yerin üzerine otaklarını diktirmişti. Bin yerde ipek halı seccadeler döşenmişti, ala sayvan gökyüzüne şavk vermişti.

Doksan tümen genç Oğuz, Kazan'ın sohbetine derilmişti. Ağzı büyük şarap küpleri ortalığa salınmıştı. Dokuz yerde küpler kurulmuştu; altın ayaklı surahiler dizilmişti. Dokuz kara gözlü, güzel yüzlü, örme saçlı, elleri bileğinden kınalı, parmakları nakışlı, gerdanları birer karış kâfir kızları al şarabı altın ayakla soylu Oğuz beylerine gezdirirlerdi.

Herbirinin elinden Ulaş - oğlu Salur Kazan içmişti. Çargap çargap çadırlar, otaklar, çuhalar bağışlardı. Kara gözlü kara kul, karavaş bağışlardı; katar katar develer bağışlardı.

Oğlancığı Uruz karşısında yaya dayanıp ayakta dikilmişti. Sağ yanında Kazan'ın kardaşı Karagüne oturmuştu. Sol yanında dayısı Aruz oturmuştu.

Kazan Bey sağına baktı, kıskıs güldü; soluna baktı, çok sevindi; karşısına baktı, oğlancığını, Uruz'u gördü, elini eline vurdu, ağladı.

Kazan - oğlu Uruz'a bu iş hoş gelmedi; kahır geldi. İleri çıktı, diz çöktü, babasına çağırıp soylar, görelim hânım, ne soylar?:

Soylama

Ünüm anla, benim sözüm dinle ağam Kazan!
Sağına baktın kıskıs güldün;
Soluna baktın, çok sevindin;
Karşına baktın, ben Uruz'u gördün, ağladın!
Sebep nedir, söyle bana,
Kara başım kurban olsun, babam sana!

dedi.

Demez olsan,
Kalkıp ben yerimden doğrulurum,
Kan Apkaza iline ben giderim,
Altın haça elimi ben basarım,
Kara gözlü kâfir kızını ben alırım,
Artık senin karşına ben gelmem,
Ağladığına sebep nedir, söyle bana,
Kara başım kurban olsun ağam sana!

dedi.

Kazan Bey al al oldu, oğlunun yüzüne baktı, çağırıp soylar görelim hânım, ne soylar?:

Soylama

Beri gel, kulunum oğul,
Sağıma dönüp baktığımda,
Kardaşım Karagüne'yi gördüm,
Baş kesmiştir, kan dökmüştür,
Çuldu (238) almıştır, ad kazanmıştır.
Soluma dönüp baktığımda,
Dayım Aruz'u gördüm,
Baş kesmiştir, kan dökmüştür,
Çuldu almıştır, ad kazanmıştır.
Karşıma dönüp baktığımda, seni gördüm,
Ağladığıma sebep odur ki,
Atam öldü, ben kaldım,
Yerini yurdunu ben tuttum;

---

(238) Ganimet, bir savaşta düşmandan ele geçirilen nesneler; Savaşta yararlık gösterenlere verilen ödül.

Yarınki gün ben de düşer ölürüm,
Sen kalırsın;
On altı yaşına girdin,
Yay çekmedin, ok atmadın,
Baş kesmedin, kan dökmedin,
Soylu Oğuz içinde çuldu almadın!

Yarınki gün zaman dönüp ben ölüp sen kalınca, tacımı, tahtımı sana vermezler, deye sonumu anıp ağlarım, ağladığımın sebebi budur, oğul, dedi.

Uruz burada soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

A bey baba, devece büyümüşsün, köşekçe aklın yok,
Tepece büyümüşsün, darıca beynin yok!
Bu hünerleri oğul atadan mı görür, öğrenir?
Yoksa atalar, oğuldan mı öğrenir?
Kaçan (239) sen beni kâfir serhaddine çıkardın?
Önümde kılıç çalıp baş kestin?
Ben senden ne gördüm, ne öğrendim?

dedi.

Kazan Bey elini eline vurdu, kıskıs güldü.

—A beyler, Uruz güzel söyledi, şeker yidi. Beyler, siz yiyiniz, içiniz sohbetinizi dağıtmayınız. Ben bu oğlanı alayım ava gideyim. Yedi günlük *azıkla* (240) çıkayım; ok attığım, *cıda sunduğum* (241) yerleri göstereyim; kılıç çalıp baş kestiğim yerleri göstereyim. Kâfir serhaddine, Ağlağan'a, Gökçedağ'a alıp çıkayım, sonra oğlana gerek olur, a beyler, dedi.

---

(239) Ne zaman, ne vakit.
(240) Yiyecekle, yol yiyeceği ile.
(241) Mızrak salladığım, süngü sapladığım.

Konur atını çektirdi, sıçrayıp bindi. Üç yüz sırma giyecekli yiğidini soyladı, yanına aldı. Kazan, oğlunu alıp karadağlar göğsüne ava çıktı. Av avladı, kuş kuşladı, sığın geyik yıktı. Gök alana, görklü çemene çadır dikti. Birkaç gün beylerle yidi, içti.

Meğer Başı - açuk Tatyan Kalesinden, Akıska Kalesinden, kâfirin casusu varıdı, bunları görüp *teküre* (242) geldi:

—Hay, ne oturursun? İtini avlatmayan, kedini mavlatmayan, alplerbaşı Kazan, oğlancığıyla sarhoş olmuş yatıyorlar, dedi.

On altı bin kara giyecekli kâfir atına bindi. Kazan'ın üzerine sürdü, geldi. Baktılar, gördüler, altı bölük toz indi. Kimi der, geyik tozudur; kimi der, yağı tozudur.

Kazan:

—Geyik tozu olsa bir, ya iki bölük olurdu. Bu gelen, bilmiş olun, yağıdır, dedi.

Toz ayrıldı, gün gibi *şıladı* (243); deniz gibi yıkandı; orman gibi karardı. On altı bin ip - özengili, keçe börklü, azgın dinli, kızgın dilli kâfir Kazan'ın önüne çıkagaldi.

Kazan, konur atını çektirdi, sıçradı bindi. Oğlu Uruz dizginini çektirdi, bidevi atını oynattı. Karşı geldi:

Beri gelsen-e, ağam Kazan,
Deniz gibi kararıp gelen nedir?
Od gibi şılayıp,
Yıldız gibi parlayıp gelen nedir?
Ağız dilden beş kelime haber bana,
Kara başım kurban olsun, babam sana!

dedi.

Kazan:

—Beri gel, arslanım oğul! Karadeniz gibi kararıp gelen kâfirin ordusudur; gün gibi şılayıp gelen kâfirin cıdasıdır. Azgın dinli, yağı kâfirdir, oğul, dedi.

---

(242) Kâfir beyine.

(243) Aydınlandı, ışıklandı, şavk verdi.

Oğlan:

—Yağı deye neye derler baba? dedi.

Kazan:

—Onun için yağı derler ki biz onlara yetişsek öldürürüz; onlar bize yetişse öldürürler, dedi.

Uruz:

—Baba, içinde bey yiğitleri öldürseler kan sorarlar mı? Dava ederler mi? dedi?

Kazan:

—Oğul, bin kâfir öldürsen kimse senden kan dava etmez ama azgın dinli kâfirdir, güzel yerde karşımıza çıktı, ama sen bana yaman yerde köstek oldun, dedi.

Böyle deyince Uruz burada soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

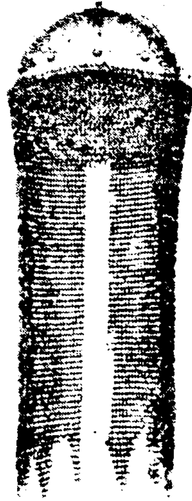
Beri gelsen-e, ağam Kazan!
Doğrulup yerimden bidevi atını saklardım,
Bugün için,
Günü geldi;
Ak meydanda seğirdeyim, senin için!
Ala evren (244) sivri cıdamı saklardım, bugün için,
Günü geldi;
Kaba karın, geniş göğüste oynadayım, senin için!
Kara polat öz kılıcımı saklardım, bugün için,
Günü geldi,
Sası dinli kâfir başını kestireyim, senin için!
Eğni pek, *demir donum* (245) saklardım, bugün için,
Günü geldi,
Yen yakalar diktireyim senin için!

---

(244) Ala yılan, alaca renkli ejderha.
(245) Zırhımı.

Başımda kunt *ışıklar* (246) saklardım, bugün için,
Günü geldi.
Kaba çomak altında yoğurayım, senin için!
Kırk yiğidimi saklardım, bugün için,
Günü geldi, kâfir başını kestireyim, senin için!
Aslan adımı saklardım, senin için,
Yaka tutup kâfir ile uğraşayım, senin için,
Ağız dilden birkaç kelime haber bana,
Kara başım kurban olsun, ağam, sana!

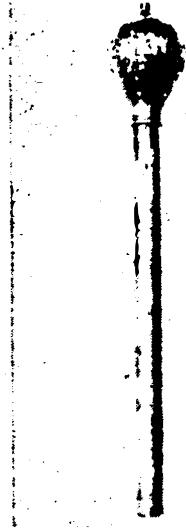
dedi.

Tulga (Serpenah)

---

(246) Tulga, demir başlık.

Çomak

Kazan burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Oğul, oğul, ay oğul!
Benim ünümü anla, sözümü dinle!
O kâfirin üçünü atıp,
Birini yarmaz okçusu olur;
Hay demeden başlar keser,
Onların celladı olur;
Adam etinden yahnı yapan,
Onun aşçısı olur;
Senin varacağın kâfir değil!

Kalkıp yerimden ben doğrulayım,
Konur atımın beline ben bineyim,
Gelen kâfir benimdir, ben varayım,
Kara polat öz kılıcımı çalayım,
Azgın dinli kâfirdir,
Başlarını keseyim,
Döne döne savaşayım,
Döne döne çekişeyim, döğüşeyim,
Kılıç çalıp baş kestiğimi gör, öğren!
Kara başına düşende gerek olur,
dedi.
Uruz burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

A bey baba, işitirim, ne dersin?
Amma Arafat'ta erkek kuzu kurban için;
Baba oğul kazanır, ad için;
Oğul da kılıç kuşanır, baba gayretiyçin,
Benim başım kurban olsun, senin için!
dedi.
Kazan burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Oğul, oğul, ay oğul!
Yağıya girip baş kesmedin;
Adam öldürüp kan dökmedin;
Ala gözlü kırk yiğidini yanına al,
Göğsü güzel kaba dağlar başına çık;
Benim savaştığımı, benim döğüştüğümü,
Benim çekiştiğimi, benim kılıçlaştığımı,
Gör, öğren, hem de bize pusu ol!
dedi.

Uruz, babasının sözünü kırmadı. Tuttu, geri döndü. Yerden yüce dağlar başına yoldaşlarını alıp çıktı.

O zamanda oğullar ataya karşı gelmez, oğul ata sözünü iki eylemezdi. İki eylese o oğulu kabul etmezlerdi. Uruz Bey, geniş yakadan davullar döğüp süngüsünü yere sançıp durdu.

Kazan Bey gördü ki kâfir çok yaklaştı. Atından yere indi, arı sudan abdest aldı, ak alnını yere kodu, iki rekât namaz kıldı. Adı - görklü Muhammedi andı. Sonra kara dinli kâfire göz kararttı, haykırdı; at sürdü, karşı vardı. Kılıç vurdu. Gümbür gümbür davullar döğüldü; burması altın tunç borular çalındı. O gün alasın Bey erenler döne döne savaştı. O gün kara polat öz kılıçlar çalındı. O gün kargı dilli kayın oklar atıldı. Ala evren sivri cıdalar süsüldü. O gün namertler, muhanatlar sapa yer gözetti. O gün baka baka Kazan - oğlu Uruz'un savaşa aşkı geldi.

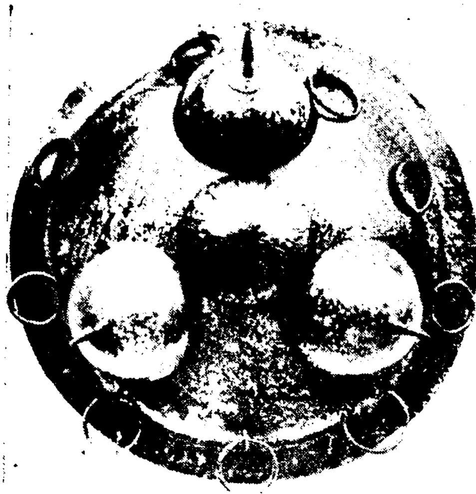

Ok yelekleri

—Beri gelin, kırk yoldaşım. Kırkınıza kurban olsun, benim başım. Görür müsünüz, ağam Kazan'ın baş kesip kan döktüğü oğlan - uşak aş yemekçe gelmez bana, dedi. Babam kâfirleri sersemletmiş gibi. Beni seven yiğitlerim, ne durursunuz? Kâfirin bir ucuna at tepelim, dedi. Karakoçunu oynattı, Uruz kâfirin sağına at tepti. Sağı sola, solu sağa katıp kâfiri güzelce dağıttı. Sanırsın ki dar yerlere dolu düştü; ya kara kazın içine şahin girdi, kâfirin ucunu bastı, dağıttı.

Azgın dinli kâfir bunaldı, *oka girdi* (247). Kovalanan kimseler oğlanın bidevi atını okladılar. Oğlan at dizginini toplamadı. Gözlerini kan bürüdü, at yıkıldı. Kâfir Uruz'un üzerine çullandı.

Uruz'un kırk yiğidi attan indi; ala kalkan bağını kısa düğümlediler; kından kılıç sıyırdılar, Kazan - oğlu Uruz'un yoluna çok savaştılar. Kalaba korkudur, derin olsa batırır; yayanın umudu olmaz, yayanın yıldızı olmaz.

Demir Kalkan

---

(247) Ok savaşına başladı.

Sağını, solunu Uruz'un çevirdiler; kırk yiğidini şehit ettiler.

Oğlanın üzerine düştüler; güçsüz düşürüp tuttular; ak ellerini arkasından bağladılar; kıl urganı ak boynuna taktılar, yüzü üstüne sürüdüler; ak etinden kan çıkıncaya dek döğdüler; baba deye ağlattılar; ana deye buzlattılar; eli bağlı, boynu bağlı, yüz üstüne düşürdüler, aldılar, yürüyüverdiler.

Uruz tutsak oldu.

Kazan'ın bu işlerden haberi yok. Öyle sandı ki yağı basıldı, atının dizginini çevirdi, geri döndü, geldi. Oğlunu koduğu yerde bulamadı.

—A beyler, oğlan nereye gitmiş olmalı? dedi.

Beyler:

—Oğlan kuş - yürekli olur, kaçıp anasına gitmiştir, dediler.

Kazan karardı, döndü:

—Beyler, Tanrı bize bir uğursuz oğul vermiş! Varayım, onu anasının elinden alayım, kılıçla paralayım, altı bölük edeyim, altı yolun ayırdına bırakayım, bir daha kimse *yazı yerde* (248) yoldaşını koyup kaçmasın, dedi. Sonra da konur atını ökçeledi, Kazan öfke ile yola düştü, evine geldi.

Han kızı boyu - uzun Burla Hatun, Kazan'ın geldiğini işitti. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırdı. Oğlancığımın ilk avıdır, kanlı Oğuz beylerini toylayayım, dedi.

Han kızı gördü ki Kazan geliyor, toparlanıp yerinden ayağa kalktı, samur cübbesini eğnine aldı, Kazan'ı karşıladı. Gözlerini kaldırdı, Kazan'ın yüzüne doğru baktı. Sağına, soluna göz gezdirdi, oğlancığını, Uruz'u göremedi. Kara bağrı sarsıldı, tüm yüreği oynadı, kara çekik gözleri kan yaş doldu. Burada Burla Hatun soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

---

(248) Kırda, ıssız yerde.

Hâmm Kazan,
Beri gelsen-e, Salur beyi, Salur *görkü* (249)!
Başım bahtı, evim tahtı,
Han babamın güveyisi,
Kadın anamın sevgisi,
Göz açıp gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Bey yiğidim, Kazan!
Kalkıp da yerinden doğruldun,
Oğlunla yelesi kara Kazılık atına sıçradın, bindin!
Göğsü güzel kaba dağlar önüne ava çıktın,
Boynu - uzun *bidevi geyikleri* (250) alıp yıktın,
Semiz etini atlarına yüklettin, geri döndün,
İki gittin, bir gelirsin, yavrum hani?
Karanlık gecede bulduğum oğlum hani?
Biricik bebeğim görünmez, bağrım yanar.
Asılan asılan kayalardan (251)
Kazan, oğlancığımı uçurdun mu?
Talısazın aslanına yidirdin mi?
Yoksa kara dinli kâfire uğrattın mı?
Ak ellerini arkasından bağlattın mı?
Kafirler önünce yaya yürüttün mü?
Dili damağı kuruyup dört yanına baktırdın mı?
Kara gözden acı yaşını döktürdün mü?
Kadın ana, bey baba deye buzlattın mı?

dedi.

---

(249) Güzelliği, haşmeti.
(250) Sudan çıkan aygırla kıyıdaki kısraktan doğan soy atlar gibi çok süratli koşan geyikleri.
(251) Asılmış gibi duran dik ve uçurumlu kayalardan.

Gine soylamış:

Soylama

Oğul, oğul, ay oğul,
Ortacım oğul!
Karşı yatan karadağımın yükseği oğul!
Karalıca gözlerimin aydını oğul!
Sam yelleri esmeden, Kazan, kulağım çınlar,
Sarmısak otu yemeden, Kazan, içim göynür,
Sarı yılan sokmadan akça tenim kalkar, şişer,
Kurumuşça göğsümde sütüm oynar,
Yalnızca oğul görünmez, bağrım yanar,
Yalnız oğul haberini, a Kazan, desen-e bana!
Demez olursan yana yakıla ilenirim, Kazan, sana!

dedi.

Anası bir daha soyladı:

Soylama

Kargı cıda oynadanlar vardı geldi,
Altın cıda oynadana yârab noldu?
Karakoç ata binenler vardı, geldi,
Bidevi atlı oğula yârab noldu?
Nöker geldi, nâyip geldi,
Yalnız bir oğula yârab noldu?
Yalnız oğul haberini, Kazan, desen-e bana!
Demez olsan, yana yakıla ilenirim, a Kazan, sana!

dedi.

Bir daha soylamış:

Soylama

Kuru kuru çaylara sucu saldım,
Kara donlu dervişlere adak verdim,
Yanıma dönüp baktığımda komşuma iyi baktım,
Umanına usanına (252) aş yidirdim,
Aç görsem doyurdum,
Yalıncak görsem donattım,
Dilek ile bir oğulu gücile buldum,
Yalnız oğul haberini, a Kazan, desen-e bana!
Demez olsan, yana yakıla ilenirim, Kazan, sana!

dedi. Bir soy daha soylamış:

Soylama

Karşı yatan karadağdan,
Bir oğul uçurdunsa söyle bana!
Külünk (253) ile yıktırayım,
Kanca akan yüğrük sudan,
Bir oğul akıttınsa, söyle bana!
Damarlarını soğuldayım!
Azgın dinli kâfirlere,
Bir oğul tutturdunsa, söyle bana!
Han babamın yanına ben varayım,
Ağır asker, bol hazine alayım,
Azgın dinli kâfire ben varayım,
Yaralanıp Kazılık atımdan inmeyince,
Yenimle alca kanını silmeyince,
Kol - but olup yeryüzüne düşmeyince,
Yalınız oğul haberini almayınca,
Kâfir yollarından dönmeyeyim!

---

(252) Bir nesne umanına, bir nesne isteyene; benden bir nesne uman ve benden bir nesne bekleyene, isteyene de, istemeyene de.

(253) Kazma.

dedi.

Bir daha soylamış:

Soylama

Yoksa Kazan, ayağımdan çizmemi atayım mı?
Kara tırnak ak yüzüme çalayım mı?
Güz elması gibi al yanaklarım yırtayım mı?
Çemberime alca kanım süreyim mi?
Ağır yas senin ordana koyayım mı?
Oğul, oğul deyip de buzlayayım mı?
Kaytabanda kızıl deve buradan geçti,
Torumları (254) buzlayıp birlikte geçti,
Torumcuğum aldırmışım, buzlayayım mı?
Karakoçta Kazılık at buradan geçti,
Kuluncuğu kişneyerek yanında geçti,
Kuluncuğumu aldırmışım, kişneyeyim mi?
Ağıllarda akça koyun buradan geçti,
Kuzucuğu meleşip yanında geçti,
Kuzucuğumu aldırmışım meleyeyim mi?
Oğul, oğul deye buzlayayım mı?

dedi.

Bir daha soylamış:

Soylama

Kalkıp da yerimden doğrulayım derdim,
Yelesi - kara Kazılık atıma bineyim, derdim,
Kalabalık Oğuz içine gireyim, derdim,
Ala - gözlü gelin alayım, derdim,
Kara yere ak otaklar dikeyim, derdim,

---

(254) Deve yavruları.

Yürüyüp oğulu ak gerdeğe göçüreyim, derdim,
Muradına, maksuduna eriştireyim, derdim,
Murada erdirmedin beni!
Kara başım ilenci tutsun, Kazan, seni!
Biricik bebeğim görünmez, bağrım yanar,
Neyledin, desen-e bana!
Demez olsan yana yakıla ilenirim Kazan sana!

Anası oğlunun böyle deyince Kazan'ın aklı başından gitti; kara bağrı sarsıldı; tüm yüreği oynadı; karanlıklı gözleri kan yaş doldu.

—Görklüm, oğul gelse senden mi sorardım? Korkma, kayırma, avdadır. Avda kalan oğul için kayırma. Yedi gün Kazan'a mühlet ver, yerde ise oğulu çıkarayım, gökte ise indireyim; bulursam buldum, bulmazsam, Tanrı verdi, Tanrı aldı, neyleyeyim, gelip kara yası seninle birlikte tutayım, dedi.

Han kızı:

—Kazan, oğlanın avda olduğunu ondan bileyim ki yorgun atınla, kedilmiş c‹d›nla ardına düşesin, dedi.

Kazan geri döndü, geldiği yolu eline alıp sürdü. Geceyi gündüze kattı, savaş ettiği yere geldi. Anası duymadan, el altından buyurdu. Doksan tümen genç Oğuz ardımca gelsin, oğlan tutsaktır, beyler bilsin, dedi.

Yağının basıldığı yere geldi. Leş içinde gezerken gördü ki oğlunun ala gözlü kırk yiğidi kırılmış; bidevi atı oğlanın oklanmış, şöyle yatmakta. Leş arasında oğlancığının leşini bulmadı, altınlıca kamçısını buldu. Yakın bildi ki oğlu kâfire tutsaktır, ağladı.

Karadağım yükseği oğul,
Kanlı suyumun taşkını oğul,
Kocalığım vaktı aldırdığım, yalınız oğul!

dedi, buzladı, kâfirin izini izledi.

Kapılı Karadervent'te kâfir de konmuştu. Oğlana kara ke-

penek giydirmişlerdi. Kapı eşiği üzerine arkuru bırakmışlardı. Giren basar, çıkan basardı. Eski düşman Tatar - oğlu elimize girmişken işkence ile öldürelim, deye kapı eşiği üzerine yatırmışlardı ki bu sırada konur atını oynatarak Kazan Hân yetişti.

Kâfirler Kazan'ın geldiğini gördü, ürktü. Kimi atına biner, kimi kılıcını takınır, kimi zırh giyer. Oğlu Uruz başını kaldırdı:

—Bre kâfirler, ne oluyor, dedi.

Kâfir:

—Baban geldi, tutalım, deriz, dedi.

Oğlan:

Aman, kâfir, aman!
Tanrının birliğine yoktur güman!
dedi.

Kâfirler, oğlana aman verdiler; elini çözdüler, gözünü açtılar.

Babasına oğlan karşı geldi. Uruz soyladı, görelim hânım, ne soyladı?:

Soylama

Beri gel, hânım baba, canım baba!
Nereden bildin benim tutsak olduğum?
Ak ellerimin ardıma bağlandığın?
Kıl sicim ak boynuma takıldığın?
Kara gözlü yiğitlerimin kırıldığın?
Sen gehneden, babacığım, daruştılar,
Konur atlı Kazan'ı tutun,
Arkasından ak ellerini bağlayın,
Sezdirmeden görklü başını kesin,
Alca kanını yeryüzüne dökün,
Oğluyla ikisini bir arada öldürün,
Ocağını söndürün, deye söyleştiler.
Hânım baba!
Korkarım, seğirdirken konur atını sürçtüresin,
Savaştığın vakit kendini tutturasın,
Habersizce güzel başın kestiresin,

Ak pürçekli anam oğul derken,
Başım bahtı, evim tahtı Kazan Bey deye ağlatasın,
Bırakıp babacığım, geri dön!
Dünlüğü altın ban evine sürüp git!
Yaşlanmış anama umut ol!
Karagözlü kızkardaşımı ağlatma!
Akça yüzlü yaşlanmış anamı sızlatma!
Oğul için ata ölmek ayıp olur,
Yaradan hakkıyçin,
Babacığım, bırak ta dön, eve var!
Yaşlı anam sana karşı çıksa,
Beni sana sorsa,
Baba doğru haber ver,
Gördüm senin oğlun tutsak, de!
Arkasından ak elleri bağlı, de!
Kara kıldan sicim ak boynuna takılı, de!
Kara domuz damında yatıyor, de!
Kıl kepenek boyuncuğuna *sürer* (255), de!
Ağır *bukağı* (256) topucağını döğer, de!
Yanmış arpa ekmeği, acı soğan öyünü, de!
Benim anam benim için kayırmasın,
Bir ay baksın,
Bir ayda gelmezsem iki ay baksın,
İki ayda gelmezsem üç ay baksın,
Üç ayda varmazsam öldüğümü o vakit bilsin!
Aygır atımı boğazlayıp aşımı versin!
El kızı nışanlıma destur versin!
Benim için tuttuğu gerdeğe başkası girsin!
Anam benim için gök giyip kara sarınsın!
Soylu Oğuz ilinde benim yasımı tutsun!
Benim başım senin yoluna kurban olsun,
Geri dön baba!

---

(255) Boyuncuğunu dalar.
(256) Kaçmaması için hayvanların, özellikle atların ve tutsakların ayağına vurulan köstek.

dedi.

Oğlan bir daha soylamış, görelim hâmın, ne soylamış?:

Soylama

Karşı yatan kara dağlar,
Esen olsa il yaylar;
Kanlı kanlı sular,
Esen olsa kanca taşar;
Karakoç atlar,
Esen olsa kulun doğar;
Kaytabanda kızıl deve,
Esen olsa torum verir;
Ağıllarda akça koyun,
Esen olsa kuzu verir;
Bey erenler,
Esen olsa oğlu doğar;
Sen esen ol, anam esen olsun,
Benden *yeğrek* (257) Kaadir Tanrı size oğul versin!
Ak sütünü anam bana helal eylesin!
Savaşma gel, bırak da dön baba geri!

dedi.

Han Kazan burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Oğul, oğul, ay oğul,
Beyim oğul, ortacım oğul!
Karşı yatan karadağım yükseği oğul!
Güçlü belim kuvveti canım oğul!
Karanlıkla gözlerimin aydını oğul!
Tan atarken yerimden doğrulup kalktığım, senin için,

---

(257) Daha iyi, daha üstün.

Konur atımı yorultmuşum, senin için,
Ak giyeceğim kir tuttu, senin için,
Benim başım kurban olsun, canım oğul, senin için!
Sen gideli,
Ağılmağım (258) gökte iken yere indi,
Gümbür gümbür davullar döğülmedi,
Ağır ulu divan sürülmedi (259),
Seni bilen bey oğulları,
Ak çıkardı, kara giydi;
Kara benzer kızım, gelinim,
Ak çıkardı, kara giydi;
Karıcık anan kan yaş döktü,
Aksakallı senin baban bunlu (260) oldu;
Dönüp buradan oğul eve varsam,
Akça yüzlü senin anan karşı çıkıp oğul dese,
Ben ne deyeyim?
Ak elleri arkasına bağlı deyeyim mi?
Ak boynunda kıl urgan takılı deyeyim mi?
Kıl kepenek boyuncuğunu sürer deyeyim mi?
Ağır bukağı topucağını döğer deyeyim mi?
Arpa ekmeği, acı soğan öyüncüğü deyeyim mi?
Benim namusum nereye varır, oğul?

Kazan gine:

Karşı yatan karadağlar yaşlansa,
Otu bitmez, il yaylamaz;
Akındılı görklü sular yaşlansa,
Kan taşmaz;
Kaytabanlar yaşlansa torun vermez;
Karakoçlar yaşlansa kulun vermez;

---

(258) Göklere yükselişim.
(259) Hânın katında büyük toplantılar olmadı.
(260) Sıkıntılı, kaygılı, içi kararmış.

Er yiğitler kocasa oğlu doğmaz!
Baban koca, anan karı,
Senden yeğrek Kaadir Tanrı bize oğul vermez,
Verse de senin yerini tutamaz!
Asmanlu gökte (261) kara bulut olup da şakıyayın,
Kâfiri kamış gibi od olup da yandırayım,
Dokuzunu bir yerine saydırayım,
Vuruşmadan, döğüşmeden âlemleri dolduraym,
Âlemleri Yaradan Allah, medet senden!

dedi.

Kazan konur atından yere indi. Akıp giden arı sudan abdest aldı. Ak alnını yere kodu, iki rekât namaz kıldı, ağladı. Kaadir Tanrıdan hacet diledi. Yüzünü yere sürdü, Din serveri Muhammede salavat getirdi. Deve gibi böğürdü, arslan gibi kükredi, nâra atıp haykırdı. Yapayalnız o kâfire at tepti, kılıç vurdu; döne döne bir zaman yahşı savaş eyledi. Kâfiri alayım dedi, alamadı. Bir saat içinde kâfire üç yol at tepti.

Ansızın kazâ yetişti, savaş içinde gözünün kapağına kılıç dokundu, kara kanı şorladı, gözüne indi. Kazan kendini sarp yerlere saldı.

Görelim, şimdi Yaradan neyler?

Meğer hânım, Uruz'un anası boyu - uzun Burla Hatun oğlancığını anıp kararı kalmadı. Kırk ince - belli kız - oğlanla kara aygırı çektirdi, sıçrayıp bindi. Kara polat öz kılıcını kuşandı. Başım tacı Kazan gelmedi, deye Kazan'ın izini izledi, gitti. Kazan'a yakın geldi. Kazan helalini tanımadı. Han kızının, Kazan üzerine geldi, Soylamış hânım, ne soylamış?:

---

(261) Gökyüzünde.

Kara aygırının dizginini bana döndür, yiğit!
Gözlerini kaldırıp yüzüme bak, yiğit!
Altındaki kara aygırı bana ver, yiğit!
Elindeki sivri cıdanı,
Yanındaki gök polat kılıcını bana ver, yiğit!
Bu günümde umut ol bana, yiğit!
Kale, ülke vereyim sana, yiğit!

dedi.

Burla Hatun:

Karşıma geçip yiğit benim, ne ağlayıp sızlarsın?
Geçmiş benim günümü ne andırırsın?
Kalkıp yerinden doğrulan Kazan,
Konur atın beline binen Kazan,
Sürüp karadağımı yıkan Kazan,
Gölgelice kaba ağacım kesen Kazan,
Bıçak olup kanatlarım kıran Kazan,
Yalınız oğlum Uruz'a kıyan Kazan,
At üstünde durmayıp süren Kazan,
Senin belin ölmüş,
Özengiye ermeyen dizin ölmüş,
Han kızı helalini tanımayan gözün ölmüş,
Bunalmışsın, sana nolmuş?
Çal kılıcını, yettim Kazan!

Bunlar burada, öte yanda Oğuz beyleri işittiler ki Kazan Bey'in oğlu kâfire tutsak olmuş, Kazan ardınca gitmiş. Beyler Kazan'ın ardına düştü. Bu sırada Oğuz erenleri bir bir geldi. Görelim hânım, kimler geldi? Yetişti?

Karadere ağzında, Kaadirveren. Kara boğa derisinden beşiğinin yapuğu olan, öfkesi tuttuğunda kara taşı kül eyleyen, kara bıyığını yedi yerde ensesinde düğümleyen, Kazan Bey'in kardaşı Karagüne geldi, çal kılıcın kardaş Kazan, geldim, dedi.

Onun ardınca görelim hânım, kimler geldi, yetişti?

Demirkapı Dervendinde demir kapıyı kapıp alan, altmış tutam ala gönderinin ucunda er böğürden, Kazan Bey gibi pehlevanı bir savaşta üç yol atından yıkan, Kıyan Selçuk-oğlu Deli Dundar sürdü, geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Onun ardınca, görelim hânım, kimler geldi, yetişti?

Amidle Mardin kalesini tepip alan, demir yaylı Kıpçak Melik'e kan kusturan, Oğuzun aksakallı kocaları gördüğünde o yiğidi alkışlayan, al mahmudi şalvarlı, atı bahri hotazlı Karagüne-oğlu Karabudak sürüp geldi, çal kılıcını beyim Kazan, geldim, dedi.

Onun ardınca görelim hânım, kimler geldi, yetişti?

Varıp destursuzca Bayındır Han'ın yağısını basan, altmış bin kâfire kan kusturan, Gaflet Koca - oğlu Şer Şemsettin sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, yetiştim, dedi.

Onun ardınca, görelim, kimler geldi, yetişti?

Parasarın Bayburt Hisarından parlayıp uçan, apalaca gerdeğine karşı gelen, soylu Oğuzun imrencesi, Kazan Bey'in ınağı, boz aygırlı Beyrek sürüp geldi, çal kılıcını, hânım Kazan, geldim, dedi.

Onun ardınca, görelim, kimler geldi, yetişti?

At çaptırsa (262) çalımlı, çalkara kuş erdemli, kurkunna kuşaklı, kulağı altın küpeli, soylu Oğuz beylerini bir bir atından yıkan, Kazılık Koca - oğlu Yeğenek sürüp geldi, çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Onun ardınca, görelim, kimler geldi, yetişti?

Altmış erkeç (263) derisinden kürk eylese topuklarını örtmeyen, altı erkeç derisinden külah eylese kulaklarını örtmeyen, kolu budu ufacık, uzun baldırları ince, Kazan Bey'in dayısı at ağızlı Aruz Koca sürüp geldi. Çal kılıcını ağam Kazan, geldim, dedi.

Onun ardınca, görelim kimler geldi, yetişti?

---

(262) Koştursa, seğirtse.

(263) Kocaman boynuzlu erkek koyun; üç yaşında keçi.

Yirmidört boyunu okşayan Deli Dundar geldi.

Onun ardınca kalmış Oğuz arkası, Bin Bükdüz başları Emen geldi.

Onun ardınca Dokuz Koca başları Arıız geldi.

Sayılmakla Oğuz beylerinin tükeneceği yok, Kazan'ın beyleri hep gelip yetişti, üzerine yığınak oldu. Arı sudan abdest aldılar, iki rekât namaz kıldılar, adı görklü Muhammede - üzerine selâm olsun— salavat getirdiler. Bir - iki demeden kâfire at saldılar, kılıç çaldılar. O gün ciğerinde olan er yiğitler belirdi. O gün namertler sapa yer gözetti. Bir kıyamet savaş oldu, meydan dolu baş oldu. Bey nökerden, nöker beyden ayrıldı.

Çarkacılar (264) savaştı, Oğuz beyleriyle Dundar sağa tepti. Cılasın bey yiğitleriyle Karabudak sola tepti. Kazan Bey'in kendi Oğuz beyleriyle ortaya tepti. Tekür Melik ile Şökli Melik'e koyuldu, böğürdüp attan yere attı, başını kesti, alca kanını yeryüzüne döktü.

Sağ yanda Kara Tüken Melik'e Dundar karşı geldi. Kılıçladı, yere çaldı. Sol yanında Boğacık Melik'e Karabudak karşı geldi, sançıp yere çaldı, depretmeden başını kesti.

Boyu - uzun Burla Hatun, kara tuğunu kâfirin kılıçladı, yere yıktı. Tekür alındı, melik tutuldu, tuğu yıkıldı, kâfir kaçtı. Derelerde kâfire kırgın girdi. On beş bin kâfir kimi kırıldı, kimi tutuldu.

Kazan ve Burla Hatun oğlu üzerine gelip attan indiler, elini çözdüler, kucaklaşa kucaklaşa ata ile oğul görüştüler.

Üç yüz yiğit Oğuzdan şehit oldu. Kazan oğlancığını kurtardı, geri döndü. Gaza mübarek oldu, Oğuz beyleri doyum oldu.

Akçakale, Sürmeliye gelip Kazan kırk otak diktirdi. Yedi gün, yedi gece yeme, içme oldu. Kırk evli kul ile kırk karavaş oğlu başına çevirdi, azat eyledi. Cılasın erenlere ülke verdi; cübbe, çuha verdi.

Dedem Korkut gelip şadılık çaldı. Bu oğuznameyi Kazan - oğlu Uruz üzerine söyledi; düzdü, koştu, böyle dedi:

---

(264) Öncü savaş askeri; savaşta düşmanla ilk karşılaşıp savaşan asker.

Savaş : Zırhlı atlılar ve kiçimli atlar; Börk, gönder, kalkan, boru.

Şimdi hani, dediğim bey erenler?
Yalan dünyayı benim deyenler?
Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli, gidimli dünya,
En sonucu ölümlü dünya!

Yom vereyim hânım: Yerli karadağların yıkılmasın! Gölgelice kaba ağacın kesilmesin! Kan gibi akan görklü suyun kurumasın! Kanatlarının ucu kırılmasın! Kaadir seni namerde muhtaç etmesin! Koşarken ak - boz atın sürçmesin! Çaldığında kara polat öz kılıcın kedilmesin! Dürtüşürken ala gönderin ufanmasın! Aksakallı baban yeri Cennet olsun! Ak pürçekli anan yeri Uçmak olsun! Allahın verdiği umudun kırılmasın! En sonunda arı imandan ayırmasın! Ak alnında beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Derlesin, toplasın, günahınızı Kaadir Tanrı adı-görklü Muhammed'in yüzü suyuna bağışlasın! Bu duaya âmin deyenler Tanrıyı görsün!

Hânım hey! Meğer hânım, Oğuzda Duha Koca - oğlu Deli Dumrul derlerdi, bir er vardı. Bir kuru çayın üzerine bir köprü yaptırmıştı, geçenden otuz üç akça alırdı, geçmeyenden döğe döğe kırk akça alırdı.

Bunu niçin böyle ederdi? Onun için ki benden deli, benden güçlü bir er var mıdır ki çıka benimle savaşa derdi. Benim erliğim, bahadırlığım, cılasınlığım, yiğitliğim Rûm'a, Şam'a gide, ün sala derdi.

Meğer bir gün köprüsünün yamacında bir bölük *oba* (265) konmuştu. O obada bir yahşı güzel yiğit *sayru* (266) düşmüştü. Allah buyruğuyla o yiğit öldü. Kimi oğul deye, kimi kardaş deye ağladı. O yiğidin üzerine büyük yas oldu.

Ansızdan Deli Dumrul sürüp geldi:

—Bre kavatlar, ne ağlarsınız? Benim köprüm yanında bu gürültü nedir? Neye yas tutarsınız? dedi.

—Hânım, bir yahşı yiğidimiz öldü, ona ağlarız, dediler.

Deli Dumrul:

—Bre yiğidinizi kim öldürdü? dedi.

—Vallahi bey yiğit, Allahu Taâlâdan buyruk oldu, al kanatlı Azrail o yiğidin canını aldı, dediler.

Deli Dumrul:

—Bre Azrail dediğiniz ne kişidir ki adamın canını alır? Ya Kaadir Allah, birliğin, varlığın hakkıyçin Azraili benim gözüme göster! Savaşayım, çekişeyim, uğraşayım, yahşı yiğidin canını kurtarayım. Bir daha yahşı yiğidin canını almasın, dedi. Bıraktı, döndü, Deli Dumrul evine geldi.

Ulu Tanrıya Deli Dumrul'un sözü hoş gelmedi.

—Bak, Deli kavat benim birliğim bilmez, birliğime şükür kıl-

---

(265) Yurt, çadır; çadır halkı, kabile; bir oymağın oturduğu yer.

(266) Hasta.

maz. Benim ulu kapımda gezer, benlik eyler, dedi. Azraile buyruk eyledi:

–Ya Azrail, var da o deli kavatın gözüne görün, benzini sarart, dedi. Canını hırlat, al dedi.

Deli Dumrul kırk yiğitle yiyip içip otururken ansızın Azrail çıkageldi. Azraili ne çavuş gördü, ne kapıcı.

Deli Dumrul'un görür gözü görmez oldu; tutar elleri tutmaz oldu; dünya - âlem Deli Dumrul'un gözüne karanlık kesildi.

Çağırıp soylar, görelim hânım, ne soylar?

Soylama

Bre ne heybetli kocasın!
Kapıcılar seni görmedi,
Çavuşlar seni duymadı,
Benim görür gözlerim görmez oldu,
Tutar benim ellerim tutmaz oldu,
Titredi ayağım elimden yere düştü,
Ağzımın içi buz gibi oldu,
Kemiklerim toz gibi oldu.
Bre sakalcığı akça koca!
Gözceğizi *cönge* (267) koca!
Bre ne heybetli kocasın, söyle bana!

dedi.

Böyle deyince Azrailin öfkesi tuttu:

Bre deli kavat,
Gözümün cönge olduğunu ne beğenmezsin?
Gözü gökçek kızların, gelinlerin,
Canını çok almışım;
Sakalımın ağardığını ne beğenmezsin?
Aksakallı, karasakallı yiğitlerin,
Canını çok almışım,
Sakalımın ağardığının nedeni budur,

---

(267) Fersiz, bulanık.

dedi. Bre deli kavat, öğünürdün, derdin: Al kanatlı Azrail benim elime girse öldüreydim, yahşı yiğidin canını kurtaraydım, derdin. İşte, bre deli, geldim ki senin canını alayım, verir misin? Yoksa benimle savaşır mısın? dedi.

Deli Dumrul:

–Bre al kanatlı Azrail sen misin? dedi.

–Evet, benim, dedi.

–Bu yahşı yiğitlerin canını sen mi alırsın? dedi.

–Evet ben alırım, dedi.

Deli Dumrul:

–Bre kapıcılar, kapıyı kapayın, dedi. Bre Azrail, ben seni geniş yerde arardım, dar yerde iyi elime girdin, öyle mi? dedi. Ben seni öldüreyim, yahşı yiğidin canını kurtarayım, dedi. Kara kılıcını sıyırdı, elini eline aldı. Azraili çalmağa hamle kıldı.

Azrail gövercin oldu, pençereden uçtu, gitti. Adam ejderhası Deli Dumrul eline eline vurdu, kıskıs güldü.

–Yiğitlerim, Azrailin gözünü öyle korkuttum ki geniş kapıyı bıraktı, dar bacadan kaçtı. Mademki benim elimden güvercin gibi kuş oldu, uçtu. Bre, ben onu kormuyum doğana aldırmayınca, dedi.

Kalktı, atına bindi, doğanını eline aldı, ardına düştü. Bir iki güvercin öldürdü. Döndü evine geliyorken Azrail atının gözüne göründü. At ürktü, Deli Dumrul'u kaldırdı yere vurdu. Kara başı bunaldı, bunlu kaldı. Ak göğsünün üzerine Azrail basıp kondu. Demin mırlardı, şimdi hırlamağa başladı:

Bre Azrail, aman!
Tanrının birliğine yoktur güman!
Ben seni böyle bilmezdim,
Uğurlayın (268) can aldığını duymazdım;
Dökmesi (269) büyük bizim dağlarımız olur,

(268) Gizlice, habersizce.
(269) Gölgelik, üç direkli gölgelik.

O dağlarımızda bağlarımız olur,
O bağların kara salkımları, üzümleri olur,
O şaraptan içen *esrük* (270) olur,
Şaraplıydın, duymadın,
Ne söyledim, bilmedim,
Beyliğe usanmadın,
Canımı alma Azrail, medet!

dedi.

Azrail:

–Bre deli kavat, bana ne yalvarırsın? Ulu Tanrıya yalvar. Benim de elimde ne var? Ben de bir emir kuluyum, dedi.

Deli Dumrul:

–Ya, demek, can veren, can alan Ulu Tanrı mıdır? dedi.

Azrail:

–Evet, odur, dedi.

Döndü Azraile:

–Ya, öyle ise sen ne işe yarar belâsın? Sen aradan çık, ben Ulu Tanrı ile haberleşeyim, dedi.

Deli Dumrul burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Yücelerden yücesin,
Kimse bilmez nicesin?
Görklü Tanrı!
Nice bilmezler, seni gökte arar, yerde arar,
Sen ise inananların gönlündesin,
Dayim duran, güçlü Tanrı!
Baki kalan, bağışlayıcı Tanrı!
Benim canımı alacak olursan sen al,
Azraili almağa bırakma!

---

(270) Sarhoş.

dedi.

Ulu Tanrıya Deli Dumrul'un burada sözü hoş geldi. Azraile seslendi:

–Mademki deli kavat, benim birliğimi bildi; birliğime Şükür Kıldı. Ya Azrail, Deli Dumrul, canı yerine can bulsun, onun canı azat olsun, dedi.

Azrail:

–Bre Deli Dumrul, Ulu Tanrının buyruğu böyle oldu, Deli Dumrul canı yerine can bulsun, onun canı azat olsun dedi, dedi.

Deli Dumrul:

–Ben nice can bulayım? Meğer bir koca babam, bir karı anam var. Gel gidelim, ikisinden biri bolayki canını vere, al, benim canımı bırak, dedi.

Deli Dumrul sürdü, babasının yanına geldi. Babasının elini öpüp soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Aksakallı, aziz, izzetli canım baba!
Bilir misin neler oldu?
Küfür söz söyledim,
Ulu Tanrıya hoş gelmedi,
Gök üzerinden al kanatlı Azraile buyurdu,
Uçup geldi,
Akça benim göğsüme basıp kondu,
Hırıldatıp tatlı canımı alır oldu,
Baba, senden can dilerim, verir misin?
Yoksa oğul Deli Dumrul deye ağlar mısın,

dedi.

Babası:

Oğul, oğul, ay oğul!
Canım parçası oğul!
Doğduğunda dokuz buğra öldürdüğüm arslan oğul!

Dünlüğü altın ban evimin kabzası oğul!
Kara benzer kızımın, gelinimin çiçeği oğul!
Karşı yatan karadağım gerek ise,
Söyle gelsin, Azrailin yaylası olsun!
Sovuk sovuk pınarlarım gerek ise,
Ona içit olsun!
Tavla tavla şahbaz atlarım gerek ise,
Ona binit olsun!
Katar katar develerim gerek ise,
Ona yüklet olsun!
Ağıllarda akça koyunun gerek ise,
Kara mutfak altında onun şöleni olsun!
Altın, gümüş, pul gerek ise,
Ona harçlık olsun!
Dünya şirin, can tatlı,
Canımı kıyamam, belli bil,
Benden aziz, benden sevgili anandır,
Oğul, anana var!

dedi.

Deli Dumrul babasından yüz bulamayıp sürdü, anasına geldi:

Ana, bilir misin neler oldu?
Gökyüzünden al kanatlı Azrail uçup geldi,
Akça benim göğsüme basıp kondu,
Hırıldatıp canımı alır oldu,
Babamdan can diledim, ana, vermedi,
Senden can dilerim, ana!
Canını bana verir misin?
Yoksa, oğul Deli Dumrul deye ağlar mısın?
Acı tırnak ak yüzüne çalar mısın?
Kargı gibi kara saçım yolar mısın?

dedi.

Anası burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Oğul, oğul, ay oğul!
Dokuz ay dar karnımda taşıdığım oğul!
On ay deyende dünya yüzüne getirdiğim oğul!
Dolama beşiklerde belediğim oğul!
Dolap dolap ak sütümü emzirdiğim oğul!
Akça burçlu hisarlarda tutulaydın, oğul!
Sası dinli kâfir elinc tutsak olaydın, oğul!
Altın, akça gücüne, varıp seni kurtaraydım, oğul!
Yaman yere varmışsın, varamam,
Dünya şirin, can tatlı,
Canımı kıyamam, belli bil!

dedi. Anası da canını vermedi. Böyle deyince Azrail geldi Deli Dumrul'un canını almağa.

Deli Dumrul:

Bre Azrail aman!
Tanrının birliğine yoktur güman!

dedi.

Azrail:

–Bre deli kavat, daha ne aman dilersin? Aksakallı babanın yanına vardın, can vermedi; ak pürcekli ananın yanına vardın, can vermedi. Daha kim can verse gerek? dedi.

Deli Dumrul:

–Hasretim vardır, buluşayım, dedi.

Azrail:

–Bre deli, hasretin kimdir? dedi.

–El kızı helalim var, ondan benim iki oğlancığım var, emanetim var, ısmarlarım onlara. Ondan sonra benim canımı alasın, dedi. Sürdü helali yanına geldi.

Bilir misin, neler oldu?
Gökyüzünde al kanatlı Azrail uçup geldi,
Akça benim göğsüme basıp kondu,
Tatlı benim canımı alır oldu.
Babama ver, dedim, can vermedi,
Anama vardım, can vermedi,
Dünya şirin, can tatlı, dediler,
İmdi:
Yüksek yüksek karadağlarım,
Sana yaylak olsun!
Sovuk sovuk sularım,
Sana içit olsun!
Tavla tavla şahbaz atlarım,
Sana binit olsun!
Dünlüğü altın ban evim,
Sana gölge olsun!
Katar katar develerim,
Sana yüklet olsun!
Ağıllarda akça koyunum,
Sana şölen olsun!
Gözün kimi tutarsa,
Gönlün kimi severse,
Sen ona var,
İki oğlancığı öksüz koma!

dedi.

Kadın burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Ne dersin, ne soylarsın?
Göz açıp gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Koç yiğidim, şah yiğidim!
Karşı yatan karadağları,
Senden sonra ben neylerim?

Yaylar olsam, benim mezarım olsun!
Sovuk sovuk sularını,
İçer olsam, benim kanım olsun!
Altınını, akçanı harcar olsam,
Benim kefenim olsun!
Tavla tavla salıbaz atlarını,
Biner olsam, benim tabutum olsun!
Senden sonra bir yiğidi,
Sevip varsam, birlikte yatsam,
Ala yılan olup beni soksun!
Senin o muhanat anan, baban,
Bir canda ne var ki sana kıyamamışlar?
Arş tanık olsun! *kürsı* (271) tanık olsun!
Yer tanık olsun! gök tanık olsun!
Ulu Tanrı tanık olsun!
Benim canım senin canına kurban olsun!

dedi. Razı oldu.

Azrail, hatunun canını almağa geldi.

Adam ejderhası yoldaşına kıyamadı. Ulu Tanrıya burada yalvarmış, görelim hânım, nece yalvarmış?:

Yücelerden yücesin.
Kimse bilmez, nicesin?
Görklü Tanrı!
Çok bilmezler, seni,
Gökte arar, yerde arar,
Sen ise inananların gönlündesin!
Dâyim duran, güçlü Tanrı!
Baki kalan, bağışlayıcı Tanrı!
Ulu yollar üzerine,
İmaretler yapayım senin için!
Aç görsem doyurayım, senin için!
Yalıncak görsem donatayım, senin için!

---

(271) Sekizinci kat gök.

Alırsan ikimizin canını birlikte al,
Korsan ikimizin canını birlikte ko!
Keremi çok Kaadir Tanrı!

dedi.

Ulu Tanrıya Deli Dumrul'un sözü hoş geldi, Azraile buyurdu, Deli Dumrul'un atasının, anasının canını al, o iki helale yüz kırk yıl ömür verdim, dedi.

Azrail de babasının, anasının hemen canını aldı. Deli Dumrul yüz kırk yıl daha yoldaşıyla yaş yaşadı.

Dedem Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı. Bu boy, Deli Dumrul'un olsun, benden sonra alp ozanlar söylesin, alnı açık cömert erenler dinlesin, dedi.

Yom vereyim, hânım: Yerli karadağların yıkılmasın! Gölgelice kaba ağacın kesilmesin! Kan gibi akan görklü suyun kurumasın! Ulu Tanrı seni namerde muhtaç etmesin! Ak alnında beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Derlesin, toplasın, günahınızı adı görklü Muhammede bağışlasın!

Hânım hey! Oğuz zamanında Kanlı Koca derlerdi, bir gürbüz er vardı. Yetişmiş bir cılasın oğlu vardı, adına Kanturalı derlerdi.

Kanlı Koca:

–Yarenler, atam öldü, ben kaldım; yerini, yurdunu tuttum; yarınki gün ben ölürüm, oğlum kalır, bundan yeğreği yoktur ki gözüm görürken oğul, gel, seni evereyim, dedi.

Oğlan:

–Baba, mademki beni evereyim, dersin. Bana lâyık kız nice olur? dedi.

Kanturalı:

–Baba, ben yerimden doğrulmadan o kalkmış, ayağa dikilmiş olmalı; ben karakoç atıma binmeden o binmiş olmalı; ben kanlı kâfir eline varmadan o varmış, bana baş getirmiş olmalı, dedi.

–Oğul sen kız istemezmişsin, bir cılasın bahadır istermişsin. Onun sırtından, yiyesin, içesin, hoş geçinesin, dedi.

Kanturalı:

–Evet, canım baba, öyle isterim. Yoksa varasın, bir cicibici Türkmen kızını alasın, üzerine düşeyim, karnı yırtıla, dedi.

Kanlı Koca:

–Oğul, kız görmek senden; mal, rızık vermek benden, dedi.

Böyle deyince erenler evreni Kanturalı yerinden kalktı, kırk yiğidini yanına aldı, İç - Oğuzu gördü, kız bulamadı; tuttu, geri döndü, evlerine geldi.

Babası:

–Oğul, kız buldun mu? dedi.

Kanturalı:

–Yıkılsın Oğuz elleri, bana yarar kız bulamadım, baba, dedi.

Babası:

–Hay oğul, kız dileyerek varan böyle varmaz, dedi.

Kanturalı:

–Ya nice varır baba? dedi.

Kanlı Koca:

–Oğul, sabah varıp öğlen gelmek olmaz; öğlen varıp akşam gelmek olmaz. Oğul sen malı gör, gözet. Ben sana kız aramağa gideyim, dedi.

Kanlı Koca sevine, kıvana ayağa kalktı. Aksakallı pir kocaları yanına aldı; İç – Oğuza girdi, kız bulamadı, dolandı, Dış – Oğuza girdi, bulamadı. Dolandı Tarabuzan'a geldi.

Meğer Tarabuzan tekürünün bir çok görklü, sevimli kızı vardı. Sağına, soluna iki *koşa* (272) yay çekerdi. Attığı ok yere düşmezdi. O kızın üç canavar *kalınlığı* (273), *kaftanlığı* (274) vardı. Babası, herkim o üç canavarı bassa, yense, öldürse kızımı ona veririm, deye söz vermişti. Basamasa, başını keserdi. Böylelikle otuz iki kâfir beyinin oğlunun başı burç bedeninde kesilip asılmıştı.

O üç canavarın biri kağan aslandı, biri kara boğa idi, bir de kara buğra idi. Bunların herbirisi bir ejderha idi.

Bu otuz iki baş ki burçta asılmıştı, kağan aslanla kara buğranın yüzünü görmemişlerdi. Ancak boğa boynuzunda can vermişlerdi.

Kanlı Koca, bu başları ve bu canavarları gördü, başında olan bit ayağına toplandı.

–Varayım, oğluma doğru haber vereyim, hüneri varsa gelsin, alsın! Yoksa evdeki kıza razı olsun, dedi.

At ayağı külük, ozan dili çevük olur. Kanlı Koca giderek geldi, Oğuza çıktı. Kanturalıya haber oldu, baban geldi, dediler.

Kırk yiğidiyle babasına karşı çıktı, elini öptü.

–Canım baba, bana yarar kız buldun mu? dedi.

Babası:

–Buldum oğul, hünerin varısa, dedi.

Kanturalı:

–Altın, akça mı ister? Katır, *biserek* (275) mi ister? dedi.

---

(272) Çift, ikiz.

(273) Nışan, söz kesilen kızın evine gönderilen hediye.

(274) Söz kesilen kıza gönderilen elbiselik kumaş.

(275) Besili azgın deve, koşu devesi, güçlü erkek deve.

Babası:

–Oğul, hüner gerek, hüner, dedi.

Kanturalı:

–Baba, yelesi - kara Kazılık atıma eyer vurayım; kanlı kâfir eline akın edeyim; baş keseyim, kan dökeyim, kâfire kan kusturayım, kul, karavaş getireyim, hüner göstereyim, dedi.

Kanlı Koca:

–Hay, canım oğul, hüner dediğim o değil! O kız için üç canavar beslemişler. Herkim o üç canavarı basar, o kızı ona verecekler; basıp öldüremese onun başını keserler, burca asarlar, dedi.

Kanturalı:

–Baba, bu sözü bana dememeliydin; mademki dedin, ille de varsam gerek. Başıma kakınç, yüzüme tokunç olmasın. Kadın ana, bey baba, esen kalın, dedi.

Kanlı Koca:

–Gördün mü, ben sana nettim? Oğlana korkunç haberler vereyim, ola ki gitmeye, dedi.

Kanlı Koca burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Oğul!
Sen varacak yerin,
Dolamaç dolamaç yolları olur;
Atlı batıp çıkamaz,
Onun balçığı olur:
Ala yılan sökemez,
Onun ormanı olur;
Göğe omuz vuran,
Onun kalesi olur;
Göz dikip gönül alan,
Onun görklüsü olur;
Hay demeden baş getiren,
Onun celladı olur;

Omuzunda kalkan oynar,
Onun *yayası* (276) olur;
Yavuz yerlere yeltendin, gitme dön!
Aksakallı babanı, karıcık ananı buzlatma!

dedi.

Kantıralı kızdı:

Ne söylersin, neler dersin, canım baba?
Bu kadarcık işten korkan yiğit mi olur?
Alp ere korku vermek ayıp olur;
Onun dolamaç dolamaç yollarını,
Tanrı korsa geceleyin dört nal geçeyim;
Atlı batıp çıkamaz,
Onun balçığına kumlar döşeyim;
Ala yılan sökemez ormanını,
Çakmak çakıp oda vurayım;
Göğe omuz vuran kalelerini,
Tanrı korsa yapayım, yıkayım;
Göz dikip gönül alan;
Görklüsünün boynunu öpeyim;
Omuzunda kalkan oynar yayasının,
Tanrı korsa başını keseyim;
Ya varayım, ya varmayayım,
Ya geleyim, ya gelmeyeyim,
Ya kara buğranın göğsü altında kalayım,
Ya boğanın boynuzunda ilişip kalayım,
Ya kağan aslanın kıynağında didileyim,
Ya varayım, ya varmayayım,
Ya geleyim, ya gelmeyeyim,
Yine görünceye değin bey baba,
Kadın ana, esen kalın!

---

(276) Yaya askeri, piyadesi.

dedi.

Gördüler ki namusu için yenilmez. Oğul uğurun açık olsun. Sağ, esen varıp, gelesin, dediler.

Kanturalı, atasının, anasının elini öptü. Kırk yiğidini yanına aldı. Yedi gün, yedi gece at sürdüler. Kâfirin serhaddine ulaştılar, çadır diktiler. Yüğrük atını koşturup Kanturalı gürzünü göğe atar, inip yere düşmeden kavrar, tutar.

Hey kırk eşim, kırk yoldaşım,
Yüğrük olsa yarışsam,
Güçlü olsa güreşsem,
Ulu Tanrı yardım etse,
Üç canavarı öldürsem,
Güzeller şahı sarı - donlu,
Salcan Hatun'u alsam,
Atam, anam evine dönsem!
Hey kırk eşim, kırk yoldaşım,
Kırkınıza kurban olsun benim başım!

deye söylerdi.

Bunlar bu sözde iken, meğer hânım, teküre haber vardı. Oğuzdan Kanturalı derler, bir yiğit varımış, kızını dilemeğe geliyor, dediler.

Kâfirler yedi *ağaç* (277) yer karşı geldiler.

—Neye geldiniz, yiğit beyler? dediler.

Bunlar:

—Verişmeye, alışmaya geldik, dediler.

Ağırladılar, itibar ettiler. Ak çadır diktiler; ala halı döşediler; akça koyun kırdılar; yedi yıllık al şarap içirdiler; alıp bunarı teküre götürdüler.

Tekür taht üzerinde oturmuştu. Yüz kâfir zırh giyinmişti.

---

(277) Fersah, aşağı yukarı bir kilometre.

Kanturalı yedi kat meydanı dolandı, geldi.

Meğer kız, meydanda bir köşk yaptırmıştı. Bütün yanında olan kızlar al giymişlerdi; kendi sarı giymişti. Yukarıdan bakardı.

Kanturalı geldi, kara şapkalı teküre selâm verdi. Tekür selâm aldı. Ala halı döşediler, oturdu.

Tekür:

—Yiğit, nereden gelirsin? dedi.

Kanturalı yerinden ayağa kalktı. Apul apul yürüdü, ak alnını açtı, ak bileklerini sığadı:

Karşı yatan karadağını aşmağa gelmişim,
Akındılı görklü suyunu geçmeğe gelmişim,
Dar eteğine, geniş koltuğuna sığınmağa gelmişim,
Tanrı buyruğuyla, Peygamber sözüyle,
Kızını almağa gelmişim,

dedi.

Tekür:

—Bu yiğidin sözü yüğrük, eğer elinde hüneri varsa, dedi. Bu yiğidi anadan doğma soyun, dedi.

Soydular. Kanturalı altınlıca ince keten bezini beline sardı. Kanturalıyı alıp meydana getirdiler.

Kanturalı boylu—poslu, güzel bir delikanlı idi. Oğuzda dört yiğit peçe ile gezerdi. Biri Kanturalı, biri Karaçekür ve oğlu Kırk Kınık ve boz aygırlı Beyrek.

Kanturalı peçesini serpti. Kız köşkten bakardı, içi gitti, *kedisi mavladı* (278), *avsıl olmuş* (279) dana gibi ağzının suyu aktı. Yanındaki kızlara:

—Ulu Tanrı atamın gönlüne rahmet eylese, nikâhımı kıyıp beni o yiğide verse. Bunun gibi yiğit, canavarlar elinde can verirse yazık olur, dedi.

---

(278) Şehveti kabardı.

(279) Şap hastalığına tutulmuş; sığırların dilinde ve ayağında olan bir hastalığa tutulmuş.

Bu arada demir zincirle boğayı getirdiler. Boğa diz çöktü, boynuzuyla bir mermer taşı peynir gibi ditti.

Kâfirler:

—Simdi yiğidi atar, yıkar, serer, yırtar, dediler.

Yıkılsın Oğuz elleri, kırk yiğit bir bey oğlu ile, bir kızdan ötürü ölmek nolur? dediler. Bunu işitince ağlaştılar.

Kanturalı sağına baktı, kırk yiğidini ağlar gördü; soluna baktı, öyle gördü.

—Hey kırk eşim, kırk yoldaşım, neye ağlarsınız? Kolca kopuzumu getirin, öğün beni, dedi.

Burada kırk yiğit Kanturalıyı öğmüşler, görelim hânım, nice öğmüşler?:

Sultanım Kanturalı!
Kalkıp yerinden doğrulmadın mı?
Yelesi - kara Kazılık atına binmedin mi?
Arku beli, aladağı.
Avlayarak, kuşlayarak aşmadın mı?
Babanın ak ban eşiğinde,
Karavaşlar inek sağar, görmedin mi?
Boğa, boğa dedikleri.
Kara inek buzağısı değil midir?
Alp erenler kanımından döner mi olur?
Sarı - donlu Salcan Hatun köşkten bakar,
Kime baksa aşkla oda yakar,
Kanturalı sarı - donlu kız aşkına bir hu!

dedi.

Kanturalı:

—Bre, boğanızı koyuverin, gelsin dedi.

Boğanın zincirini aldılar, salıverdiler. Boynuzu elmas cıda gibi. Kanturalının üzerine sürdü. Kanturalı adı görklü Muhammede salavat getirdi. Boğanın alnına bir yumruk öyle vurdu ki boğayı

götü üzerine çökertti. Alnına yumruğunu dayadı, sürdü, meydanın başına çıkardı. Çok çalıştılar, ne boğa yener, ne Kanturalı yener. Kütküt boğa solumağa başladı, ağzı köpüklendi.

Kanturalı:

—Bu dünyayı erenler akılla bulmuşlardır, bunun önünden sıçrayayım, ne hünerim varısa ardından göstereyim, dedi. Adı görklü Muhammede salavat getirdi. Boğanın önünden savuldu, boğa boynuzu üzerine dikildi. Kuyruğundan üç kez götürüp yere çaldı; kemikleri kırıldı, bastı, boğazladı. Bıçak çıkarıp derisini yüzdü. Etini meydanda koyup derisini tekürün önüne getirip:

—İşte, kızını bana veresin, dedi.

Tekür:

—Bre, kızı verin şehirden sürün, çıksın, gitsin, dedi.

Tekürün kardaşı - oğlu vardı.

—Canavarlar başı aslandır, aslanla da oyun göstersin, kızı ondan sonra verelim, dedi.

Vardılar, aslanı çıkardılar, meydana getirdiler. Aslan haykırdı, meydanda ne kadar at varsa *kan kaşandı* (280).

Yiğitler:

Boğadan kurtuldu, aslandan nice kurtulur - dediler, ağalaştılar.

Kanturalı yiğitlerini ağlar gördü:

—Bre, alca kopuzumu ele alın, beni öğün, sarı - donlu kız aşkına bir aslandan döneyim mi? dedi.

Yoldaşları burada soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Sultanım, Kanturalı!
Akça sazlar içinde sarı gönler görüp de,
Taylar basan, *ök damarını* (281) delip soran,
Kara polat öz kılıçtan yüz çevirmeyen,

---

(280) Kan işedi.
(281) Şah damarını.

Akça tozlu katı yaydan korkmayan,
Ak yelekli sivri oktan dönmeyen,
Canavarlar başı kağan aslan kıran,
Ala geyik eniğine kendini dalatır mı?
Alp yiğitler savaş günü karımından kayırır mı? dediler.
Sarı - donlu Salcan Hatun köşkten bakar,
Kime baksa aşkla oda yakar,
Sarı - donlu kız aşkına bir hu!

dediler.

Kanturalı:

—Bre, aslanınızı koyuverin, gelsin, dedi. Kara polat öz kılıcım yok ki kavraştığı an ikiye biçeydim, sana sığındım cömertler cömerdi, *Gani* (282) Tanrı medet! dedi.

Aslanı koyuverdiler, sürdü, geldi.

Kanturalı bir kepeneği *kıynağına* (283) doladı. Aslanın pençesine sunuverdi. Adı görklü Muhammede salavat getirdi. Aslanın alnını gözetip bir yumruk öyle vurdu ki yumruk çenesine dokundu, uvattı. Boyun kökünden tuttu, belini kırdı. Ondan sonra götürüp yere vurdu, külçe gibi yığıldı.

Tekürün önüne geldi:

—Yaren, kızını bana ver, dedi.

Tekür:

—Kızı getirin, verin, bu yiğidi gözüm gördü, gönlüm sevdi. İsterse dursun, isterse gitsin, dedi.

Yine kardaşının oğlu:

—Canavarlar başı devedir, onunla da oyununu oynasın, dedi. Ondan sonra veririz, dedi.

Yardım Tanrıdan oldu, beyin, paşaıun himmeti Kanturalıya oldu. Tekür devenin ağzını yedi yerden bağlayın, dedi. Kıskanç kâfirler bağlamadılar. Yularını sıyırıp salıverdiler.

---

(282) Allahın adlarından biri olup kimseye ve bir nesneye muhtaç olmayan, demektir.

(283) Eline, pençesine.

Bir kahramanın kaplanla güreşi

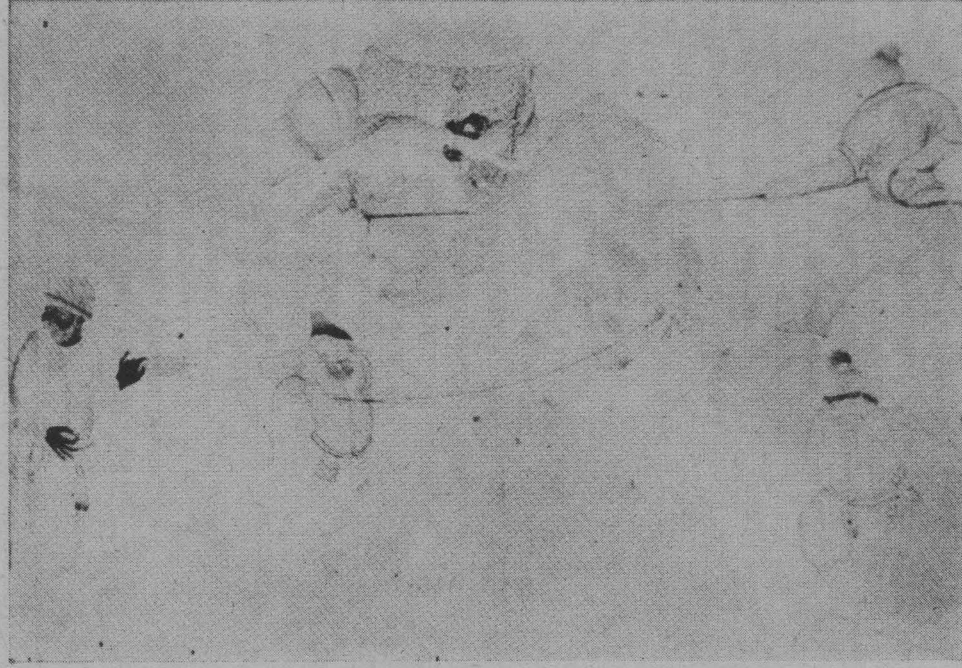
Kanturalı fırlar, devenin koltuğundan girer, fırlar, çıkar. Sarhoş yiğit, hem iki canavarla savaşmıştı, kaydı, düştü. Altı cellat ensesine geldiler, yalın kılıç tuttular.

Burada yoldaşları soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp Kanturalı yerinden doğruldun, geldin.
Yelesi - kara Kazılık atına çabucak bindin,
Ala gözlü yiğitlerini yanına aldın,
Eğri beli, aladağı geceleyin geçtin,
Akındılı görklü suyunu gece geçtin,
Kanlı kâfir eline geceleyin girdin,
Kara boğa geldiğinde hurduhaş eyledin,
Kağan aslan geldiğinde belini büktün,
Kara buğra geldiğinde neden vazgeçtin?
Kara kara dağlardan haber aşar,
Soylu Oğuz eline haber varır,
Kanlı Koca - oğlu Kanturalı netmiş, derler;
Kara boğa geldiğinde kıpırdatmamış,
Kağan aslan geldiğinde belini bükmüş,
Kara buğra geldiğinde neden gecikmiş, derler.
Büyük, küçük kalmaya kov edene,
Karı, koca kalmaya kov edene,
Aksakallı, baban bunlu ola!
Karıcık anan kan yaş döke!
Hânım! Kalkıp da yerinden doğrulmazsan,
Altı cellat ensende kılıç tutar,
Habersizce güzel başını keser.
Aşağıdan yukarıya bakmaz mısın?
Karşına ala kaz geldi, şahinini atmaz mısın?
Sarı - donlu Salcan Hatun işaret eder, görmez misin?
Seni deve yüzünden zebun oldu dediler, bilmez misin?
Sarı –donlu Salcan Hatun Köşkten bakar,
Kime baksa aşkla oda yakar,
Sarı - donlu kız aşkına bir hu!

dedi.

Deve güreşi.

Kanturalı ayağa kalktı:

—Bre, beni deve burnuna yapışınca o kızın sözüyle yapıştı, derler. Yarın Oğuz eline haber varır, deve elinde kalmıştı, kız kurtardı, derler. Bre, kolca kopuzumu çalın, öğün beni! Yaradan Ulu Tanrıya sığındım, bir buğradan döneyim mi? İnşallah bunun da başını keseyim, dedi.

Yiğitleri Kanturalıyı öğüp soylamış, görelim hânım ne soylamış?:

Soylama

Yüksek kayalar başında yuva tutan,
Güçlü Ulu Tanrıya yakın uçan
Mancılığı (284) ağır taştan gızıldayıp sertçe inen,
Arı gölün ördeğini şakıyıp alan,
Kaba öyke dip yürürken tartıp üzen,
Karıncığı aç olsa kalkıp uçan,
Cümle kuşlar sultanı Çalkarakuş,
Kanadıyla saksağana kendisini şakıdır mı?
Alp yiğitler kırış günü karımından döner mi?

dediler.

Sarı - donlu Salcan Hatun köşkten bakar,
Kime baksa aşkla oda yakar,
Sarı - donlu kız aşkına bir hu!

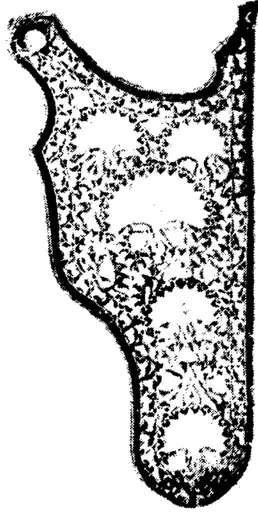
dediler.

Kanturalı adı görklü Muhammede salavat getirdi. Deveye bir tepme vurdu, deve bağırdı. Bir daha vurdu, deve ayak üstü duramadı, yıkıldı. Basıp iki yerden boğazladı. Arkasından iki kayış çıkardı, tekerün önüne bıraktı.

---

(284) Savaşta ağır taşlar atmağa yarayan bir pusat; kuşatılmış düşman üzerine taş ve gülle atmağa yarayan âlet; büyük sapan.

—Akıncıların *tirkeşi* (285) bağı, özengisi kayışı kopar, dikmeğe gerek olur, dedi.

Tirkeş

Tekür:

—Vallahi bu yiğidi gözüm gördü, gönlüm sevdi, dedi. Kırk yerde otak diktirdi. Kırk yerde kızıl, ala gerdek diktirdi. Kanturalı ile kızı getirip gerdeğe koydular.

Ozan geldi, *yelteme* (286) çaldı.

Oğuz yiğidinin öfkesi kabardı, kılıcını çıkardı, yeri kertti, dedi ki:

---

(285) Ok torbası.
(286) Bir tür telli saz.

— Yer gibi kertileyim; toprak gibi savrulayım; kılıcına doğranayım; okuma sancılayım; oğlum doğmasın; doğarsa on güne varmasın, bey babanın, kadın anamın yüzünü görmeden bu gerdeğe girersem, dedi.

Evini çözdü, kaytabanını buzlattı, karakoçunu kişnetti, gece demedi, göçtü. Yedi gün, yedi gece at sürdü, Oğuzun serhaddine çıktı, çadır dikti.

Kanturalı:

Hey kırk eşim, kırk yoldaşım,
Kırkınıza kurban olsun benim başım!

Ulu Tanrı yol verdi, yardım, ol üç canavarı öldürdüm. Sarı - donlu Salcan Hatunu aldım, geldim. Haber edin, babam bana karşı çıksın, dedi.

Kanturalı baktı, gördü, bu konduğu yerde kuğu kuşları, turnalar, turaçlar, turgaylar, keklikler uçarlar. Soğuk soğuk sular, çayırlar, çemenler... Salcan Hatun bu yeri görklü gördü, beyendi. Oturdular, yemeğe, içmeğe koyuldular. Yidiler, içtiler.

O zamanda Oğuz beylerine ne kaza gelse uykudan gelirdi. Kanturalının uykusu geldi, uyudu. Uykuda iken kız:

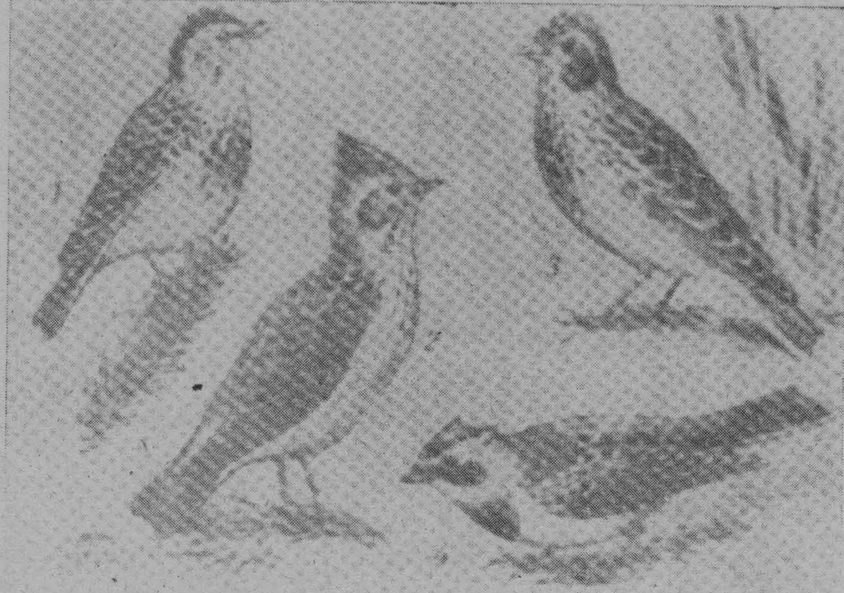
— Beni sevenler çoktur, ansızın at sürüp gelmesinler, tutup yigidimi öldürmesinler; akça yüzlü ben gelini yakalayıp atamın, anamın evine iletmesinler, dedi. Kanturalının atına zırh giydirdi. Kendi de zırhlandı, süngüsünü eline aldı, bir yüksek yere çıktı, gözledi.

Meğer hânım, tekür pişman oldu. Üç canavar öldürdüğüyçün biricik kızcağızımı aldı, gitti, dedi. İçleri karadonlu, dıştan *gök — demirli* (287) altı yüz kâfir seçti. Gece, gündüz at sürdüler, ansızın geldiler.

Kız hazırlandı, baktı, gördü, atlılar geldi. Atını oynattı, Kanturalının üzerine geldi. Soylamış, görelim hânım, ne soylamış?

---

(287) Zırhlı, zırh giymiş.

Turgaylar

Gafil olma, kara başını kaldır, yiğit!
Ala çekik, güzel gözlerini aç, yiğit!
Arkandan ak ellerin bağlanmadan,
Ak alnın kara yere tepilmeden,
Habersizce görklü başın kesilmeden,
Alca kanın yeryüzüne dökülmeden.
Yağı geldi, duşman erdi,
Ne yatarsın, kalksan-a, yiğit!
Yüksek kayalar oynamadan, yer obruldu,
Yaşlı beyler ölmeden el boşaldı,
Karmakarışık dağdan indi,
Sıralanıp üzerine yağı geldi.
Yatacak yer mi buldun, yurt mu buldun?
Noldu sana?

deye çağırdı.

Kanturalı belinledi, uyandı, doğruldu:

–Ne söylersin, görklüm? dedi.

–Yiğidim, üzerine yağı geldi, uyarmak benden, savaşıp hüner göstermek senden, dedi.

Kanturalı gözünü açtı, kapaklarını kaldırdı, gördü: Gelin at üzerinde, giyinmiş, süngüsü elinde. Yeri öptü: İnandım, doğruladım, istediğimiz Ulu Tanrının kapısında yerine geldi, deye arı sudan abdest aldı, ak alnını yere kodu, iki rekât namaz kıldı. Atına bindi, adı görklü Muhammede salavat getirdi. Kara - donlu kâfire at saldı, karşı vardı.

Salcan Hatun at oynattı, Kanturalının önüne geçti.

Kanturalı:

–Görklüm, nereye gidiyorsun? dedi.

–Bey yiğit, baş esen olsa börk bulunmaz mı olur? Bu gelen kâfir, çok kâfirdir, savaşalım, döğüşelim, ölenimiz ölsün, diri kalanımız ordaya gelsin, dedi.

Bu arada hatun at saldı, karımını bastı, kaçanını kovmadı, aman deyeni öldürmedi. Öyle sandı ki yağı basıldı. Kılıcının *balçağı* (186) kan, ordaya geldi. Kanturalıyı bulamadı.

---

(288) Tutamağı, kabzası.

Bu sırada Kanturalının babası, anası çıkageldi. Gördüler ki bu gelen kişinin kılıcının balçağı kanlı, oğlu görünmez. Haber sordular, görelim nice sordular?:

Anası:

Anam kişi, kızım kişi!
Tan atarken yerinden doğrulup kalktın,
Yalınızca oğulu tutturdun mu?
Habersizce görklü başını kestirdin mi?
Kadın ana, bey baba deye buzlattın mı?
Sen gelirsin, biricik bebeğim görünmez, bağrım yanar.
Ağız dilden birkaç kelime haber bana,
Kara başım kurban olsun gelin sana!

dedi.

Kız bildi ki kayınatası, kayınanasıdır. Kamçıyla gösterip ovaya düşün, nerede iner karışır toz varsa ve nerede karga, kuzgun oynarsa orada arayalım, dedi.

Atına mahmuz vurdu, bir yüksek yere çıktı, gözledi. Gördü ki derenin içinde toz bir derilir, bir dağılır. Üzerine geldi, gördü ki Kanturalının atını oklamışlar; gözünün kapağını oklamışlar. Yüzünü kan bürümüş, durmaz siler. Kâfirler üşer, kılıcını yalın eyler, kâfiri önüne katıp kovar.

Salcan Hatun bunu böyle gördü, içine od düştü. Bir bölük kaza şahin girmiş gibi kâfire at saldı, bir ucundan kırıp obir ucuna çıktı.

Kanturalı baktı, gördü ki bir kimse yağıyı önüne katmış kovar. Salcan Hatun olduğunu bilmedi. Burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp yerinden doğrulan yiğit,
Ni yiğitsin?
Yelesi - kara Kazılık ata binen yiğit,

Ne yiğitsin?
Habersizce başlar kesen,
Destursuzca benim yağıma giren yiğit,
Ne yiğitsin?
Destursuzca yagıya girmek,
Bizim elde ayıp olur.
Bre yürü,
Doğan kuşu olup uçayun mı?
Sakalınla boğazından tutayım mı?
Habersizce senin başını ben keseyim mi?
Alca kanın yeryüzüne dökeyim mi?
Kara başını *terkiye* (289) asayım mı?
Bre, kazası gelmiş yiğit,
Ne yiğitsin?
Kalk, dön!

dedi.

Salcan Hatun burada soylamış, görelim hânım ne soylamış?:

Soylama

Hey yiğidim, bey yiğidim,
Kaytabanda kızıl develer,
Torumundan döner mi olur?
Karakoçta Kazılık atlar,
Kuluncuğun teper mi olur?
Ağıllarda akça koyun,
Kuzucuğun süser mi olur?
Alp yiğitler, bey yiğitler,
Görklüsüne kıyar mı olur?
Yiğidim, bey yiğidim!
Bu yağının bir ucu sana,
Bir ucu bana!

---

(289) Eyerlerin torba koymağa özgü arka bölümü, eyer arkası.

dedi.

Kanturalı bildi ki bu yağıyı basıp dağıtan Salcan Hatundur. Bir yanına da kendi girdi; kılıç çekip yürüdü, kâfir başını kesti, yağı basıldı, duşman bozuldu.

Salcan Hatun, Kanturalıyı at ardına aldı, çıktı. Giderek Kanturalının fikrine bu geldi ki:

Kalkıp da Salcan Hatun durduğunda,
Yelesi - kara Kazılık atına bindiğinde,
Babamın ak ban eşiğine düştüğünde,
Oğuzun ala gözlü kızı, gelini soyladıkta,
Her kişi sözünü söyledikte,
Sen orada kalkasın, öğünesin,
Kanturalı güçsüz düştü,
At ardına aldım, çıktım, deyesin,
Gözüm döndü, gönlüm gitti,
Öldürürüm seni!

dedi.

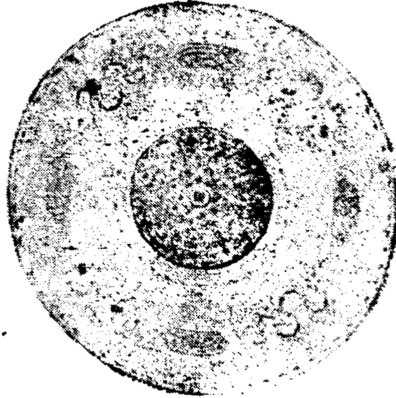
Salcan Hatun, durumun ne olduğunu bilip soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Bey yiğit!
Öğünürse er öğünsün, aslandır!
Öğünmeklik kadınlara bühtandır!
Öğünmekle kadın er olmaz,
Ala yorgan içinde seninle dolaşmadım,
Tatlı damak verip soruşmadım,
Al duvağım altında söyleşmedim,
Tez sevdin, tez usandın,
Kavat - oğlu kavat!
Ulu Tanrı bilir, ben sana,
Munisim, yârim, kıyma bana!

Kız kızdı:

—Bre kavat - oğlu kavat, ben aşağı kulpa yapışırım, sen yukarı kulpa yapışırsın. Bre kavat - oğlu, okunla mı, kılıcınla mı, gel beri söyleşelim, dedi. Atını tepti, bir yüksek yere çıktı. Sadakından doksan okunu yere döktü, iki okun temrenini çıkardı, birini *gezledi* (290), birini eline aldı. Temrenli okla atmağa kıyamadı.

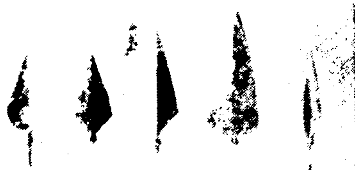

Kalkan

—Yiğit, at okunu, dedi.

Kanturalı:

—Kızların yolu öncedir, önce sen at, dedi.

Temrenler

---

(290) Oku yayın kertiğine yerleştirdi.

Kız bir okla Kanturalıya attı, şöyle ki başında olan bit ayağına indi. İleri gelip Salcan Hatunu kucaklayıp barışmışlar, sorışmuşlar.

Kanturalı soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Yalap yalap yalabıyan ince donlum (291)!
Yere basmayıp yürüyen selvi - boylum!
İki badem sığmayan dar ağızlım!
Kalemcıler çaldığı (292) kara kaşlım!
Aslan uruğu (293), sultan kızı!
Öz canıma kıyayım,
Öldürmeye ben seni kıyar mıydım?
Ben sana kıymayayım,
Ben seni sınardım,

dedi.

Salcan Hatun da burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Yelesi-kara Kazılık atıma binerdim,
Babamın ak ban evinden çıkardım,
Eğri beli, aladağı avlardım,
Ala geyik, sığın geyik kovardım,
Yayı çektiğimde bir okla neylerdim,
Demrensiz okla yiğit, ben seni sınardım,
Öldürmeye, yiğidim, ben seni kıyarmıydım?
dedi.

---

(291) Parıl parıl parlayan ince giyeceklim.
(292) Nakışçıların, ressamların çizdiği.
(293) Soyu.

Irağından, yakınından sarmaştılar. Gizli yaka tutup koklaştılar. Ak - boz atlara binip sürdüler, bey babasına eriştiler.

Babası oğlancığını gördü, Allaha Şükürler Eyledi. Oğluyla, geliniyle Kanlı Koca Oğuza girdi. Gök - ala görklü çemene çadır dikti. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırdı, düğün etti, soylu Oguz beylerini ağırladı.

Altınlıca günlüğünü dikip Kanturalı gerdeğine girdi, dileğine, muradına erişti.

Dedem Korkut gelip şadılık çaldı. Boy boyladı, soy soyladı. Gazi erenlerin başına ne geldiğini söyledi

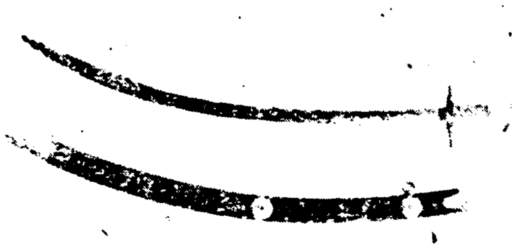
İmdi hani dediğim bey erenler?
Dünya benim deyenler?
Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli, gidimli dünya,
Sonucu ölümlü dünya!

Yom vereyim hânım: Ecel geldiğinde arı imandan ayırmasın! Ulu Tanrı seni namerde muhtaç etmesin! Allahın verdiği umudun kırılmasın! Ak alnında beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Âmin deyenler Tanrıyı görsün! Derlesin, toplasın, günahınızı adı görklü Muhammed Mustafaya bağışlasın!

Kamgan - oğlu Han Bayındır yerinden doğrulmuştu. Kara yerin üzerine büyük ak çadırını diktirmişti. Ala sayvan gök yüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek halı seccade döşenmişti. İç Oğuz, Dış Oğuz beyleri sohbetine toplanmıştı, yeme içme idi.

Bir zamandan sonra Kazılık Koca derlerdi, bir kişi vardı, Bayındır Han'ın veziri idi. İçerek şarabın itisi başına çıktı, kaba dizinin üzerine çöktü, oturdu. Bayındır Han'dan akın diledi.

Kazılık Koca iş - gömüş, işe yarar adamdı. Yarar kocalarını yanına topladı. Yol hazırlıklarını yaptı, yola düştü. Çok dağlar, dereler, tepeler geçti. Günlerden bir gün Düzmürd Kalesine geldi. Karadeniz kıyısında idi. Oraya erişip kondular.

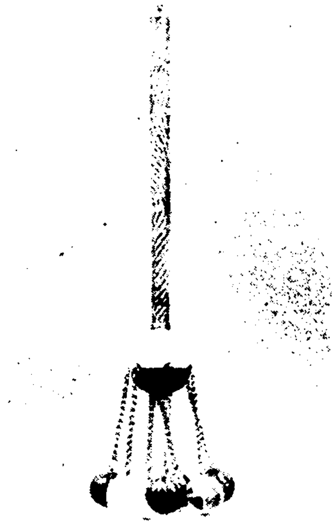
Kılıç ve kın (Yavuz Sultan Selim'in)

Kazılık Koca kaleye varır varmaz savaşa başladı. Bunun üzerine kalenin kâfir beyi de hemen dışarı çıktı, er diledi.

Kazılık Koca onu görünce hemen yerinden doğruldu, ayağa kalktı. Karakoç atına bindi, kara dinli kâfire yel gibi yetişti, tutkal gibi yapıştı. Kâfirin ensesine bir kılıç vurdu, şu kadarcık kestiremedi.

Sıra kâfire geldi. O altmış batman gürzü çekip eline aldı, Kazılık Kocanın tepesi budur deyip çaldı. Yalan dünya başına dar oldu. Ağzından, burnundan kan boşandı, düdük gibi şorladı.

Kazılık Kocayı kavrayıp kaleye tutsak aldı, gitti. Yiğitleri onu görüp bozuldular, durmayıp kaçtılar.

Gürz (Salık)

Kazılık Koca tam on altı yıl hisarda tutsak oldu. Sonra Emen derlerdi, bir pehlevan kişi altı yol vardı, hisarı alıp da Kazılık Kocayı kurtaramadı.

Meğer hanım, Kazılık Koca, Bayındır Han'ın elini öpüp gidip te tutsak olduğunda bir oğlancığı vardı, bir yaşında idi. O vakitten beri on beş yaşına girdi, delikanlı oldu. Babasını öldü biliyordu. Yasak etmişlerdi, tutsak olduğunu oğlandan saklarlardı. O oğlanın adına Yeğenek derlerdi.

Günlerden bir gün Yeğenek oturup beylerle sohbet ederken Karagüne - oğlu Budakla anlaşamadı, birbirlerine söz atıştılar.

Budak:

–Burada laf atıp nidersin? Ne gürlersin? Mademki er dilersin, varpı babanı kâfir elinden kurtarsan-a, on altı yıldır tutsaktır, dedi.

Yeğenek bu haberi işitince tüm yüreği oynadı kara bağrı sarsıldı. Kalktı, Bayındır Han'ın önüne vardı, yüzünü yere koydu. Hem Yeğenek burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Ala sabah sapa yerde dikilende,
Büyük ak çadırlı!
Atlasla yapılanda,
Gök sayvanlı!
Tavla tavla çekilende,
Şahbaz atlı!
Yıkandığında yağ dökülen,
Sofrasında bol nimetli!
Kalmış yiğit arkası,
Yoksul güçsüzün umudu,
Türkistan'ın direği,
Tülü kuşun yavrusu,
Amıt Soyunun aslanı,
Karacuk'un kaplanı.
Devletlü hânım benim!

Ben babamı öldü sanırdım, bilmezdim, şimdi bildim ki kâfire tutsak imiş, devletlü başın için bana yardım! Bana asker koşup beni babamın tutsak olduğu kaleye gönder, dedi.

Bayındır Han buyurdu:

–Yirmi dört sancak beyi gelsin, dedi.

İlkin, Demirkapı Derveııdinde bey olan, kargı, süngü ucunda er böğürden, karıma vardığında kimsin deye sormayan Kıyan Selçük - oğlu Dundar seninle birlikte gitsin, dedi.

Aygırgözler Suyundan at yüzdüren, elli yedi kalenin anahtarını alan, Eylek Koca - oğlu Dönebilmez Dölek Evren seninle birlikte gitsin, dedi.

İkiz burçtan kayın oku eğlenmeyen, Yağrıncı - oğlu Elalmış seninle birlikte gitsin, dedi.

Üç kez yağı görmese kan ağlayan, Doğsun - oğlu Rüstem seninle birlikte gitsin, dedi.

Ejderhalar ağzından adam alan Deli Evren seninle birlikte gitsin, dedi.

Yerin bir ucundan bir ucuna yetişeyim deyen, Soğan Sarı seninle birlikte gitsin, dedi.

Sayılmakla Oğuz beylerinin tükeneceği yok, Bayındır Han yirmi dört bahadır sancak beyini Yeğenek'e yoldaşlığa koştu.

Beyler toplanıp hazırlıklarını yaptılar, yola düştüler.

Meğer o gece Yeğenek düş gördü. Düşünü yoldaşlarına soyladı, görelim hânım ne soyladı?:

–Beyler, yoldaşlarım, gafillice kara başım, gözüm uykuda iken düş gördü. Ala gözümü açıp dünya gördüm. Ak - boz atlar koşturan alpleri gördüm. Ak tolgalı alpleri yanıma aldım. Aksakallı Dede Korkuttan öğüt aldım. İleride yatan karadağları aştım. İleride yatan Karadeniz'e girdim. Ağaçtan gemi yondum, ak gömleğimi çıkardım, yelken kurdum. İleride yatan denizi dildim, geçtim. Öteki karadağın bir yanında alnı, başı *balkır* (294) bir er gördüm. Doğrulup yerimden ayağa kalktım. Kargı dilli süngümü kaptım, karşılayıp o ere vardım. Karşısından o eri saplayacağım zaman denedim, göz ucuyla o ere baktım, dayım Emen imiş. Onu bildim, döndüm, o ere selâm verdim. Oğuz ellerinde kimsin, dedim. Göz kapaklarını kaldırıp yüzüme baktı. Oğul Yeğenek nereye gidiyorsun, dedi. Ben:

–Düzmürd Kalesinde babam tutsak imiş, ona gidiyorum, dedim.

Burada dayım bana soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

---

(294) Balık pulu gibi parlar, ışıldar.

–Emen.
Vardığım zaman yel yetişmezdi yedi vurgunum,
Yedi bayırın kurduna benzerdi yiğitlerim,
Yedi kişiyle kurulurdu benim yayım,
Kayın dalı yeleğinden som altınlı benim okum,
Yel esti, yağmur yağdı, kör duman oldu,
Yedi kez vardım,
O kaleyi alamadım, geri döndüm,
Benden daha ileri er olmayasın,
Yeğenim, dön!

dedi.

Yeğenek düşünde dayısına soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp ta dayı, yerinden doğrulduğunda,
Ala gözlü bey yiğitleri yanına sen almadın!
Adı - belli yiğitlerle sen at sürmedin!
Beş akçalı ulufecileri (295) yoldaş ettin,
Onun için o kaleyi sen alamadın!

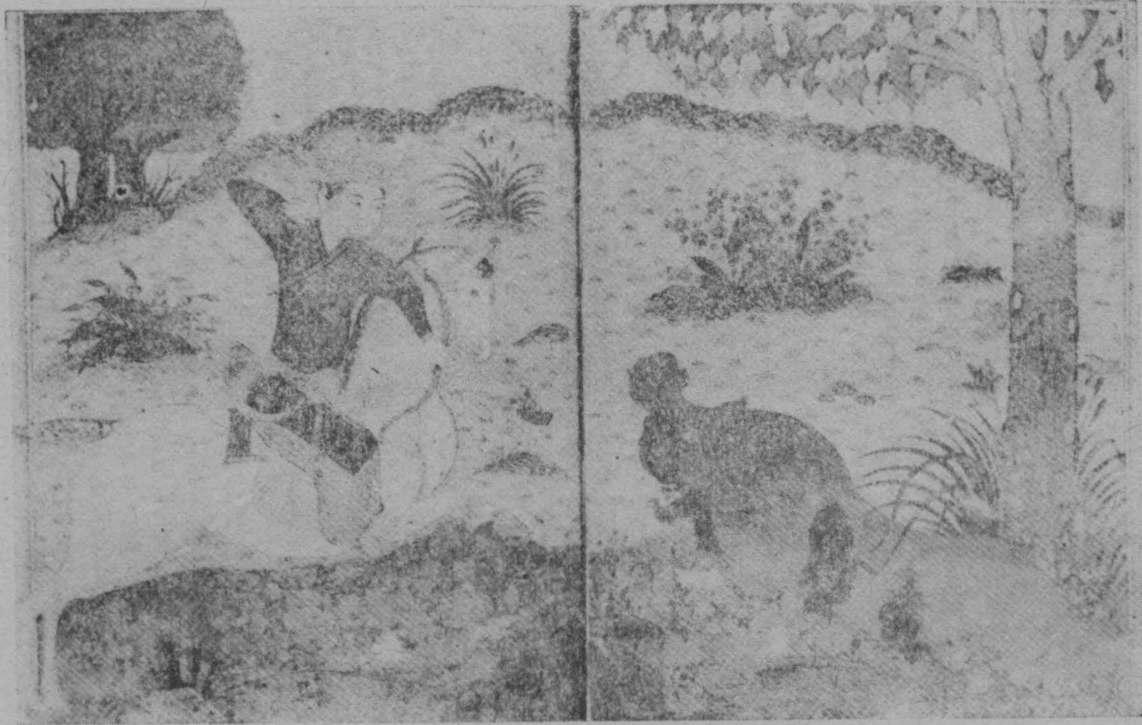
demiş.

Yeğenek yine:

Kese kese yemeğe yahnı yahşı,
Keser günde (296) *serçeşme* (297) yüğrük yahşı,
Bildiğini unutmasa akıl yahşı,
Karımından dönmese, kaçmasa erlik yahşı!
dedi.

---

(295) Günde beş akça gündelik alır ücretli askerleri.
(296) Savaş gününde; başların kesildiği günde.
(297) Başbuğ, kumandan.

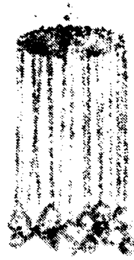
Okla arslan avı: Son ok arslanın gözüne saplanmıştır.

Bu düşü Yeğenek yoldaşlarına anlattı. Meğer dayısı Emen, o sırada, yakında idi. Bütün beylerle gelip yoldaş olup gittiler. Buradan kalkıp yürüdüler. Günlerden bir gün Düzmürd Kalesine vardılar, çevre alıp gittiler, kondular.

Kaçanki kâfirler bunları gördüler, Arşun - oğlu Direk Teküre haber verdiler. O lanetleme de hemen bunu işitti, savaş araçlarıyla kaleden dışarı çıktı, gelip bunlara karşı durdu, meydana girip er diledi.

Kıyan Selçük oğlu Deli Dundar yerinden doğruldu, kalktı. Altmış tutam sivri cıdasını koltuğuna kıstırıp o kâfire vardı, o kâfiri karşısından saplayayım, dedi, saplayamadı.

Kâfir tekür kavrayıp vurdu. Süngüsünü çekti, elinden aldı. O altmış batman gürz ile Deli Dundar'ın tepesinden tutup çaldı. Geniş dünya Dundar'ın başına dar oldu. Kazılık atını döndürdü, askerine geldi, bırakıp döndü.

Topuz (Salık)

Ondan sonra Dönebilmez Dölek Evren, altı dilimli çomağıyla atını ökçeleyip yukarıdan kâfire sert bir vuruş vurdu, alama-

dı. Tekür kavrayıp elinden çomağını aldı. Kendi gürzü ile sırtına bir gürz vurdu. O da gücünü yitirip atını döndürdü, bıraktı, döndü. Hikâyeyi ne uzatalım, hânım, dört sancak beyi tekürün elinde zebun oldu.

Bunun üzerine Kazılık Koca - oğlu Yeğenek yerinden doğrulup kalktı. Genç delikanlı Yaradan Allaha sığındı, ölümsüz Tanrıyı öğdü, görelim hânım, nice öğdü?:

Yücelerden yücesin,
Yüce Tanrı!
Kimse bilmez, nicesin?
Ulu Tanrı!
Sen anadan doğmadın,
Sen atadan olmadın,
Kimsenin rızkını yemedin,
Kimseye güç etmedin,
Her yerde teksin,
Allah yücelerden yücesin!
Âdem Peygambere sen taç giydirdin,
Şeytana sen lânet kıldın,
Bir suçtan ötürü,
Kapından sürdün, çıkardın!
Nemrut göğe ok attı,
Karnı - yarık balığı karşı tutan ulu güçlü Tanrı sensin!
Ululuğuna sınır yok,
Senin boyun, bosun yok,
Gövden yok, atan yok,
Vurduğunu büyütmeyen Ulu Tanrı!
Ezdiğini belirtmeyen belli Tanrı!
Yücelttiğini göğe kaldıran görklü Tanrı!
Kızdığını yere çalan güç - yetmez Tanrı!
Birliğine sığındım Çalabım, güçlü Tanrı!
Yardım senden,
Kara - donlu kâfire at teperim,
İşimi sen onar!

dedi.

Bir, iki demeden de, karalar giymiş kâfire at sürdü. Yel gibi yetişti, tutkal gibi yapıştı. O kâfirin omuzuna bir kılıç vurdu, zırhını, *keçimini* (298) doğradı. Altı parmak derinliğinde yara açtı. Kara kanı şorladı. Atın kalın sırt derisinden yapılma çizmesi dolu kan oldu. Kara başı bunaldı, bunlu oldu. Kâfir durmadan atının başını çevirip hisara kaçtı. Yeğenek kâfirin ardından yetişti. Kâfir hisar kapısına girmişken Yeğenek kara polat öz kılıcıyla kâfirin boynunu gözetip ensesine öyle çaldı ki başı top gibi önüne düştü.

Bundan sonra Yeğenek atını döndürdü, orduya geldi. Kâfirler bu hali gördü. Bolayki kavga basılmıştır deye tutsak olan Kazılık Koca'yı salıvermişler, çıkıp geldi.

–Hay, bey yiğitler, kâfiri kim öldürdü, deye burada, soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kaytabanın mayasını yüklü kodum,
Ner midir? (299) maya mıdır, onu bilsem,
Kara yilinli (300) koyunumu yüklü kodum,
Koç mudur, koyun mudur onu bilsem!
Ala gözlü görklü helalimi yüklü kodum,
Erkek midir, kız mıdır? Onu bilsem!
Bre yiğitler, haber verin bana,
Yaradanın aşkına!

dedi.

Yeğenek de babasına kendisini bildirmedi, orada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

---

(298) Savaşlarda fillere ve atlara giydirilen zırhını.
(299) Erkek deve, deve aygırı.
(300) Memesi, memesinin süt toplanan yeri; koyunun memesinde süt torbası.

Kaytabanın mayasını,
Yüklü kodun, ner oldu;
Kara yilinli koyununu,
Yüklü kodun, koç oldu;
Ala gözlü görklü helalini,
Yüklü kodun, aslan oldu;

dedi.

Yeğenek babasıyla görüştü.

Böylece hepsi bir uğurdan hisara yürüyüş ettiler, yağmaladılar.

Babasıyla Yeğenek gizli yaka tutup koklaştılar. İki hasret birbirine buluştular, ıssız yerin kurdu gibi uluştular, Tanrıya Şükürler kıldılar.

Hisarı alıp kalan kiliselerini yıkıp yerine mescitler yaptılar. Keşişlerini öldürüp ezan okuttular. Ulu Tanrı adına hutbe okuttular. Kuşun ala kanını, kumaşın arısını, kızın gökçeğini, dokuzlama çargap, çuha Bayındır Han'a pencik çıkardılar.

Dedem Korkut gelip boy boyladı, soy soyladı. Gör ki neler söyledi?: Bu oğuzname Yeğenek'in olsun, dedi. Benden sonra alp erenler söylesin, alnı açık cömert erenler dinlesin, dedi.

Yom vereyim hânım: Yerli karadağların yıkılmasın! Gölgelice kaba ağacın kesilmesin! Aksakallı baban yeri Uçmak olsun! Ak pürçekli anan yeri Cennet olsun! En sonunda arı imandan ayırmasın! Ak alnında beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Günahınızı adı görklü Muhammed Mustafa yüzü suyuna bağışlasın!

Atından yıkılmış karım ve elinde kargısıyla onu alt eden kahraman; günlük; kargı

Hânım hey! Bir gün Oğuz otururken üstüne yağı geldi. Gece içinde ürktü, göçtü. Kaçıp giderken Aruz Koca'nın oğlancığı düşmüş, bir aslan bulup götürmüş, beslemiş.

Oğuz yine günlerden sonra gelip yurduna kondu. Oğuz Han'ın ılkıcısı gelip haber getirdi:

–Hânım, ormandan bir aslan çıkar, at vurur, apul apul yürüyüşü adam gibi, at basıp kan sömürür.

Aruz:

Hânım, ürktüğümüz zaman düşen benim oğlancığımdır, belki, dedi.

Beyler bindiler, aslan yatağı üzerine geldiler. Aslanı kaldırıp oğlanı tuttular. Aruz oğlanı alıp evine götürdü. Sevindiler, kıvandılar; yeme, içme oldu. Ama oğlanı ne kadar getirdilerse durmadı, yine aslan yatağına gitti.

Yine tutup getirdiler, Dedem Korkut geldi:

–Oğlanım, sen insansın, hayvanlarla düşüp kalkma. Gel, yahşı at bin! Yahşı yiğitlerle eş, seğirt! dedi. Ulu kardaşının adı Kıyan Selçük'tür, senin adın Basat olsun! Adını ben verdim, yaşını Allah versin, dedi.

Oğuz bir gün yaylaya göçtü. Aruzun bir çobanı vardı. Adına Konur Koca Sarı Çoban derlerdi. Oğuzun önünce bundan önce kimse göçmezdi. Uzunpınar demekle ünlü bir pınar vardı. O pınara periler konmuşlardı. Birden koyun ürktü. Çoban erkeçe kızdı, ileri yürüdü. Gördü ki periler kanat kanada bağlamışlar, uçarlar. Çoban kepeneğini üzerlerine attı, peri kızının birini tuttu. Tamah edip onunla çiftleşti. Koyun ürkmeğe başladı. Çoban koyunun üzerine seğirtti.

Peri kızı kanat vurup uçtu.

–Çoban, yıl tamam olunca bende emanetin var, gel al, dedi. Oğuzun başına ölüm getirdin, dedi.

Çobanın içine korku düştü ise de kızın derdinden benzi sarardı.

Zamanla Oğuz gine yaylaya göçtü. Çoban gine bu pınara gel-

di. Gine koyun ürktü. Çoban ileri yürüdü, gördü ki bir yığınak yatıyor, *yaldır yaldır yaldırıyor* (301).

Peri kızı geldi:

–Çoban emanetini al. Ama Oğuzun başına ölüm getirdin, dedi.

Çoban bu yığınağı görünce ibret aldı, geri döndü, sapan taşına tuttu. Vurdukça büyüdü. Çoban yığınağı bıraktı, kaçtı. Koyun ardına düştü.

Meğer o sırada Bayındır Han, beyleriyle atlanıp gezmeğe çıkmışlardı. Bu pınarın üzerine geldiler. Gördüler ki bir ibret nesne yatıyor, başı, götü belli değil. Çevrelendiler, bir yiğit indi, bunu tepti. Teptikçe büyüdü, birkaç yiğit daha indiler, teptiler. Teptikçe büyüdü. Aruz Koca da indi, tepti. Mahmuzu dokundu. Bu yığınak yarıldı, içinden bir oğlan çıktı. Gövdesi adam, tepesinde bir gözü var.

Aruz aldı, bu oğlanı eteğine sardı.

–Hânım, bunu bana verin, oğlum Basatla besleyeyim, dedi.

Bayındır Han:

–Senin olsun, dedi.

Aruz Tepegözü aldı, evine götürdü. Bir dadı geldi, memesini ağzına verdi. Bir sordu, olanca sütünü aldı; iki sordu kanını aldı; üç sordu, canını aldı. Birkaç dadı getirdiler, öldürdü.

Gördüler olmaz, sütle besleyelim, dediler, günde bir kazan süt yetmezdi.

Beslediler, büyüdü, gezer oldu. Oğlancıklarla oynar oldu. Oğlancıkların kiminin burnunu, kiminin kulağını yemeğe başladı. Sözün kısası, orda bunun yüzünden pek incindiler, başa çıkamadılar. Aruza yakınıp ağlaştılar.

Aruz Tepegözü döğdü, söğdü, yasak eyledi. Tepegöz *eslemedi* (302) sonunda onu koğdu.

Tepegözün Peri anası gelip oğlunun parmağına bir yüzük ge-

---

(301) Parıl parıl parlayor.

(302) Aldırmadı, dinlemedi, kulağına koymadı.

çirdi. Oğul, sana ok batmasın, tenini kılıç kesmesin, dedi.

Tepegöz, Oğuz içinden çıktı, bir yüce dağa vardı, yol kesti, adam aldı, büyük harami oldu.

Üzerine birkaç adam gönderdiler. Ok attılar, batmadı; hep kılıç vurdular, kesmedi; süngü batırdılar, ilmedi. Çoban - çoluk kalmadı, hep yedi. Oğuzlardan da adam yemeğe başladı.

Oğuzlar toplanıp üzerine vardı.

Tepegöz görüp kızdı. Bir ağacı yerinden kopardı, atıp elli, altmış adam öldürdü. Alplar başı Kazan'a vurdu, dünya başına dar oldu. Kazan'ın kardaşı Karagüne Tepegözün elinde halsiz düştü. Düzen - oğlu Alp Rüstem şehit oldu. Uşun Koca - oğlu gibi pehlevan elinde şehit oldu. İki kardaşı Tepegözün elinde can verdi. Demirdonlu Mamak onun elinde öldü. Bıyığı kanlı Bükdüz Emen elinde zebun düştü. Aksakallı Aruz Kocaya kan kusturdu. Oğlu Kıyan Selçük'ün ödü yarıldı.

Oğuzlar Tepegözle başa çıkamadı. Ürktü, kaçtı. Tepegöz, çevirip önlerini aldı. Oğuzları salıvermedi, yine yerlerine kondurdu.

Kısacası Oğuzlar yedi kez ürktü, Tepegöz önlerini alıp yedi kez yerlerine götürdü.

Oğuzlar, Tepegözün elinde tüm güçsüz düştü. Vardılar, Dede Korkut'u çağırdılar; onunla danıştılar, gelin *kesim keselim* (303) dediler.

Dedem Korkut'u Tepegöze gönderdiler. Geldi selâm verdi:

—Oğul Tepegöz, Oğuzlar elinde halsiz düştü, bunaldı. Ayağının toprağına beni yolladılar, sana kesim verelim, dediler, dedi.

Tepegöz:

—Günde altmış adam verin yemeğe, dedi.

Dede Korkut:

Böyle olursa sen adam komaz, tüketirsin, dedi . Ama günde iki adamla beş yüz koyun verelim, dedi.

Dede Korkut böyle deyince Tepegöz:

---

(303) Haraçta anlaşmak; iki taraf belli bir konuda, haraç konusunda anlaşmak.

—Hoş, öyle olsun! Bir de bana iki adam verin, yemeğimi benim pişirsin, ben yiyeyim, dedi.

Dede Korkut döndü, Oğuzlara geldi:

Yünlü Koca ile Yapağılu Kocayı Tepegöze verin, aşını pişirsin, dedi. Hem de günde iki adamla beş yüz koyun istedi, dedi.

Bunlar da razı oldu. Dört oğlu olan birini verdi, üçü kaldı; üç oğlu olan birini verip ikisi kaldı; iki oğlu olan birini verdi, biri kaldı.

Kapakkan derlerdi, bir kişi vardı. İki oğlu vardı, bir oğlunu verip biri kalmıştı. Yine sıra dolanıp ona gelmişti. Anası feryat edip ağladı, sıkladı.

Meğer hânım, Aruz - oğlu Basat savaşa gitmişti, o sırada geldi.

Karıcık:

—Basat şimdi akından geldi, varayım, bolayki bana bir tutsak vereydi, oğlancığımı kurtaraydım, dedi.

Basat altınlı günlüğünü dikip otururken gördüler ki bir hatun kişi gelir. Geldi. içeri girdi, Basat'a selâm verdi, ağladı:

Avucuna sığmayan Elüklü - oğlu,
Koca teke boynuzundan katı yaylı!
İç - Oğuzda, Dış - Oğuzda adı belli!
Aruz - oğlu, hânım Basat, bana medet!

dedi.

Basat:

—Ne dilersin? dedi.

Karıcık:

—Yalancı dünyada bir er koptu. Yaylımında Oğuz ilini kondurmadı. Kara polat öz kılıçlar kesenler kılını kestiremedi. Kargıcıda oynadanlar ildiremedi. Kayın oku atanlar saplayamadı. Alplar başı Kazan'a bir vuruş vurdu; kardaşı Karagüne elinde halsiz düştü; bıyığı kanlı Bükdüz Emen elinde güçsüz kaldı; aksakallı baban Aruz'a kan kusturdu; meydan yüzünde kardaşın Kıyan Selçük'ün ödü patladı, can verdi. Soylu Oğuz beylerinin de ki-

mini güçsüz düşürdü, kimini şehit eyledi. Yedi kez Oğuzları yerinden sürdü. Kesim dedi, kesti. Günde iki adam, beş yüz koyun istedi. Yünlü Koca ile Yapağılu Kocayı ona uşak verdiler. Dört oğlu olan birini verdi, üçü kaldı. Üç olan birini verdi, iki kaldı. İki olan birini verdi, biri kaldı. İki oğlancığım vardı, birini verdim, biri kaldı. Çevrildi sıra yine bana geldi, onu da isterler, hânım bana yardım, dedi.

Basatın karanlık gözleri yaşla doldu. Kardaşı için soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kıran (304) yerde dikilmiş olan otaklarını,
O zalim yıktırdı ola, kardaş!
Yüğrük olan atlarını tavlasından,
O zalim seçtirdi ola, kardaş!
Biserek biserek develerini,
O zalim ayırdı ola, kardaş!
Şöleninde koyduğun koyununu,
O zalim kırdı ola, kardaş!
Gövencimle getirdiğim gelinciğim,
O zalim senden ayırdı ola, kardaş!
Aksakallı babamı,
Oğul deye ağlattın ola, kardaş!
Akça yüzlü anamı,
Oğul deye sızlattın ola, kardaş!
Karşı yatan karadağım yükseği kardaş!
Akındılı görklü suyumun taşkını kardaş!
Güçlü belim kuvveti,
Karanlık gözlerimin aydını kardaş!
Kardaşımdan ayrıldım!

---

(304) Kıyı, kenar, kıraç, bayır, dağ sırtı.

deye çok ağladı, döğündü. O hatun kişiye bir tutsak verdi, var, oğlunu kurtar, dedi.

Hatun aldı, geldi, oğlu yerine verdi. Hem oğlun geldi deye Aruz'a muştuladı.

Aruz sevindi. Soylu Oğuz beyleriyle Basata karşı çıktı. Basat babasının elini öptü, ağlaştılar, buzlaştılar.

Anasının evine geldi. Anası karşı çıktı, oğlancığını kucakladı. Basat anasının elini öptü, görüştüler, buzlaştılar.

Oğuz beyleri toplandı, yemeler, içmeler oldu.

Basat:

–Beyler, kardaş uğruna Tepegözle buluşurum, ne buyurursunuz? dedi.

Kazan Bey burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kara evren koptu Tepegöz,
Arş yüzünden çevirdim, alamadım, Basat!
Kara kaplan koptu Tepegöz,
Kara kara dağlarda çevirdim, alamadım, Basat!
Kağan aslan koptu Tepegöz,
Sık ormanlarda çevirdim, alamadım, Basat!
Bre, ben Kazanca olmayasın, Basat!
Aksakallı babanı ağlatma!
Ak pürçekli ananı buzlatma!

dedi.

Basat:

–İlle de giderim, dedi.

Kazan:

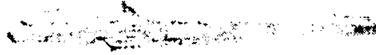
–Sen bilirsin, dedi.

Babası ağladı:

–Oğul, ocağımı ıssız koma! Kerem eyle varma, dedi.

Basat:

–Yok, aksakallı canım baba, varının, dedi. Eslemedi. *Bilüğünden* bir tutam ok çıkardı, beline soktu. Kılıcını hamayıl kuşandı, yayını omuzuna attı, eteklerini kıvırdı, babasının elini öptü, helâllaştı, hoşça kalın, dedi.

Bilük

Tepegözün olduğu Salahane Kayasına geldi. Gördü Tepegöz, güne karşı arkasını vermiş, yalnız. Çekti, belinden bir ok çıkardı. Tepegözün bağrına bir ok vurdu, ok geçmedi, paralandı. Bir daha attı, o da paramparça oldu.

Tepegöz, kocalara:

Bu yerin sineği bizi bezdirdi, dedi.

Basat bir daha attı, o da paralandı, bir parçası Tepegözün önüne düştü.

Tepegöz sıçradı, baktı, Basatı gördü. Elini eline çaldı, kıskıs güldü. Kocalara:

–Oğuzdan yine bize bir turfanda kuzu geldi, dedi.

Basatı önüne kattı, tuttu, boğazından sallandırdı, yatağına girdi, çizmesinin koncuna soktu.

–Bre kocalar, ikindi vaktı bunu bana çeviresiniz, yiyeyim, dedi, yine uyudu.

Basatın hançeri vardı, çizmesini yardı, çıktı.

---

(305) Ok kuburundan, tirkeşinden, sadakından, ok kabından, ok torbasından.

–Bre kocalar, bunun ölümü nedendir? dedi.

–Bilmeyiz ama gözünden başka yerde et yoktur, dediler.

Basat Tepegözün baş ucuna geldi. Göz kapaklarını kaldırdı, baktı, gördü ki gözü ettir.

–Bre kocalar, şişi ocağa sokun, kızsın, dedi.

Şişi ocağa soktular, kızdı.

Basat eline aldı, adı görklü Muhammed'e salavat getirdi. Şişi Tepegözün gözüne öyle bastı ki Tepegözün gözü çıktı. Tepegöz öyle bir nâra attı, öyle haykırdı ki dağ, taş yankılandı.

Basat sıçradı, kendini kuyunun içine, mağaraya attı.

Tepegöz bildi ki Basat mağaradadır, mağaranın kapısını tutup bir ayağını kapının bir yanına, birini de bir yanına koydu.

–Bre koyun başları erkeç, bir bir gel, geç, dedi.

Koyunlar bir bir gelip geçti. Herbirinin başlarını sığadı.

–Toklucuklar, devletim *sakar koç* (306), gel, geç, dedi.

Bir koç yerinden kalktı, gerinip *sündü* (307).

Hemen Basat, koçu basıp boğazladı, derisini yüzdü. Kuyruğuyla başını deriden ayırmadı, içine girdi. Basat Tepegözün önüne geldi.

Tepegöz bildi ki Basat deri içindedir.

–Ay sakar koç, benim nereden öleceğimi bildin? Şöyle çalayım seni mağara duvarına ki kuyruğun mağarayı yağlasın, dedi.

Basat, koçun başını Tepegözün eline sundu. Tepegöz boynuzundan sıkıca tuttu, kaldırınca boynuz deriyle elinde kaldı. Basat, Tepegözün budu arasından sıçrayıp çıktı.

Tepegöz boynuzu götürüp yere çaldı.

–Oğlan, kurtuldun mu? dedi.

Basat:

–Tanrım kurtardı, dedi.

Tepegöz:

–Bre oğlan, al şu parmağımdaki yüzüğü parmağına tak, sana

---

(306) Alnında aklık olan koç.

(307) Uzadı, uzandı.

ok ve kılıç işlemesin, dedi.

Basat aldı, yüzüğü parmağına geçirdi.

Tepegöz:

–Oğlan, yüzüğü alıp takındın mı? dedi.

Basat:

–Takındım, dedi.

Tepegöz Basatın üzerine kondu, hançerle çaldı, kesti.

Basat sıçradı, geniş yerde durdu. Gördü ki yüzük Tepegözün ayağı altında yatıyor.

Tepegöz:

Kurtuldun mu? dedi.

Basat:

–Tanrın kurtardı, dedi.

Tepegöz:

–Oğlan, şu kümbedi gördün mü? dedi.

Basat:

–Gördüm, dedi.

Tepegöz:

–Benim hazinem var, o kocalar almasınlar, var mühürle, dedi.

Basat, kümbedin içine girdi. Gördü ki altın, akça yığılmış, bakarken kendisini unuttu.

Tepegöz kümbedin kapısını tuttu,

–Kümbede girdin mi? dedi.

Basat:

–Girdim, dedi.

Tepegöz:

–Şöyle çalayım ki kümbetle darmadağın olasın, dedi.

Basatın diline bu geldi, lâilâhe illallah, Muhammedün Resulüllah, dedi. Hemencecik kümbet yarıldı, yedi yerden kapı açıldı, birinden dışarı çıktı.

Tepegöz kümbede elini soktu, öyle sarstı ki kümbet yerle bir oldu.

Tepegöz:

Oğlan kurtuldun mu? dedi.

Basat:

—Tanrım kurtardı, dedi.

Tepegöz:

—Sana ölüm yoğumuş. Şu mağarayı gördün mü? dedi.

Basat:

—Gördüm, dedi.

Tepegöz:

—Orada iki kılıç var, biri kınlı, biri kınsız, O kınsız keser benim başımı, git getir, benim başımı kes, dedi.

Basat mağara kapısına vardı, gördü ki bir kınsız kılıç durmaz, iner, çıkar.

Basat:

Ben buna öyle birden yapışmayayım, deyip kendi kılıcını çıkarıp, tuttu. Kılıç onun kılıcını ikiye böldü. Vardı, bir ağaç getirdi. Kılıca tuttu, onu da iki bölük eyledi. Bunun üzerine yayını aldı, okla o kılıcın asıldığı zinciri vurdu, kılıç yere düştü, gömüldü. Kendi kılıcını kınına soktu. Balçağından o kılıcı berk tuttu, geldi:

—Bre Tepegöz, nicesin? dedi.

Tepegöz:

—Bre oğlan, daha ölmedin mi? dedi.

Basat:

—Tanrım kurtardı, dedi.

Tepegöz:

—Sana ölüm yoğumuş, dedi. Çağırıp Tepegöz soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Gözüm, gözüm, tek gözüm!
Sen tek gözle ben Oğuzları yenmiştin
Ala gözden ayırdın yiğit, beni,
Tatlı candan ayırsın Tanrı seni!
Öyle ki ben çekerim göz *bununu* ! (308).
Hiç bir yiğide vermesin Kaadir Tanrı göz bununu!

---

(308) Sıkıntısını, acısını.

Tepegöz yine soylar:

Kalkıp meydana çıktığında yiğit, yerin nedir?
Karanlık gece içinde yol sapıtsan umudun nedir?
Yüce sancak taşıyan hanınız kim?
Kırış günü önden tepen alpınız kim?
Aksakallı babanın adı nedir?
Alp eren erden adını gizlemek ayıp olur,
Adın nedir yiğit, desen-e bana!

dedi.

Basat Tepegöze soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp meydana çıktığımda yerim *Gün ortaç* (309)!
Karanlık gece içinde yol sapıtsam umudum Allah!
Yüce sancak taşıyan alpımız Salur oğlu Kazan!
Atamın adını sorarsan kaba ağaç!
Anamın adını dersen kağan aslan!
Benim adımı sorarsan Aruz - oğlu Basattır,

dedi.

Tepegöz:

—Öyle ise kardaşız, kıyma bana, dedi.

Basat:

Bre, aksakallı babamı ağlatmışsın,
Karıcık ak pürçekli anamı buzlatmışsın,
Kardaşım Kıyan'ı öldürmüşsün,
Akça yüzlü yengeını öksüz komussun.
Kor muyum seni?

---

(309) Öğleyin. Burada bir yer olacak.

Kara polat öz kılıcımı çekip sıyırmayınca,
Kafalı, börklü başını kesmeyince,
Alca kanını yeryüzüne dökmeyince,
Kardaşım Kıyan'ın kanını almayınca,
Komam!

dedi.

Tepegöz burada soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

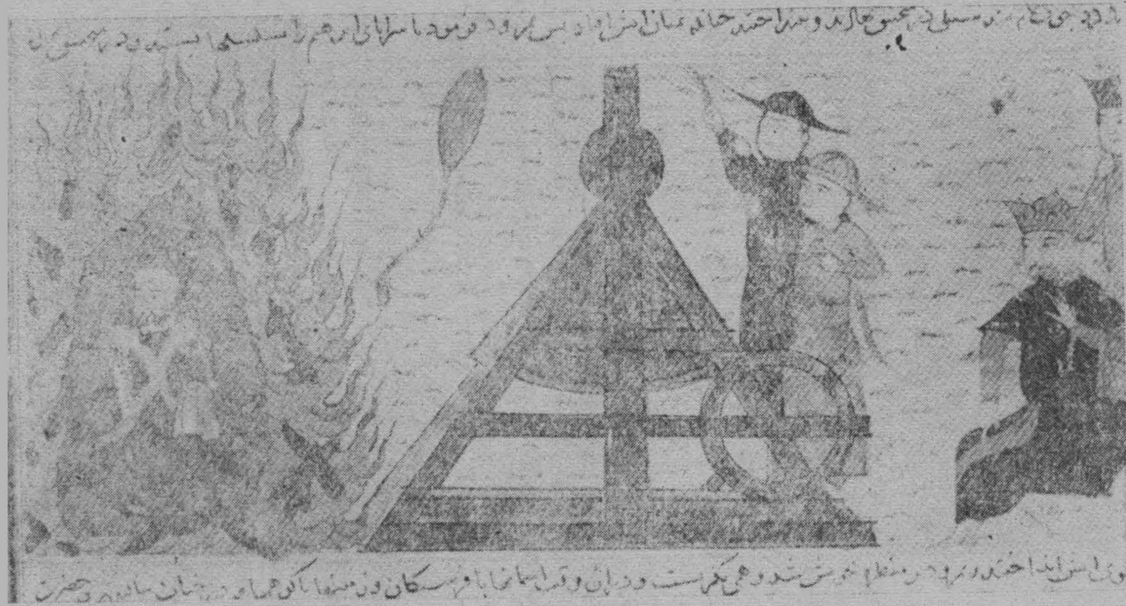
Soylama

Kalkıp yerimden doğrulayım, deridim,
Soylu Oğuz beylerine sözümden döneyim, deridim,
Yeniden doğanımı kırayım, deridim,
Soylu Oğuz beyleri toplanıp üzerime gelsin, deridim,
Kaçıp Salahane Kayasına gireyim, deridim,
Ağır mancınık atayım, deridim,
İnip taş başıma düşüp öleyim, deridim,
Ala gözden ayırdın, yiğit beni!
Tatlı candan ayırsın Tanrı seni!

dedi.

Tepegöz bir daha soylamış:

Aksakallı kocaları çok ağlatmışım,
Aksakalının ilenci tutmuş olacak, gözüm seni!
Ak pürçekli karıcık kadıncağızları çok ağlatmışım,
Gözlerinin yaşı tutmuş olacak, gözüm seni!
Bıyığı kararmış yiğitçikleri çok yimişim,
Yiğitlikleri tutmuş olacak gözüm seni!
Elciğezi kınalı kızcağızları çok yimişim,
İlençleri tutmuş olacak gözüm seni!
Öyle ki ben çekerim göz bununu,
Hiç bir yiğide vermesin Tanrı göz bununu!
Gözüm, gözüm, ay gözüm, tek gözüm!

Mancınık

dedi.

Basat kızıp yerinden doğruldu, ayağa kalktı. Buğra gibi Tepegözü dizi üzerine çökerdi. Tepegözün kendi kılıcıyla boynunu vurdu, deldi, yay kirişine taktı. Sürüye sürüye mağara kapısına geldi. Yünlü Koca ile Yapağılu Kocayı Oğuzlara muştucu gönderdi. Ak boz atlara binip yürüyüştüler. Kalabalık Oğuz ellerine haber geldi. At ağızlı Aruz Koca'nın evine atlı ulak geldi, atasına Basatın sevinç verdi. Muştuluk! Oğlun Tepegözü tepeledi, dedi.

Kalabalık Oğuz beyleri sürdüler, Salahane Kayasına geldiler. Tepegözün başını ortaya getirdiler.

Dedem Korkut gelip şadlık çaldı, gazi erenlerin başına ne geldiğini söyleyiverdi. Hem Basata alkış verdi:

Karadağa vardığında aşıt versin!
Kanlı kanlı sulardan geçit versin!

dedi. Erlikle kardaşının kanını aldın! Kalabalık Oğuz beylerini bundan kurtardın! Kaadir Allah yüzünü ak etsin, Basat, dedi.

Yom vereyim hânım: Ölüm vaktı geldiğinde arı imandan ayırmasın! Günahınızı adı görklü Muhammed Mustafa'ya bağışlasın!

Kamgan - oğlu Han Bayındır yerinden doğrulup kalkmıştı. Büyük ak çadırını kara yerin üzerine diktirmişti. Ala sayvan gökyüzüne şavk vermişti. Bin yerde ipek halı seccade döşenmişti. İç - Oğuz, Dış – Oğuz beyleri bir araya toplanmıştı.

Dokuz tümen Gürcistan'ın haracı gelmişti: Bir at, bir kılıç, bir çomak getirdiler.

Bayındır Han pek kızdı. Dedem Korkut geldi şadılık çaldı.

–Hânım, neye öfkelenirsin? dedi.

Bayındır Han:

–Neye öfkelenmeyeyim? Her yıl altın, akça gelirdi. Yiğide, beye verirdik, gönülleri hoş olurdu, şimdi bunu kime verelim ki gönlü hoş olsun, dedi.

Dede Korkut:

Hânım, bunun üçünü de bir yiğide verelim, dedi. Oğuz eline karakul olsun, dedi.

–Kime verelim, dedi.

Sağına, soluna baktı, kimse razı olmadı. Begil derlerdi, bir yiğit vardı, ona baktı:

–Sen ne dersin? dedi.

Begil razı oldu, kalktı, yer öptü.

Dedem Korkut himmet kılıcını beline bağladı, çomağı omuzuna bıraktı, yayı arkasına geçirdi.

Şahbaz aygırı çektirdi, sıçradı bindi. Hısımını, kavmını ayırdı, çadırlarını çözdü. Oğuz elinden göç eyledi. Berde'ye, Gence'ye varıp yurt tuttu. Dokuz tümen Gürcistan ağzına varıp kondu, karakulluk eyledi. Yad kâfir gelse başını kesip Oğuza armağan gönderirdi.

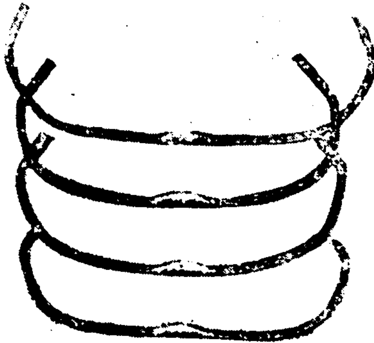
Yılda bir kez Bayındır Han'ın divanına varırdı. Yine Bayındır Handan adam geldi, çabuk gelsin deye. Bunun üzerine Begil geldi, peşkeş çekti, Bayındır Hanın elini öptü. Han da Begil'i konukladı. Yahşı at, yahşı kaftan, bol harçlık verdi. Üç gün biteviye ağırladı. Üç gün de Begil'i av etiyle konuklayalım, a beyler dedi.

Av çığırttılar.

Kaçanki av hazırlığı oldu. Kimi atını öğer, kimi çekip ok atmasını öğer.

Salur Kazan ne atını öğdü, ne kendini öğdü, ama Begil'in hünerini söyledi.

Üç yüz altmış alp ata binse, kanlı geyik üzerine yürüyüş olsa Begil ne yay kurardı, ne ok atardı. Hemen yayı bileğinden çıkarırdı. Boğanın, sığının boynuna atardı, çekip durdururdu. Arık olsa kulağını delerdi, avda belli olsun deye. Ama semiz olsa boğazlardı. Eğer beyler geyik tutsa, kulağı delik olsa, Begil sevincidir deye Begil'e gönderirlerdi.

Yaylar

Kazan Bey:

—Bu hüner atın mıdır, erin midir? dedi.

—Hânım, erindir, dediler.

Han:

—Yok, at işlemese er öğünmez, hüner atındır, dedi.

Bu söz Begile hoş gelmedi. Begil:

—Alpler içinde bizi *kuskunumuza* (310) dek balçığa batırdın, dedi.

Bayındır Han'ın bahşişini önüne döktü; hana küstü; divandan çıktı. Atını çektiler, ala gözlü yiğitlerini alıp çadırına geldi.

Oğlancıkları karşı çıktı, okşamadı; ak yüzlü hatununa söylemedi.

Hatun burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Altın tahtımın iyesi, beyim yiğit!
Göz açıp gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Kalkıp yerinden doğruldun,
Ala gözlü yiğitlerini yanına aldın,
Eğri beli, aladağdan gece geçtin,
Akındılı görklü sudan gece geçtin,
Ak alınlı Bayındır Han'ın divanına geceleyin vardın,
Ala gözlü beylerle yidin, içtin,
Kavımlı kavımıyla danıştı mı?
Garip başın kavgada kaldı mı?
Hani hânım,
Altında yahşı atın yok,
Sırtında cübben, başında altın tolgan yok,
Ala gözlü bebeklerinle söyleşmezsin,
Akça yüzlü görklün ile söyleşmezsin,
Nedir halin?
dedi.

Begil burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

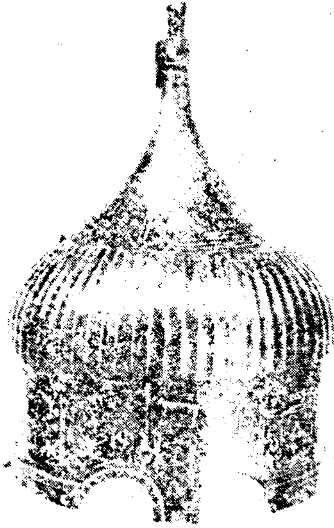
---

(310) Atın kuyruğuna geçirilip eyer veya semerin arkasına bağlı bulunan kayışımıza; kuyruk kayışımıza.

Soylama

Kalkıp yerimden doğruldum,
Yelesi - kara Kazılık atıma sıçradım, bindim,
Eğri beli, aladağdan gece geçtim,
Ak alınlı Bayındır Han'ın divanına sürüp vardım,
Ala gözlü beyleriyle yidim, içtim,
Kavımlı kavımıyla görklü gördüm,
Hanımızın gözünden düştüğümü gördüm,
Eli günü göçürün,
Dokuz tümen Gürcistan'a gidelim,
Oğuza baş kaldırdım, belli bilin!

dedi:

Tolga

Hatun:

—Yiğidim, bey yiğidim, padişahlar Tanrının gölgesidir. Padişahına baş kaldıranın işi rast gitmez. Arı gönülde pas olsa şarap açar. Sen gideli hânım, eğri yatan aladağların avlanmamıştır, ava binsen-e, gönlün açılsın, dedi.

Begil gördü, hatun kişinin aklı, sözü iyidir. Kazılık atını çektirip sıçradı, bindi, ava gitti.

Av avlayarak gezerken önüne bir yaralı geyik çıktı. Begil buna at saldı. Boğanın ardından yetişti, yay kirişini boynuna attı. Boğa uçmuştu, kendisini yüce yerden attı. Begil atın dizginini yenemedi, birlikte uçtu. Sağ uyluğu kayaya dokundu, kırıldı.

Begil ayağa kalktı, ağladı:

—Ulu oğlum, ulu kardaşım yok. Hemen bilüğünden gez çıkarıp atının terkilerini çekti. Kaftanı altından ayağını berk sardı, var gücüyle atının yelesine düştü, avcılardan ayrı. Tülbendi boğazına geçti, ordası ucuna geldi.

Oğlancığı Emren Bahadır, babasına karşı geldi. Gördü, benzi sararmış, tülbendi boğazına geçmiş. Yoldaşlarını sorup burada oğlan soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp yerinden doğruldun,
Yelesi kara Kazılık atına sıçradın, bindin,
Eğri yatan aladağların eteğine vardın,
Kara - donlu kâfirlere uğradın mı?
Ala gözlü yiğitlerini kırdırdın mı?
Ağız dilden birkaç kelime haber bana,
Kara başım kurban olsun ağam sana!

dedi.

Begil oğluna soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Oğul, oğul, ay oğul!
Kalkıp yerimden doğruldum,
Karadağlar önüne ava bindim,
Kara - donlu kâfirlere uğramadım,
Ala gözlü yiğitlerimi kırdırmadım,
Sağdır, esendir yiğitlerim!

Oğul, kayırma, üç gündür hoşluğum yok. Oğul, at üzerinden beni kap, döşeğime çıkar, dedi.

Aslan eniği yine aslandır, atasını at üzerinden kavradı, tuttu, döşeğine çıkardı. Cübbesini üzerine bürürlü, kapısını örttü.

Bu yanda yiğit beyler gördüler ki av bozulmuş, herbiri evli evine geldi.

Begil beş gün oldu, divana çıkmadı. Ayağının kırıldığını kimseye demedi. Bir gece döşeğinde inim inim inledi, ah etti.

Hatunu:

—Bey yiğidim, kalabalık yağı gelse dönmezdin. Buduna ala ok değse inlemezdin. Kişi koynunda yatan helaline sırrını demez mi olur? Nedir halin? dedi.

Begil:

—Görklüm, attan düştüm, ayağım kırıldı, dedi.

Kadın elini eline çaldı, karavaşa söyledi; karavaş çıkıp kapıcıya söyledi. Otuz iki dişten çıkan bütün ordaya yayıldı. Begil attan düşmüş ayağı kırılmış, deye.

Meğer kâfirin casusu vardı, bu haberi işitip vardı, teküre haber verdi.

Tekür:

Kalkıp yerinizden doğrulun! Yattığı yerde Bey Begil'i tutun! Ak ellerini arkasından bağlayın! Habersizce görklü başını kesin! Alca kanını yeryüzüne dökün! Elini gününü vurun! Kızını, gelinini tutsak edin, dedi.

Meğer Begil'in de orada casusu vardı, Begil'e haber gönderdi:

—Başınızın çaresine bakın, üzerinize yağı geliyor, dedi.

Begil yukarı baktı, gök ırak, yer katı, dedi. Oğlancığını yanına getirip soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Oğul, oğul, ay oğul!
Karanlıkça gözlerimin aydını oğul,
Güçlü belimin kuvveti oğul,
Gör, sonunda neler oldu,
Neler koptu benim başıma!

dedi.

Kalkıp oğul, yerimden doğruldum,
Boynu kırılsın, al aygıra sıçrayıp bindim,
Av avlayıp, kuş kuşlayıp gezerken,
Bunaldı, sürçtü, beni yere çaldı,
Sağ uyluğum kırıldı,
Benim kara başıma neler geldi?
Kara kara dağlardan haber aşmış,
Kanlı kanlı sulardan haber geçmiş,
Demirkapı Dervendinden haber varmış,
Alaca atlı Şökli Melik pek susmuş,
Pusmasından karadağlara duman düşmüş,
Yattığı yerde Bey Begil'i tutun, demiş,
Arkasından ak ellerini bağlayın, demiş,
Kan - alaca ordasını vurun, demiş,
Akça yüzlü kızını, gelinini tutsak eyleyin, demiş,
Kalkıp oğul, yerinden doğrul!
Yelesi - kara Kazılık atına sıçra, bin!
Eğri yatan aladağı geceleyin aş!
Ak alınlı Bayındır Hanıṅı divanına geceleyin var!
Ağız dilden Bayındıra selâm ver,
Beylerbeyi Kazan'ın elini öp,

Gönderle arslan avlayan atlı. Yanında tirkeşi de var. Atının kuyruğu düğümlü.

Aksakallı babam bunlu, de!
Ne yapıp yapsın, Kazan Bey,
Bana yetişsin, dedi, de!
Gelmeyecek olursan memleket bozulup yıkılır,
Kızım, gelinim tutsak gitti, belli bil!

dedi.

Burada oğlan babasına soylamış, görelim hânım ne soylamış?:

Soylama

Baba, ne söylersin, ne dersin?
Bağrımla yüreğimi ne dağlarsın?
Kalkıp yerimden doğrulduğum çok,
Yelesi - kara Kazılık atıma bindiğim çok,
Eğri beli, aladağı avlayıp da aştığım yok,
Aksakallı Bayındır'ın divanına varacağım yok,
Kazan kimdir? Benim onun elini öpeceğim yok.
Altındaki al aygırı bana versen-e,
Kan terletip koşturayım, senin için!
Sırtı pek demir donun bana versen-e,
Yen yaka diktireyim, senin için!
Kara polat öz kılıcını bana versen-e,
Habersizce başlar keseyim, senin için!
Kargı dalı süngünü bana versen-e,
Göğsünden er saplayayım, senin için!
Ak yelekli *ütkün* (311) okunu bana versen-e,
Erden ere geçireyim, senin için!
Ala gözlü, üç yüz yiğidini bana versen-e,
Yoldaşlığa, Muhammed dini yoluna uğraşayım, senin için!

---

(311) Delici, keskin.

dedi.

Begil:

—Öleyim ağzın için oğul, ola ki benim geçmiş günümü andırmayasın, dedi. Bre, *giyimimi* (312) getirin, oğlum giysin! Al aygırımı getirin, oğlum binsin! El ürkmeden oğlum meydana varsın, girsin, dedi.

Oğlanı donattılar. Atasıyla, anasıyla geldi, görüştü, ellerini öptü. Üç yüz yiğidi yanına aldı, meydana vardı.

Al aygır kaçanki yağı kokusu alsa ayağını yere döğerdi, tozu göğe çıkardı.

Kâfirler:

—Bu at Beğil'indir, biz kaçarız, dediler.

Tekür:

—Bre iyi bakın, bu gelen Begil'se sizden önce ben kaçarım, dedi.

Gözcü gözledi, gördü ki at Begil'in, Begil üzerinde değil, ama bir kuş denlü oğlandır, gelip tekürе haber verdi:

—At, pusat ve tolga Begil'in, Begil içinde değil, dedi.

Tekür:

—Yüz adam seçilin, taraka çatlatın, oğlanı korkutun. Oğlan kuş yürekli olur, meydanı bırakır, kaçar, dedi.

Yüz kâfir seçilip oğlanın üzerine gelmiş, oğlana soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Oğlan, oğlan, ay oğlan!
Haramzade oğlan!
Altında al aygırı arık oğlan!
Kara polat öz kılıcı gedik oğlan!
Elindeki süngüsü kırık oğlan!
Ak tozlu yayı kısa oğlan!
Bilüğünden doksan oku seyrek oğlan!

---

(312) Demir donumu, zırhımı.

Yanındaki yoldaşları çıplak oğlan!
Karanlıkça gözleri çönge oğlan!
Şökli Melik sana çok kızdı,
Meydandaki şu oğlanı tutun,
Arkasından ak ellerini bağlayın,
Habersizce görklü başını kesin,
Alca kanını yeryüzüne dökün!

dedi.

Aksakallı babanı ağlatmasan-a!
Ak pürçekli ananı buzlatmasan-a!
Tek yiğit alp olmaz,
Yavşan(313) dibi berk olmaz.
Belâsı gelmiş, kavat - oğlu kavat,
Bırak da dön buradan!

dedi.

Oğlan burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Saçma sapan bekleme, bre itim kâfir,
Altımdaki al aygırı ne beğenmezsin?
Seni gördü oynar;
Sırtımdaki demir—donum omuzumu kısar;
Kara polat öz kılıcım kınını doğrar;
Kargı dalı süngümü ne beğenmezsin?
Göğsünü delip göğe fırlar;
Akça tozlu sert yayım inim inim inler;
Sadakında okum, *kişini* (314) derler;
Yanımda yiğitlerim savaş diler;
Alp ere korku vermek ayıp olur,
Beri gelsen - e, bre kâfir, kapışalım!

(313) Keskin ve güzel kokulu bir ot.
(314) Tirkeşini, bilüğünü, ok torbasını, ok kabını.

dedi.

Kâfir:

–Oğuzun arsızı Türkmenin delisine benzer, baksan-a şuna, dedi.

Tekür:

–Varın, sorun, oğlan Begilin nesidir? dedi.

Kâfir gelip oğlana soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Altındaki al aygırı biliriz,
Begilindir, Begil hani?
Kara polat öz kılıcın biliriz,
Begilindir, Begil hani?
Sırtındaki demirdonun,
Begilindir, Begil hani?
Yanındaki yiğitler,
Beğilindir, Begil hani?
Eğer Begil burada olmuş olsaydı,
Geceye değin savaş edeydik,
Akça tozlu sert yaylar çekişeydik,
Ak yelekli ütkün oklar atışaydık,
Sen Begilin nesisin oğlan, desen-e bize,

dedi.

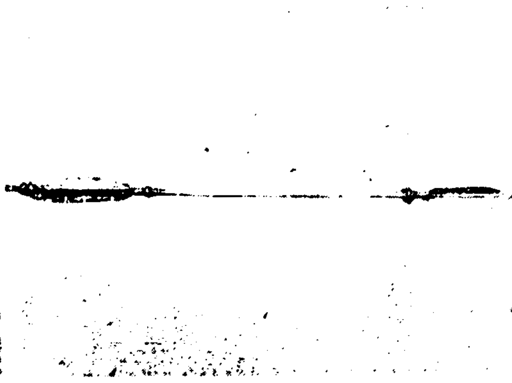
Begil oğlu burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

–Bre kâfir, sen beni bilmez misin? Ak alınlı Bayındır Han'ın beylerbeyisi Salur Kazan'ın kardaşı Karagüne sürüp geldi. Dönebilmez Dölek Evren, Düzen - oğlu Alp Rüstem, boz atlı Beyrek, Begil'in evinde içerlerdi. Senden casus geldi. Altındaki al aygıra Begil beni bindirdi; kara polat öz kılıcını kuvvet verdi; kargı dalı süngüsünü himmet verdi; yanındaki üç yüz yiğidini bana yoldaşlığa koştu. Ben Beğilin oğluyum, bre kâfir beri gelsen-e, döğüşelim, dedi.

Kâfir tekür:

Dayan bre kavat - oğlu, ben sana varayım, dedi. Altı dilimli gürzünü eline aldı, oğlanın üzerine sürdü. Oğlan kalkanını gürze karşı tuttu.

Yukarıdan aşağı kâfir oğlana pek vurdu; kalkanını uvattı, tolgasını yuğurdu; *kapaklarını sıyırdı* (315), oğlanı alamadı.

Çift ağızlı Altı Dilimli Topuz
(Çift Ağızlı Şeşper)

Gürz ile döğüştüler. Kara polat kılıçla çalıştılar. Serpe serpe meydanda kılıçlaştılar. Omuzları doğrandı, kılıçları uvandı, birbirini alamadılar.

Kargı dalı süngülerle kırıştılar; meydanda boğa gibi süsüştüler; göğüsleri delindi; süngüleri kırıldı; birbirlerini alamadılar. At üzerinden ikisi kavraştılar, çekiştiler.

Kâfirin gücü çok, oğlan güçsüz düştü. Burada Allah Taâlâya yalvarıp soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

---

(315) Göz kapaklarını sıyırdı.

Yücelerden yücesin,
Yüce Tanrı!
Kimse bilmez, nicesin,
Görklü Tanrı!
Sen Âdeme taç vurdun,
Şeytana lânet kıldın,
Bir suçtan ötürü kapından sürdün!
İbrahimi tutturdun,
Hanım, göne sardırdın,
Götürüp oda attırdın,
Odu bahçe ettin!
Birliğine sığındım,
Yüce Tanrı, Çalabım bana yardım!

dedi.

Kâfir:

–Oğlan, yakalandınsa Tanrına mı yalvarırsın? Senin bir Tanrın varsa benim yetmiş iki puthanem var, dedi.

Oğlan:

–Ey Tanrıya baş kaldırmış, lanetleme! Sen putlarına yalvarırsın, ben âlemleri yoktan var eden Allahıma sığındım, dedi.

Hak Taâlâ, Cebraile buyurdu ki:

Ya Cebrail, var, şu kuluma kırk erce güç verdim, dedi.

Oğlan Kâfiri sürdü, yere vurdu. Burnundan kan düdük gibi şorladı. Sıçrayıp şahin gibi kâfirin boğazını ele aldı.

Kâfir:

–Yiğit aman, sizin dine ne derler, dinine girdim, dedi. *Parmak kaldırdı* (316) *şehadet getirdi* (317) müslüman oldu. Öteki kâfir-

---

(316) Şehadet getirmek. "Allahtan başka Tanrı olmadığına gözümle görmüşçesine inanır ve bunu böylece söylerim' derken şehadet parmağını kaldırmağa 'parmak kaldırmak' denir, ki müslümanlığın birinci şartıdır.

(317) İslâm inancının beş temel şartından birincisi olan 'Allahtan başka Tanrı olmadığına ve Muhammed'in Tanrı elçisi olduğuna inanır ve bunu böylece söylerim, demek.

ler bilip meydanı bırakıp kaçtı. Akıncılar, kâfirin elini gününü vurdu; kızını, gelinini tutsak ettiler. Oğlan babasına muştucu gönderdi; karımımı aldım, dedi. Aksakallı babası karşı çıktı, oğlanın boynuna sarıldı, dönüp evlerine geldiler.

Karşı yatan karadağları oğlana yaylak verdi; karakoçu yüğrük tavla verdi; akça yüzlü oğluna akça koyun şölen verdi; ala gözlü oğluna al duvaklı gelin aldı. Ak alınlı Bayındır Han'a pencik çıkardı. Oğlunu aldı, Bayındır Han'ın divanına vardı, el öptü.

Padişah Kazan, oğlu Urız'un yanında ona yer gösterdi. Cübbe, çuha çargap giydirdi.

Dedem Korkut gelip şadılık çaldı. Bu oğuznameyi düzdü, koştu, Begil - oğlu Emren'in olsun, dedi. Gazilerin başına ne geldiğini söyledi.

Yom vereyim hânım: Yerli karadağların yıkılmasın! Gölgelice kaba ağacın kesilmesin! Allahın verdiği umudun kırılinasın! Günahınızı adı görklü Muhammed'e bağışlasın!

Hânım hey! Oğuz zamanında Uşun Koca derler, bir kişi vardı. Ömründe iki oğlu vardı. Ulu oğlunun adı Eğrek idi. Bahadır, deli, yahşı yiğit idi. Bayındır Hanın divanına kaçan isterse varır, gelirdi. Beylerbeyi olan Kazanın divanında buna hiç kapı, baca yoktu. Beyleri çiğneyip Kazan'ın önüne otururdu. Kimseye dönüp bakmazdı.

Meğer hânım, gine bir gün beyleri çiğneyip oturunca Ters - uzamış derlerdi, Oğuzların içinde bir yiğit vardı,

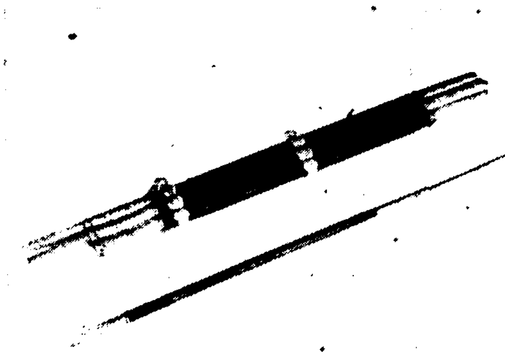
—Bre Uşun Koca - oğlu, bu oturan beylerin herbiri oturduğu yeri kılıcının ekmeğiyle almıştır. Bre sen baş mı kestin? Kan mı döktün? Aç mı doyurdun? Yalıncak mı donattın? dedi.

Eğrek:

—Bre Ters - uzamış, baş kesip kan dökmek hüner midir, dedi.

Ters - uzamış:

—Evet, hünerdir ya, dedi.

Cıda

Ters - uzamışın sözü Eğrek'e işledi. Kalktı, Kazan Beyden akın diledi.

Kazan Bey akın verdi. Çığırttı, akın derildi. Üç yüz parlak cıdalı yiğit bunun yanına toplandı. Meyhanede beş gün yeme, içme oldu.

Sonra Şürügün ucundan Gökçedeniz'e değin il vurdu, büyük doyum oldu. Yolu Alınca Kalesine uğramıştı. Kara Tekür orada bir koru yaptırmıştı. Uçardan kaz, tavuk; yürürden geyik, tavşan bu avluya doldurup Oğuz yiğitlerine bunu tuzak kurmuştu. Uşun Koca-oğlu'nun yolu bu koruya uğradı. Korunun kapısını uvattılar. Sığın geyik, kaz, tavuk kaldırdılar, yediler, içtiler. Atlarının eğerlerini aldılar, giyimlerini kaldırdılar.

Meğer Karatekür'ün casusu vardı, bunları gördü, gelip:

—Bre, Oğuzdan bir büyük bölük atlı geldi, korunun kapısını uvattılar. Atlarının eyerini alıp giyimlerini çıkardılar. Bre, ne duruyorsunuz? dedi.

Altı yüz kara - donlu kâfir, bunların üzerine koyuldular, yiğitleri kırdılar. Eğrek'i tuttular, Alınca Kalesine zındana koydular.

Kara kara dağlardan haber aştı, kanlı kanlı sulardan haber geçti. Soylu Oğuz ellerine haber vardı. Uşun Koca'nın ulu ak çadırı önünde yas koptu. Kara benzer kızı gelini ak çıkardı, kara giydi. Uşun Koca, oğul oğul deye, akça yüzlü anasıyla ağlaştılar, buzlaştılar.

İyegülü ulalır, kaburgalı büyür. Meğer hânın Uşun Koca'nın küçük oğlu Seğrek, iyi bahadır, alp yiğit oldu. Bir gün yolu bir derneğe uğradı. Kondular, yeme, içme oldu. Seğrek esrük oldu. Dışarı ayakyoluna çıktı. Gördü ki öksüz oğlanı bir kızanla çekişiyor. Bre noldunuz, deye bir şaplak birine, bir şaplak birine vurdu.

Eski tutun biti, öksüz oğlanın dili acı olur. Biri:

—Bre, bizim öksüzlüğümüz yetmez mi? Bize neye vuruyorsun? Hünerin varısa, kardaşın Alıca Kalesinde tutsaktır, var, onu kurtar, dedi.

Seğrek:

—Bre, kardaşımın adı nedir? dedi.

—Eğrektir, dediler.

—İmdi, Eğrek'e Seğrek yaraşır. Kardaşım sağ imiş, kayırmam. Kardaşsız Oğuz elinde durmam. Karanlık gözüm aydını kardaş, deye ağladı. İçeri sohbete girdi. Destur diledi, beylere 'hoş kalın!' dedi.

Atını çektiler, bindi, sürdü. Anasının evine geldi. Atından indi, anasının ağzını aradı. Seğrek burada soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp, ana, yerimden doğruldum,
Yelesi - kara Kazılık atıma sıçrayıp bindim,
Eğri yatan aladağın eteğine vardım,
Kanlı Oğuz ellerinde dernek varımış, oraya vardım,
Yemek içmek arasında
Ak - boz atlı bir ulak geldi,
Çok zamanmış, Eğrek adlı bir yiğit tutsakmış,
Ulu Tanrı yol vermiş, çıkıp gelmiş,
Büyük, küçük kalmadı, o yiğide karşı gitti,
Ana, ben de varayım mı, ne dersin?

dedi.

Anası burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Ağzın için öleyim oğul!
Dilin için öleyim, oğul!
Karşı yatan karadağın
Yıkılmıştı, yüceldi sonunda;
Akındılı görklü suyun
Soğulmuştu, çağladı sonunda;
Kaba ağaçta dalın, budağın
Kurumuştu, yeşerdi sonunda!

Soylu Oğuz beyleri izine varırsa sen de var! O yiğide eriştiğinde ak - boz atının üzerinden yere in! Elini kavuşturup o yiğide selâm ver! Elini öpüp boynuna sarıl! Karadağımın yükseği kardaş, de! Ne duruyorsun, oğul, sür, git, dedi.

Oğlan anasına soylamış, görelim hânım, ne soylamış?

Soylama

Ana, ağzın kurusun!
Ana, dilin çürüsün!
Benim demek ki kardaşım varımış, kayırsam olmaz,
Kardaşsız Oğuz elinde dursam olmaz,
Ana hakkı Tanrı hakkı olmasaydı
Kara polat öz kılıcımı sıyıraydım,
Habersizce görklü başını keseydim,
Alca kanın yeryüzüne dökeydim, ana!
Zalim ana!

dedi.

Babası:

–Yanlış haberdir, oğul! Kaçıp giden senin ağan değil, ayrıdır. Aksakallı babanı ağlatma! Karıcık ananı buzlatma! dedi.

Oğlan burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Üç yüz altmış altı alp ava binse,
Kanlı geyik üzerine kavga kopsa,
Kardaşlı yiğitler kalkar, kopar olur;
Kardaşsız miskin yiğit, ensesine yumruk dokunsa
Ağlayarak dört yanına bakar olur;
Ala gözden acı yaşını döker olur;
Ala gözlü oğlunuzu görünceye değin,
Bey baba, hatun ana esen kalın!

dedi.

Ata, ana:

–Yanlış haberdir, gitme oğul, dediler.

Oğlan:

–Beni yolumdan ayırmayın! Ağamın tutulduğu kaleye varmayınca, ağamın ölüsünü, dirisini bilmeyince, ölmüşse kanını almayınca soylu Oğuz eline geleceğim yok, dedi.

Ata, ana ağlayıp Kazan'a adam gönderdiler.

–Oğlan, kardaşını andı, gider, bize ne öğüt verirsin? dediler.

Kazan:

–Ayağına at kösteğini vurun, dedi.

Yavuklusu varıdı, çabucak düğün, dernek ettiler. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırdılar. Oğlanı gerdeğe koydular. Kızla ikisini bir döşeğe çıkardılar. Oğlan kılıcını çıkardı, kızla kendi arasına koydu.

Kız:

–Kılıcını kaldır, yiğit! Murat ver, murat al, sarılalım, dedi.

Oğlan:

–Bre kavat kızı, ben kılıcıma doğranayım; okuma sancılayım; oğlum doğmasın, doğarsa on yaşına varmasın ağamın yüzünü görmeyince, ölmüşse kanını almayınca bu gerdeğe girersem, dedi. Ayağa kalktı, tavladan bir şahbaz at çıkardı, eyerledi. Giyimini giydi, kol bağını bağlandı.

–Kız, sen bana bir yıl bak! Bir yılda gelmezsem iki yıl bak! İki yılda gelmezsem üç yıl bak! Gelmezsem o vakit benim öldüğümü bilesin! Aygır atımı boğazlayıp aşımı ver! Gözün kimi tutarsa, gönlün kimi severse ona var, dedi.

Kız burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?

Soylama

Yiğidim ben sana bir yıl bakayım;
Bir yılda gelmezsen iki yıl bakayım;
İki yılda gelmezsen üç yıl, dört yıl bakayım;
Altı yol ayırdına çadır dikeyim,
Gelenden gidenden haber sorayım,
Hayır haber getirene at, giyecek vereyim,

Kaftanlar giydireyim;
Kötü haber getirenin başını keseyim,
Erkek sineği üzerime kondurmayayım,
Murat ver, murat al, sonra git, yiğidim!

dedi.

Oğlan:

–Bre kavat kızı! Ağam başına and içmişim, dönekliğim yok, dedi.

Kız:

–Ayağı uğursuz gelin deyeceklerine utanmaz gelin desinler. Kayınatama, kayınanama söyleyeyim dedi.

Burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Atamdan ileri kayınata,
Anamdan ileri kayınana,
Kaytabanın buğrası ürktü gider,
Sarvanlar (318) önünü aldı, döndüremez;
Karakoçun aygırı ürktü, gider,
Ilkıcılar önünü aldı, döndüremez;
Ağılların koçları ürktü, gider,
Çobanlar önünü aldı, döndüremez;
Ala gözlü oğlun kardaşını andı, gider
Akça yüzlü gelinin döndüremez,
Size mâlum olsun!

dedi.

Ata, ana ah ettiler, yerlerinden kalktılar, oğul, gitme, deye-gördüler, çare olmadı.

–İlle de o ağamın tutulduğu kaleye varmayınca olmam, dedi.

---

(318) Deveciler, deve çobanları.

Atası, anası:

--Sür oğul, uğrun açık olsun! Sağ, esen varıp gelesin, geleceğin varısa, dediler.

Atasının, anasının elini öptü. Karakoç atına sıçrayıp bindi. Gece demedi, gündüz demedi, sürdü gitti. Üç gün geceli, gündüzlü at sürdü. Dereşam ucundan geçti, o kardaşının tutulduğu koruya geldi. Gördü ki ılkıcı kâfirler yund güderler, kılıç çekip altı kâfir tepeledi. Davullar döğülüp yundları ürküttü, getirip o koruya koydu.

Gece dememiş, gündüz dememiş, geceli gündüzlü at sürmüş yiğit, gözlerini uyku almış yiğit, atının dizginini bileğine bağladı, yattı, uyudu.

Meğer kâfirin casusu vardı, gelip teküre:

—Oğuzdan bir deli yiğit geldi. Ilkıcıları öldürdü, yundları ürküttü, getirip koruya koydu, dedi.

Tekür:

Pusatlı altmış adam seçin, varsın, tutup getirsin, dedi.

Altmış pusatlı adam seçtiler, vardılar, ansızın altmış demirdonlu kâfir, oğlanın üzerine geldiler.

Giyim kılcadasından, at *çokramasından* (319). Meğer yiğit aygır binerdi. Hânım, at kulağı *sak* (320) olur, çekip oğlanı uyardı. Oğlan gördü ki bir alay atlı gelir, sıçradı, adı - görklü Muhammede salavat getirdi. Atına bindi, kara - donlu kâfire kılıç vurdu, bastı kaleye koydu.

Yine uykusunu yenemeyip yerine varıp yattı, uyudu. Gine atının dizginini bileğine geçirdi.

Kâfirlerin sağ kalanları kaçarak kâfire geldiler.

Tekür:

—Tu, yüzünüze, altmış kişi bir oğlanı tutamadınız, dedi.

Bu kez yüz kâfir oğlanın üzerine geldiler. Aygır oğlanı uyardı. Gördü kâfirler alay bağlamış, geliyorlar. Oğlan kalktı, atına

---

(319) Çokur çokur etmesinden; okramasından.

(320) Ayık, çabuk duyan, tetik.

bindi. Adı görklü Muhammed'e salavat getirdi. Kâfire kılıç çaldı, bastı, kaleye tıktı. Atını döndürdü, gine konduğu yere geldi. Uykusunu yenemedi, yattı, uyudu, atının dizginini bileğine geçirdi.

Bu kez at, oğlanın bileğinden boşandı, kaçtı.

Kâfirler yine teküre geldiler.

Tekür:

–Bu kez üç yüz varın, dedi.

Kâfirler:

–Varamayız, kökümüzü keser, hepimizi kırar, dediler.

Tekür:

–Ya nice eylemek gerek? Varın o tutsak yiğidi çıkarın, getirin. Tepegen götünü süsegen yırtar, at verin, don verin, dedi.

Geldiler, Eğrek'e:

–Yiğit sana tekür himmet eyledi, şurada bir deli yiğit, *yolcunun yolakcının* (321), çobanın çoluğun ekmeğini alıyor, tut, o deliyi öldür, seni koyuverelim, var, git, dediler.

–Hoş ola, dedi.

Eğrek'i zındandan çıkardılar; saçını, sakalını yülüdüler; bir at, bir kılıç verdiler; üç yüz kâfir de ona yoldaşlık verdiler.

Oğlanın üzerine geldiler, üç yüz kâfir geniş yerde durdular.

Eğrek:

–Hani o deli yiğit? dedi.

Iraktan gösterdiler.

Eğrek:

–Gelin, varalım, dedi, tutalım.

Kâfirler:

Tekürden buyruk sana oldu, sen var, dediler.

Eğrek:

–İşte uyuyor, gelin varalım, dedi.

Kâfirler:

Hay ne uyumak? Koltuğu altından bakıyor. Kalkar bize geniş

---

(321) Gelip geçenin.

ovayı dar gösterir, dediler.

Eğrek:

–Öyle ise ben varayım, elini ayağını bağlayayım, sonra siz gelesiniz, dedi.

Sıçradı, kâfirlerin arasından çıktı. At sürüp bu yiğidin üzerine geldi. Atından indi, yularını bir dala iliştirdi. Baktı, gördü ki ayın on dördüne benzer, bir sevimli, ala gözlü genç yiğit. Burçak burçak terlemiş, uyuyor. Gelenden, gidenden haberi yok. Dolandı, baş ucuna geldi. Gördü ki belinde bir kopuzu var, çıkarıp eline aldı. Soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp da yerinden doğrulan yiğit!
Yelesi - kara Kazılık atına binen yiğit!
Eğri beli, aladağdan geceleyin geçen,
Yaban yere gelen yatar mı olur?
Bencileyin arkasından ak ellerini,
Bağlatıp da domuz damında yatar mı olur?
Aksakallı babasını, akpürçekli anasını,
Ağlatıp da buzlatır mı olur?
Neye yatarsın, yiğit?
Gafil olma, görklü başını kaldır, yiğit,
Ala gözünü aç yiğit,
Güçlü Tanrının verdiği tatlı canını uyku almış yiğit,
Arkandan kollarını bağlatma,
Aksakallı babanı, karıcık olmuş ananı ağlatma!
Ne yiğitsin? Soylu Oğuz elinden gelen yiğit!
Yaradan hakkıyçin kalk, doğrul,
Dört yanını kâfir bağladı, belli bil!

dedi.

Oğlan belinledi, ayağa kalktı. Kılıcının balçağına yapıştı ki bunu çarpsın. Gördü ki elinde kopuz var:

–Bre kâfir, Dedem Korkut kopuzu yüzü suyuna çalınadım,

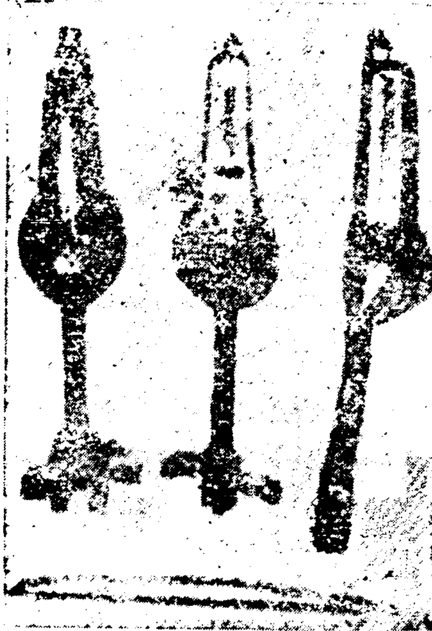
dedi. Eğer elinde kopuz olmasaydı, ağam başıyçin seni ikiye bölerdim, dedi. Çekti kopuzu elinden aldı.

Oğlan burada soylamış, görelim hânım ne soylamış?:

Soylama

Tan atarken yerimden doğrulduğum kardaş için,
Ak - boz atları yorultmuşum kardaş için,
Kalenizde tutsak var mıdır, kâfir, söyle bana,
Kara başım kurban olsun kâfir, sana,

dedi.

Kopuz: Yandan, önden ve arkadan görünüşü

Ulu kardaşı Eğrek burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Ağzın için öleyim kardaş,
Dilin için öleyim, kardaş,
Kalkıp ortaya çıktığında yerini soracak olsam, ne yerdir?
Karanlık gece içinde yol sapıtsan umudun nedir?
Yüce bayrak taşıyan hanınız kim?
Kırış günü önden tepen alpınız kim?
Yiğit senin baban kim?
Alp er, erden adını gizlemek ayıp olur,
Adın nedir yiğit?

dedi.

Bir daha soylamış:

Kaytabanımı güttüğünde sarvanım mısın?
Karakoçumu güttüğünde ılkıcım mısın?
Beşikte koyup gittiğim kardaşçığım mısın?
Yiğit söyle bana,
Kara başım kurban olsun bugün sana!

dedi.

Seğrek burada ulu kardaşına soylamış:

Soylama

Karanlık gece içinde yol azsam, umudum Allah!
Yüce sancak taşıyan hânımız Bayındır Han!
Kırış günü önden tepen alpımız Salur Kazan!
Babamın adını sorarsan Uşun Koca,
Benim adımı sorarsan Seğrek,
Kardaşım varmış, adı Eğrek,

dedi.

Bir daha soyladı:

Kaytabanını güttüğümde sarvanınım,
Karakoçunu güttüğümde ılkıcınım,
Beşikte koyup gittiğin kardaşınım,

dedi.

Ulu kardaşı Eğrek burada soylamış görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Ağzın için öleyim, kardaş!
Dilin için öleyim, kardaş!
Er mi oldun? Yiğit mi oldun, kardaş?
Yaban yerlere kardaşını aramağa sen mi geldin kardaş?

dedi.

Kalkıp iki kardaş kucaklaşıp sarılarak görüştüler. Eğrek, küçük kardaşının boynunu öptü. Seğrek de ağasının elini öptü.

Karşı yakadan kâfirler bakıştılar.

–Güreştiler, ola mı? Bolayki bizimki yener, dediler.

Gördüler ki kucaklaştılar, görüştüler. Kazılık atlara biniştiler. Karadonlu kâfire at sürdüler, kılıç yürüttüler. Kâfiri bastılar, kırdılar; kaleye döktüler. Gelip yine koruya girdiler. Yundları dışarı çıkardılar. Davullar döğüp yundları önlerine kattılar. Dereşamı Suyunu tepip geçtiler. Gece, gündüz demediler, sürdüler, Oğuzun serhaddine eriştiler.

Kanlı kâfir elinden kardaşçığını çekip aldı. Aksakallı babasına muştucu gönderdi. Babam bana karşı gelsin, dedi.

Uşun Koca'ya ulak geldi. Gümbür gümbür davullar çalındı. Burması altın tunç borular çalındı. O gün ala, büyük otaklar dikildi. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırıldı.

Koca Bey oğullarına karşı geldi. Atından indi, oğlanlarıyla sarıldı, kucaklaştı, görüştü. Hoş musunuz, esen misiniz oğullar, dedi. Günlüğü altınlıca odasına geldiler.

Çalıp oynama, yeme, içme oldu. Ulu oğluna da görklü gelin getirdi. İki kardaş birbirine sağdıç oldular. Gerdeklerine at sürüp düştüler. Murada, maksuda eriştiler.

Dedem Korkut gelip boy boyladı, soy soyladı.

Önü, sonu uzun yaşın ucu ölüm! Ölüm vakti geldiğinde arı imandan ayırmasın! Günahınızı Muhammed Mustafa yüzü suyuna bağışlasın! Amin deyenler Tanrıyı görsün! Hânım hey!

Ava çıkış: Börk, kılıç, Atmaca ve boynunda Hotaz olan at.

Hânım hey! Meğer hânım, Tarabuzan tekürü, beylerbeyi olan Kazan'a bir şahin göndermişti. Bir gece yiyip, içip otururken şahinci başına:

—Bre, sabah şahinleri al, biz bize ava çıkalım, dedi.

Erkenden bindiler, av yerine vardılar. Gördüler, bir sürü kaz oturur. Kazan şahinini saldı, alamadı. Şahin pervaza ağdı. Gözlediler, şahin Tomanın Kalesine indi. Kazan Bey üzüldü. Şahinin ardına düştü. Dere, tepe aştı. Kâfir eline geldi. Giderken Kazan'ın karanlık gözlerini uyku aldı.

Beyler:

—Hânım, dönelim, dediler.

Kazan:

—Biraz daha ileri gidelim, dedi.

Baktı, bir kale gördü.

—Beyler, gelin, yatalım, dedi.

Kazan'ı küçücük ölüm tuttu, uyudu. Meğer hânım, Oğuz beyleri yedi gün uyurdu. Onun için küçücük ölüm derlerdi.

Meğer o gün Tomanın Kalesinin tekürü ava binmişti. Casus geldi:

—Bir bölük atlı geldi, içinde beyleri yattı, uyudu, dedi.

Tekür adam saldı, kim olduğunu bilin, dedi.

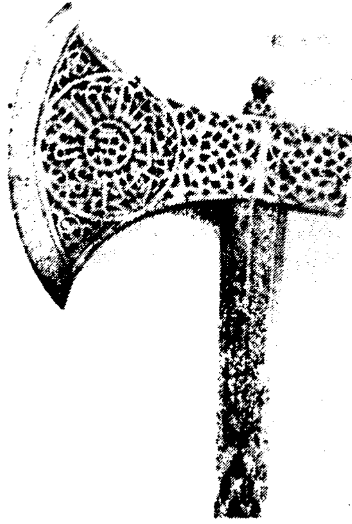
Gelenler bildi ki bunlar Oğuz erenlerindendir, gelip teküre haber verdiler.

Tekür de hemen çerisini topladı, bunların üzerine geldi.

Kazan'ın beyleri baktılar, gördüler ki yağı geliyor:

—Kazan'ı bırakır gidersek evinde bizi kovarlar. İyisi mi burada kırılalım, dediler. Kâfiri karşıladılar, savaş ettiler. Kâfirler Kazan'ın yolunda yirmi beş beyini şehit ettiler. Kazan'ın üzerine düştüler; uyuduğu yerde tuttular; elini ayağını sıkıca bağladılar; bir arabaya, yüklettiler, arabaya sağlamca sardılar; arabayı çektiler, yürüyüverdiler.

Giderken araba gıcırdısından Kazan uyandı, gerindi, bu elindeki urganları hep kopardı. Arabanın üzerine oturdu, elini eline çaldı, kıskıs güldü.

Teber

Kâfirler:

—Ne gülersin? dediler.

Kazan:

—Bre kâfirler, bu arabayı beşiğim sandım, sizi yamnyumru dadım sandım, dedi.

Hele Kazan'ı götürdüler, Tomanın Kalesinde bir kuyuya bıraktılar. Kuyunun ağzına bir değirmen taşı koydular. Yemeğini, suyunu değirmen taşının deliğinden verirlerdi.

Bir gün tekürün karısı:

—Varayım, Kazan'ı göreyim, ne halli kişidir? Bunca adamları vurup kırarmış, dedi.

Hatun gelip zındancıya kapıyı açtırdı, çağırdı:

–Kazan Bey nedir hâlin? Dirliğin yer altında mı hoştur? Yoksa yer yüzünde mi hoştur? Bir de şimdi ne yersin, ne içersin ve neye binersin? dedi.

Kazan:

–Ölülerine aş verdiğin vakit ellerinden alırım, hem ölülerinizin *yorgasına* (322) binerim, yorgunlarını yederim, dedi.

Tekürün karısı:

–Dinin için Kazan Bey, yedi yaşında bir kızcağızım ölmüştür, kerem eyle ona binme, dedi.

Kazan:

–Ölülerinizde ondan yorga yoktur, hep ona binerim, dedi.

Kadın:

Vay, senin elinden ne yer yüzünde dirimiz, ne de yer altında ölümüz kurtulurmuş, dedi.

Geldi teküre:

–Kerem eyle, o Tatarı kuyudan çıkar, kızcağızımın belini kırar; yer altında kızcağızıma binermiş; öteki ölülerimizi toplarmış; bir de ölülerimiz için verdiğimiz aşı ellerinden çekip alıp yirmiş; onun elinden ne ölümüz, ne dirimiz kurtulurmuş. Dinin aşkına o eri kuyudan çıkar, dedi.

Tekür beylerini topladı:

–Gelin, Kazan'ı kuyudan çıkarın, bizi öğsün; Oğuzu aşağılasın. Ondan sonra and içsin, bizimle yağılığa gelmeğe, dedi.

Vardılar, Kazan'ı kuyudan çıkarıp getirdiler.

–And iç ki bizim elimize yağılığa gelmeyesin. Hem bizi öğ, Oğuzu kötüle, seni koyuverelim, var, git, dediler.

Kazan:

–Vallahi, billahi, doğru yolu görürken eğri yoldan gelmeyeyim, dedi.

Kâfirler:

–Vallahi, Kazan iyi and içti, dediler. Öyle ise Kazan Bey,

---

(322) Atın rahvan ve eşkin arası yürümesi, tatlı rahvan, kaba eşkin.

haydi bizi öğ, dediler.

Kazan:

—Ben yeryüzünde adam öğmem, bir adam getirin, bineyim, sizi öğeyim, dedi.

Vardılar, bir er kâfir getirdiler. Bir eyer, bir yular, dedi, getirdiler.

Kazan Bey kâfirin arkasına eyer kapadı, ağzına yular vurdu, kolanını çekti, sıçradı, arkasına bindi; ökçesini kaktı, kaburgasını karnına kavuşturdu; yularını çekti; ağzını ayırdı; kâfiri öldürdü. Çöktü üzerine oturdu.

—Bre kâfirler, kopuzumu getirin, sizi öğeyim, dedi.

Vardılar, kopuzunu getirdiler. Eline alıp burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Binbin erden yağı gördümse öyünüm, dedim,
Yirmi bin erden yağı gördümse koklamadım,
Otuz bin er yağı gördümse ona saydım,
Kırk bin er yağı gördümse gözümü dikip baktım,
Elli bin er yağı gördümse el vermedim,
Altmış bin er yağı gördümse aytışmadım,
Yetmiş bin er yağı gördümse yetişmedim.
Seksen bin er yağı gördümse ürpermedim,
Doksan bin er yağı gördümse yüzümü dönmedim,
Muhammed dini aşkına kılıç vurdum,
Ak meydanda yumru başı top gibi kestim,
Orada bile erim, beyim deye öğünmedim,
Öğünen erenleri hoş görmedim,
Eline girmişken, bre kâfir, öldür beni,
Kara kılıcını çal boynuma, kes başımı,
Kılıcından sapacağım yok,
Kendi aslımı, kendi kökümü kötülemekliğim yok!

dedi.

Bir soy daha soylamış:

Yüksek yüksek karadağdan taş yuvarlansa,
Kaba ökçemi, uyluğumu karşı tutan Kazan er idim,
Firavun şişler yükleyip yerden çıksa,
Kaba ökçemle perçin kılan Kazan er idim,
Kaba kaba beyler oğlu kavga kılsa,
Kamçı vurup susturan Kazan er idim,
Yüce dağlara duman dursa,
Karapusarık delice ortalığı bürüse,
Karakoçumun kulağı görünmez olsa,
Başkaları kılavuzsuz yol yanılsa,
Kılavuzsuz yol başaran Kazan er idim.
Yedi başlı ejderhaya yetişip vardım,
Heybetinden sol gözüm yaşardı,
Hey gözüm, namert gözüm, muhanat gözüm!
Bir yılandan ne var ki korktun, dedim,
Orada bile erim, beyim deye öğünmedim,
Öğünen erenleri hoş görmedim,
Eline girmişken, bre kâfir, öldür beni,
Yitir beni,
Sal kılıcını, kes başımı,
Kılıcından sapmam yok,
Kendi aslımı, kendi kökümü kötülemem yok,
Oğuz erenleri dururken seni öğmem yok!

dedi.
Kazan burada bir daha soylamış:

Geniş kırlarda yıkanır, Umman Denizinde,
Sarp yerlerde yapılmış kâfir şehri,
Sağa, sola çırpındı vurur yüzgeçleri,
Su dibinde döner bahrileri,
'Tanrı benim' deye su dibinde çığrışır asileri,
Önünü koyup tersini okur kızı, gelini,

Altın aşık oynar Sancadanın beyleri,
Altı yol Oğuz vardı, alamadı o kaleyi,
Altı baş er ile ben Kazan vardım,
Altı güne komadım, onu aldım,
Kilisesini yıkıp yerine,
Mescit yaptım, ezan okuttum,
Kızını, gelinini,
Ak göğsümde oynattım,
Beylerini kul ettim,
Orada bile erim, beyim deye öğünmedim,
Öğünen erenleri hoş görmedim,
Eline girmişken, bre kâfir, öldür beni,
Yitir beni,
Kılıcından sapmam yok,
Kendi aslımı, kendi kökümü kötülemem yok!

dedi.

Kazan bir daha soylamış:

Engin kırda döndürdüğüm,
Bre kâfir, senin baban,
Şakağına imrendiğim,
Senin kızın, gelinin.
Akçakale, Sürmelide at oynattım,
Atla Karun eline akın ettim,
Akhisar kalesinin burcunu yıktım,
Akça getirdiler, puldur dedim,
Kızıl altın getirdiler, bakırdır dedim,
Ala gözlü kızını, gelinini getirdiler, aldanmadım,
Kilisesini yıktım, mescit yaptım,
Altınını, gümüşünü yağmalattım,
Orada bile erim, beyim deye öğünmedim,
Öğünenleri hoş görmedim,
Eline girmişken, bre kâfir, öldür beni,
Yitir beni,

Kendi aslım, kendi köküm kötülemem yok,
Seni öğmem yok!

dedi.

Kazan Bey burada bir daha soylamış:

Akkayanın kaplanının erkeğinde bir köküm var,
Ortaç kırda sizin geyiklerinizi durdurmaya;
Aksazın aslanında bir köküm var,
Kaz - alaca yundunu durdurmaya;
Azvay kurt eniği erkeğinde bir köküm var,
Akça yünlü tümen koyununu gezdirmeye;
Aksunkur kuşu erkeğinde bir köküm var,
Ala ördek, kara kazını uçurmaya;
Soylu Oğuz elinde bir oğlum var, Uruz adlı,
Bir kardaşım var, Karagüne adlı,
Yeniden doğanını diri komayalar,
Eline girmişken, bre kâfir, öldür beni,
Yitir beni!
Kılıcından sapmam yok!
Kendi aslım, kendi köküm kötülemem yok!

dedi.

Bir daha soylamış:

İt gibi günü eden, çerkes hırslı,
Küçücük domuz şölenli,
Bir torba saman döşekli,
Yarım kerpiç yasdıklı,
Yonma ağaç tanrılı,
Köpeğim kâfir!
Oğuzu görürken seni öğmem yok,
Sonra öldürürsen, bre kâfir, öldür beni!

dedi.

Kâfirler:

—Bu bizi öğmedi, gelin bunu öldürelim, dediler.

Kâfir beyleri toplandılar, geldiler; yine.

—Bunun oğlu var, kardaşı var. Bunu öldürmek olmaz, dediler. Getirdiler, domuz damına kapattılar.

At ayağı külük, ozan dili çevik olur. Kazan'ın ölüsünü, dirisini kimse bilmedi.

Meğer hânım, Kazan'ın bir oğlancığı vardı. Büyüdü, yiğitcik oldu. Bir gün ata binip gelirken bir kişi:

—Meğer sen Kazan'ın oğlu değilsin, dedi.

Uruz kızdı:

—Bre kavat, benim babam Bayındır han değil midir? dedi.

—Yok, o ananın babasıdır, senin dedendir, dedi.

Uruz:

—Bre, ya benim babam ölü müdür, diri midir? dedi.

O kişi:

—Diridir, Tomanın Kalesinde tutsaktır, dedi.

Böyle deyince oğlan üzüldü, atını döndürdü, geri döndü, anasına geldi.

Burada anasına soylamış görelim hânım, ne soylamış?

Soylama

Bre ana, ben Han Bayındır oğlu değilmişim,
Han Kazan oğlu imişim,
Bre kavat kızı, bunu bana niçin demezdin?
Ana hakkı, Tanrı hakkı olmamış olsaydı,
Kara polat öz kılıcımı sıyıraydım,
Habersizce görklü başını keseydim,
Alca kanını yeryüzüne dökeydim!
dedi.

Anası ağladı:

—Oğul, baban sağdır ama söylemeğe korkardım. Kâfire varasın, kendini ortaya atasın, ölesin, derdim. Onun için sana demezdim, canım oğul, dedi. Ama emmine adam sal, gelsin, görelim, ne der, dedi.

Uruz:

—Ben babamın tutsak olduğu kaleye gidiyorum, dedi.

Ağız birliğiyle danışık kıldılar. Bütün beylere haber oldu, Uruz babasına gidiyor, pusatlanın, gelin, dediler.

Ordu toplandı, geldi.

Alp Uruz çadırlarını açtırdı; cebehanesini yükletti. Karagüne çéribaşı oldu. Boru çaldırıp göçtüler, yola düştüler.

Yol üzerinde kâfirin Ayasofyası vardı, keşiş *banlardı* (323). Pek sarp kilise idi.

Attan inip tacir kılığına girdiler. Bezirgânmış gibi katır, deve çektiler, geldiler.

Kâfirler gördüler, gelenler tacire benzemez. Kaçtılar, kaleye girdiler, kapılarını kapadılar. Kuleye çıkıp:

—Kimlersiniz? dediler.

Bunlar:

—Bezirgânlarız, dediler.

Kâfirler, yalan söylersiniz, deye taşa tuttular.

Uruz atından indi:

—Hay, atamın altın kadehinden şarap içen, beni seven attan insin, bunun kapısına birer gürz vuralım, dedi.

On altı yiğit sıçrayıp attan indiler. Kalkan yapındılar; gürzlerini omuzlarına vurdular; kapıya geldiler; birer gürz vurup kapıyı uvattılar; içeri girdiler; buldukları kâfiri kırdılar; *dil çıkartmadılar* (324); malını yağmaladılar; çeri üzerine geldiler, kondular.

Meğer bir sığırtmaçları vardı, gördü ki kaleyi aldılar, kaçtı, teküre vardı. Ayasofya'nın alındığını haber verdi.

—Ne oturuyorsunuz? Üzerinize yağı geldi, başınızın çaresine bakın, dedi.

Tekür beylerini topladı, bunlara nice davranalım, dedi.

Beyler:

---

(323) Günün belli saatlerinde çan çalardı.

(324) Olanı biteni düşmana gidip anlatacak, haber verecek olan birinin kaçıp gitmesine meydan vermediler.

–Bunun davranması odur ki Kazan'ı çıkarırız, onlarla döğüştürürüz, dediler.

Bu sözü işe yarar gördüler. Vardılar, Kazan'ı çıkarıp tekürün önüne getirdiler.

Tekür:

–Kazan Bey, üzerimize yağı geldi. Bu yağıyı üzerimizden ayırırsan seni koyuverelim, dediler. Hem de haraca peki deyelim, sen de and iç ki bizimle yağılığa gelmeyesin, dediler.

Kazan:

–Vallahi, billahi, doğru yolu görürken eğri yoldan gelmeyeyim, dedi.

Kâfirler, Kazan iyi and içti, deye sevindiler.

Tekür çerisini devşirip meydana geldi. Çadır diktirdi. Kâfir ordusu Kazan'ın üzerine yığıldı. Kazan'a giyim getirdiler; kılıç, süngü ve çomak ve başka savaş araçlarını giydirip donattılar.

Bu sırada Oğuz erenleri alay alay geldi. Küpür küpür davullar, kösler çalındı.

Kazan gördü ki askerin önünce bir ak - boz atlı, ak sancaklı, sırtı pek demir - donlu, Oğuzun önünde geldi; çadırını diktirdi; alay bağladı, durdu.

Onun ardınca Karagüne geldi, alay bağladı, durdu.

Hemen burada Kazan at tepti, meydana sürdü, karım diledi.

Bozatlı Beyrek at tepti, meydana girdi.

Kazan burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Kalkıp yerinden doğrulan yiğit,
Ne yiğitsin?
Sırtı pek, demir donunu giyen yiğit,
Ne yiğitsin?
Adın nedir yiğit, söyle baną!

dedi.

Beyrek burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Bre kâfir, sen beni bilmez misin?
Parasarın Bayburt Hisarından parlayıp uçan,
Adaklısını başkaları alırken çekip alan,
Bay Büre Han - oğlu Bamsı Beyrek bana derler,
Gel beri, bre kâfir, döğüşelim,

dedi.

Kazan burada bir daha soylamış:

–Bre yiğit, önünce bu çerinin bir ak sancaklı alay çıktı; çadırını elden önce dikti; ak - boz ata binen o yiğit ne yiğittir? Kimin nesidir? Yiğit, başın için söyle bana, dedi.

–Bre kâfir, kimin nesi olsa gerek? Beyimiz Kazan'ın oğludur, dedi.

Kazan gönlünden:

–Tanrıya Hamd olsun, benim oğlancığım büyük er olmuş, dedi.

Beyrek:

Bre kâfir, nice bir onu, bunu sorarsın bana, dedi. Kazan'ın üzerine at saldı. Altı dilimli gürzünü eline alıp Kazan'ı çaldı.

Kazan kendisini bildirmedi; kavradı, Beyrek'i bileğinden tuttu, tarttı, çomağı elinden aldı, Beyrek'in ensesine bir çomak vurdu.

Beyrek, at boynunu kucakladı, bırakıp döndü.

Kazan:

–Ya Beyrek, var, beyine söyle, gelsin, dedi.

Bunu gördü, Eylek Koca - oğlu Dönebilmez Dölek Evren meydana geldi.

Kazan burada soylamış:

Tan atarken yerinden doğrulan yiğit,

Ne yiğitsin?
Bidevi atını oynatıp gelen yiğit,
Ne yiğitsin?
Er erden adını gizlemek ayıp olur,
Adın nedir, yiğit, söyle bana!

dedi.
Dölek Evren:

Bre kâfir, benim adımı bilmez misin?
Öz adına horlayan, elden çıkan,
Elli yedi kalenin anahtarını alan,
Eylek Koca - oğlu,
Dönebilmez Dölek Evren bana derler,

dedi.
Süngüsünü eline alıp at saldı. Kazan'ı saplayayım, dedi, saplayamadı, öte geçti.
Kazan at tepti; süngüsünü çekip elinden aldı; tepesine vurdu; paramparça oldu; uvandı.
—Bre kavat - oğlu, beyine de, gelsin, dedi.
O da bırakıp döndü.
Kazan er diledi. Düzen - oğlu Alp Rüstem at tepti, meydana girdi.
Kazan burada gine soylamış :

Kalkıp yerinden doğrulan,
Kazılık atına sıçrayıp binen yiğit,
Ne yiğitsin?
Adın nedir? Söyle bana,

dedi.
Alp Rüstem:

Savaş düzeninde atlılar: Gönder, kılıç ve kalkanla teke-tek döğüş. Zırh, kalkan, Tulga (Işık), tirkeş. Kiçimli ve hotazlı at.

Kalkıp yerinden doğrulup gelen,
İki kardaş bebeğini öldürüp başı eğik gezen,
Düzen - oğlu Alp Rüstem bana derler,

dedi. O da Kazan'a at asıldı, alayım, dedi, alamadı.

Kazan Bey buna da bir çomak indirdi.

—Bre kavat, beyine de, gelsin, dedi. O da döndü.

Kazan yine er diledi.

Uruz'un dizginini emmisi Karagüne tutmuştu, çekti, ansızın elinden aldı. Kılıcını çekti, babasının üzerine at saldı, davrandırmadı; omuzuna kılıç indirdi; giyimini kesti; omuzuna dört parmak derinliğinde yara açtı; alca kanı şorladı, koynuna indi.

Uruz gine döndü, bir daha çalsın.

Kazan burada çağırıp oğluna soylar, görelim hânım, ne soylar?

Soylama

Karadağım yükseği oğul,
Karanlık gözlerimin aydını oğul,
Alpım Uruz, aslanım Uruz!
Aksakallı babana kıyma, oğul!

dedi.

Uruz'un şefkat damarları kaynadı. Kara çekik gözleri kan yaş doldu. Atından yere indi, atasının elini öptü. Kazan da aktarıldı, yere indi; oğlunun boynunu öptü.

Beyler Kazan'la oğlunun üzerine at saldılar, çevre aldılar, hepsi attan inip Kazan'ın elini öptüler. Yürüyüp kâfire at saldılar; kılıç çaldılar. Derelerde, tepelerde kâfire kırgın girdi. Kaleyi aldılar; kilisesini yıkıp mescit yaptılar. Uruz kanlı kâfir elinden babasını çekti, aldı. Soylu Oğuz eline gelip çıktı. Akça yüzlü anasına muştucu gönderdi. Kara benzer kızı, gelini Kazan'a karşı gelip elini öptüler, ayağına kapandılar.

Kazan görklü çemene çadır, otak diktirdi. Yedi gün, yedi ge-

ce, toy, düğün edip yeme, içme oldu.

Dedem Korkut geldi, kopuz çaldı. Gazi erenlerin başına ne geldiğini söyledi.

Hani öğdüğümüz bey erenler?
Dünya benim, deyenler?
Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli, gidimli dünya,
Sonucu ölümlü dünya!

Yom vereyim hânım: Ölüm vakti geldiğinde arı imandan ayırmasın! Ulu Tanrı seni namerde muhtaç etmesin! Ak alnımda beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Âmin deyenler Tanrıyı görsün! Günahınızı adı görklü Muhammed Mustafa yüzü suyuna bağışlasın!

Hânım hey! Kazan üç yılda bir İç – Oğuz, Dış - Oğuz beylerini toplardı. Üçok, Bozok yığınak olsa Kazan evini yağmalatırdı. Kazan Bey'in âdedi bu idi ki kaçan evini yağmalatsa helalinin elini alır, evinden dışarı çıkardı. Bundan sonra evinde nesi var, nesi yok yağma ederlerdi.

Yine Kazan evini yağmalatır oldu, ama Dış - Oğuz beyleri gelmediler, birlikte bulunmadılar, yalnızca İç - Oğuz beyleri yağmaladı.

Dış - Oğuz beylerinden Aruz, Emen ve geri kalan beyler bunu işittiler:

–Bak, bak! Şimdiye değin Kazan'ın evi yağmalandığında hep birlikte olurduk, şimdi suçumuz nedir ki yağmada birlikte bulunmadık, dediler.

Ağız bir edip bütün Dış - Oğuz beyleri Kazan Bey'i selâmlamağa gelmediler, kin bağladılar.

At ayağı külük, ozan dili çevük olur. Kılbaş derler, Kazan'ın yanında bir kişi vardı, Kazan Bey:

–Bre Kılbaş, bu Dış - Oğuz beyleri her dayim birlikte gelirlerdi, beni selâmlardı, şimdi niçin gelmediler? dedi.

Kılbaş:

–Bilmez misin, niçin gelmediler? Evini yağmalattığında Dış Oğuz birlikte bulunmadı, nedeni odur, dedi.

Kazan:

–Bizimle düşman oldular, öyle mi? dedi.

Kılbaş:

–Hânım, ben gideyim, onların dostluğunu, düşmanlığını bileyim, dedi.

Kazan:

–Sen bilirsin,git, dedi.

Kılbaş birkaç adamla atlanıp Dış - Oğuz beyleri tarafına gitti. Vardı, Dış - Oğuz beylerinden Aruz'un evine kondu. Kazan'ın dayısı idi. Aruz'a haber oldu, Kazan Han'dan adam geldi, deye.

Aruz Han:

—Nola, gelsin, dedi.

Aruz da altınlı günlüğünü diktirmişti. Oğlanlarıyla oturmuştu. Kılbaş geldi; bağır bastı, Aruz'a selâm verdi, yer gösterdiler, oturdu.

—Kazan Han, devletine dualar etti. Kazan Bey bunlu oldu, ne yapsın yapsın, dayım Aruz bana gelsin, dedi. Kara başım bunaldı, üzerime yağı geldi. Kaytabanda develerimi buzlattılar; karakoçta atlarımı kişnettiler; akça tümen koyunumu melettiler; kara benzer kızımızı, gelinimizi çığrıştırdılar; benim kara başıma gör neler geldi? Dayım Aruz gelsin, yetişsin, diyor. dedi.

Aruz:

—Bre Kılbaş, o vakit ki Üçok, Bozok yığınak olurdu, Kazan ondan sonra evini yağmalatırdı. Suçumuz ne idi ki şimdi yağmada birlikte olmadık, dedi. Durmadan Kazan'ın başına bunlar gelsin, dayısı Aruz'u hep anadursun, biz Kazan'a düşman olduk, belli bilsin, dedi.

Kılbaş burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?

Soylama

Aruz, Aruz, bre kavat Aruz!
Kalkıp da Kazan Han yerinden doğruldu,
Aladağda çadırını, otağını dikti,
Üç yüz altmış altı alp erenler yanına yığınak oldu,
Yimek, içmek arasında beyler seni andı,
'Hânım dayın sana düşman olmuş' dedi.
Ben varayım, gerçek nedir, bileyim deye geldim,
Üstümüze yağı nesne gelmedi,
Ben hemen senin dostluğunu, düşmanlığını sınamaya geldim,
Han Kazan'a düşman imişsin, bildim!

dedi.

Kılbaş kalktı, hoşça kal, deyip yürüyüverdi.

Aruz Koca pek kızdı. Dış - Oğuz beylerine adam saldı, çağırdı. Emen gelsin, Alp Rüstem gelsin, Dönebilmez Dölek Evren gelsin, geri kalan beyler hep gelsin, dedi.

Dış - Oğuz beyleri hep geldiler, yığınak oldular.

Aruz Koca, ala, büyük otaklarını düze diktirdi. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kırdırdı. Aruz, Dış - Oğuz beylerini ağırlayıp toyladı.

—Beyler, ben sizi neye çağırdım, bilir misiniz? dedi.

Beyler:

—Bilmeyiz, neye okudunuz? Ne buyurursunuz? dediler.

Aruz:

—Kazan bize Kılbaş'ı göndermiş, elim günüm yağmalandı, kara başım bunlu oldu, dayım Aruz, Oğuz beyleriyle bana gelsin, demiş, dedi.

Emen:

—Ya sen ne cevap verdin? dedi.

Aruz:

—Ben Kılbaş'a dedim ki: Bre Kılbaş, kaçanki Kazan evini yağmalatırdı, Dış - Oğuz beyleri birlikte yağmalardık. Beyler gelip Kazan'ı selâmlardı, sonra dağılırlardı. Şimdi suçumuz ne oldu ki birlikte bulunmadık? Bre kavat, biz Kazan'a düşman olduk, dedim, dedi.

Emen:

—İyi demişsin, dedi.

Aruz:

—Beyler, ya siz ne dersiniz? dedi.

Beyler:

—Ne deyelim. Mademki sen Kazan'a düşman oldun, biz de olduk, dediler.

Aruz araya mushaf getirdi.

—Den, imdi, and için, dedi.

Hep beyler mushafa el basıp and içtiler. Senin dostuna dost, düşmanına da düşmanız, dediler.

Aruz bütün beylere hilat giydirdi. Döndü:

—Beyler, Beyrek de bizden kız almıştır, güveyimizdir, ama Kazan'ın inağıdır, gelsin, bizi Kazan'la barıştırsın, deyelim; aldatalım, odamıza getirelim. Gelip bizi dinlerse hoş; dinlemezse ben

sakalını tutayım, siz kılıç üşürün, paralayın, aradan Beyrek'i kaldıralım. Beyrek gidince ondan sonra Kazan'la işimiz hayır ola, dedi.

Beyrek'e kâğıt gönderdiler.

Beyrek, odasında yiğitleriyle yiyip, içip otururken Aruz'dan adam geldi, Beyrek'e selâm verdi. Beyrek 'aleyküm selâm'' dedi, sordu:

–Nedir? dedi.

O gelen kişi:

–Hânım, Aruz size selâm eder, dedi. Bu kâğıdı Aruz gönderdi, deye sundu.

Beyrek açtı gördü ki, kerem edip gelsin, lutfedip bizi Kazan'la barıştırsın, demiş.

Beyrek, hoş ola, dedi.

Atını çektiler, bindi, kırk yiğitle Aruz'un evine geldi. Dış - Oğuz beyleri otururken girdi, selâm verdi. Aruz yer gösterdi, geçti, oturdu.

Beyrek'e Aruz:

–Bilir misin Beyrek, seni neye çağırdık? dedi.

Beyrek:

–Neye çağırdınız? Buyurun, dedi.

Aruz:

–Hep şu oturan beyler Kazan'a asi olduk, and içtik, dedi.

Mushaf getirdiler, sen de and iç, dediler.

Beyrek:

–Vallahi ben Kazan'a asi olmam, deye and içti. Soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Ben Kazan'ın nimetini çok yimişim,
Bilmez isem gözüme dursun!
Karakoçta Kazılık atına çok binmişim,
Bilmez isem bana tabut olsun!
Yahşı kaftanlarını çok giymişim,

Bilmez isem kefenim olsun!
Ala, büyük otağına çok girmişim,
Bilmez isem, bana zından olsun!

dedi.

Aruz kızdı, kavrayıp Beyrek'in sakalını tuttu, beyler Beyrek'e kıyamadılar.

Beyrek, Aruz'un kızdığını burada bildi, soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Aruz dayım Aruz!
Bana bu işi edeceğini bilseydim,
Karakoçta Kazılık atıma binerdim,
Sırtı pek, demirdonum giyerdim,
Kara polat öz kılıcımı belime bağlardım,
Alın başa kunt tolgamı vururdum,
Kârgı dalı altmış tutam süngümü elime alırdım,
Ala gözlü beyleri yanıma alırdım,
Kavat,
Ben bu işi duysam sana böyle gelir miydim?
Aldatıp da er tutmak avrat işidir,
Avradından mı öğrendin sen bu işi?
Kavat!

dedi.

Aruz:

—Bre, saçmasapan söyleme, kanına susama, gel and iç, dedi.

Beyrek:

-Vallahi ben Kazan'ın uğruna başımı koymuşum, ben Han Kazan'dan dönmem, istersen yüz parça et, dedi.

Aruz gine kızdı; Beyrek'in sakalını sıkıca tuttu. Beylere baktı, gördü ki kimse gelmez. Aruz kara polat öz kılıcını çekip Beyrek'in sağ uyluğunu çaldı, kara kana bulandı.

Beyrek'in başı bunlu oldu.
Beyler hep dağıldı, her kişi atlı atına bindi.
Beyrek'i bindirdiler, ardına adam bindirip kucakladılar, kaçtılar. Beyrek'i odasına götürdüler; cübbesini üzerine örttüler.
Beyrek burada soylamış, görelim hânım, ne soylamış?:

Soylama

Beylerim yerinizden kalkıp doğrulun,
Ak - boz atımın kuyruğunu kesin,
Eğri beli, aladağdan geceleyin geçin,
Akındılı görklü suyu dilip geçin,
Kazan'ın divanına koşup varın,
Ak çıkarıp, kara giyin,
Sen sağ ol, Beyrek öldü, deyin!

Deyin ki:

—Namert Aruz dayından adam geldi, Beyrek'i istemiş; o da gitmiş. Hep Dış - Oğuz beyleri yığınak olmuş. Yeme, içme arasında mushaf getirdiler. Kazan'a biz asi olduk, and içtik, gel sen de and iç, dediler, içmedi, ben Kazan'dan dönmem, dedi.

Namert dayın kızdı, Beyrek'i kılıçladı. Kara kana bulandı, bunlu oldu. Yarın kıyamet gününde benim elim Kazan Han'ın yakasında olsun, benim kanımı Aruz'a korsa, dedi.

Bir daha soylamış:

Soylama

Yiğitlerim,
Aruz-oğlu Basat gelmeden,
Elim günüm yağmalanmadan,
Kaytabanda develerimi buzlatmadan,
Karakoçta Kazılık atımı kişnetmeden,
Ağıllarda akça koyunlarım meletmeden,
Akça yüzlü kızım, gelinim inleşmeden,

Akça yüzlü görklümü,
Aruz - oğlu Basat gelip almadan,
Elimi günümü yağmalamadan,
Kazan bana yetişsin,
Benim kanımı Aruz'a komasın.
Akça yüzlü görklümü oğluna alıversin,
Ahıret hakkını helal etsin!
Beyrek padişahlar padişahı,
Hakka vasıl oldu, belli bilsin!

dedi.

Beyrek'in babasına, anasına haber oldu. Ak evinin eşiğinde yas koptu. Kara benzer kızı, gelini ak çıkardı, kara giydi.

Ak - boz atının kuyruğunu kestiler. Kırk, elli yiğit kara giyip gök sarındılar; Kazan Bey'e geldiler; sarıklarını yere vurdular; Beyrek deye çok ağladılar; Kazan'ın elini öptüler. Sen sağ ol, Beyrek öldü, dediler.

—Namert dayın tuzak kurmuş, çağırıp bizi aldılar, gittik. Dış-Oğuz beyleri size asi olmuşlar, bilmedik. Mushaf getirdiler, biz Kazan'a asi olduk, sen de bize katıl, dediler. And içtiler. Beyrek ekmeğini çiğnemedi, onlara katılmadı. Dayın namert Aruz kızdı, Beyrek'i oturduğu yerde kılıçladı, bir uyluğunu düşürdü. Sen sağ ol hânım, Beyrek hakka ulaştı, benim kanımı Aruz'a komasın, dedi, dediler.

Kazan bu haberi işitti, mendilini eline alıp hüngür hüngür ağladı. Divanda hıçkırarak ağladı. Hep orada olan beyler ağlaştılar.

Kazan vardı, odasına girdi. Yedi gün divana çıkmadı, ağladı, oturdu.

Beyler toplandı, divana geldi. Kazan'ın kardaşı Karagüne:

—Kılbaş, var, söyle, ağam Kazan gelsin, çıksın! Bir yiğit senin uğruna aramızdan eksildi. Hem vasiyyet etmiş, benim kanımı komasın, alsın, demiş. Varalım, düşmanı haklayalım, de, dedi.

Kılbaş:

—Sen kardaşısın, sen var, dedi.

Sonunda ikisi birlikte vardılar. Kazan'ın odasına girdiler, se-

lâm verdiler; sen sağ ol, hânım, dediler. Bir yiğit aramızdan eksildi, senin yolunda baş verdi. *Dirim kanını* (325) alalım; hem size ısmarlamış, benim kanımı alsın, demiş. Ağlamakla nesne mi olur? Doğrulup ayağa kalk, dediler.

Kazan:

–Doğru, çabucak cebehaneyi yüklesinler, bütün beyler binsinler, dedi.

Bütün beyler bindi. Kazan'ın konur atını çektiler, bindi. Boru çalındı, kös döğüldü. Gece, gündüz demediler, yürüyüş oldu.

Aruz'a ve bütün Dış - Oğuz beylerine haber oldu. İşte Kazan geldi, dediler.

Onlar da çeri toplayıp, boru çaldırıp Kazan'a karşı geldiler.

Üçok, Bozok karşılaştılar.

Aruz:

– Benim İç - Oğuzda karınım Kazan olsun, dedi.

Emen:

–Benim karınım Ters - uzamış olsun, dedi.

Alp Rüstem:

–Benim karınım Ense Koca - oğlu Okçu olsun, dedi.

Herbiri bir karın gözetti. Alaylar bağlandı. *koşunlar* (326) düzüldü, borular çalındı, davullar döğüldü.

Aruz Koca meydana at tepti. Kazan'a çağırıp:

–Bre kavat, sen benim karınımsın, sen gel, beri, dedi.

Kazan kalkan yapındı; süngüsünü eline aldı, başı üzerine çevirdi.

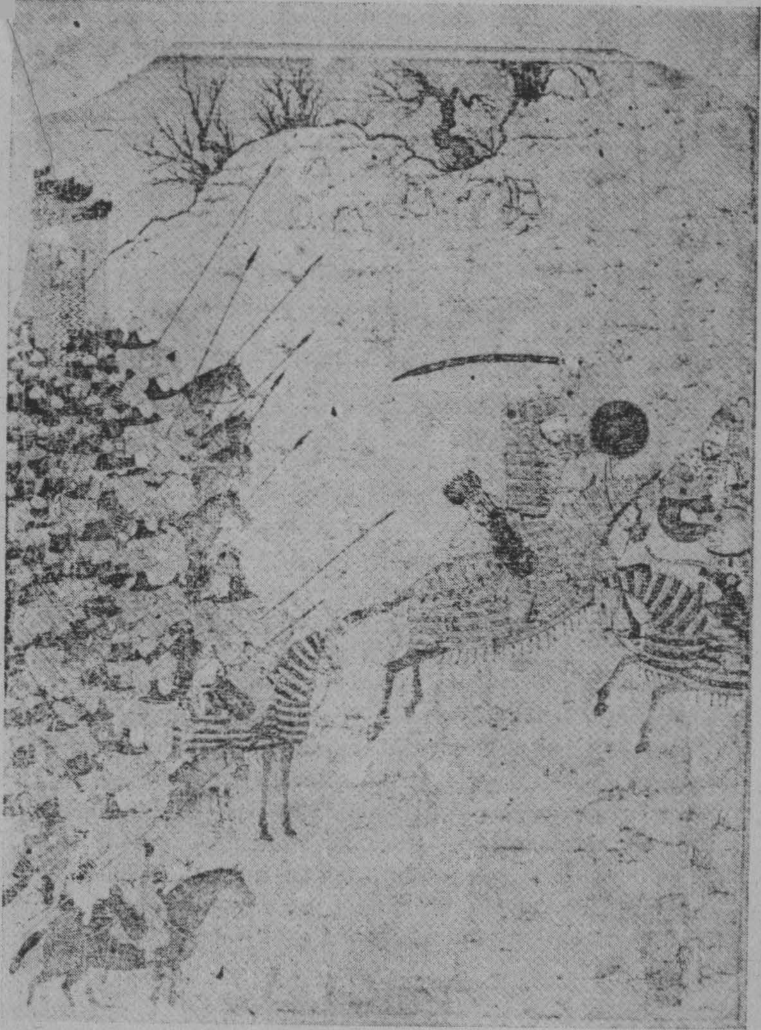
–Bre kavat, kancıklıkla er öldürmek nice olur, ben sana göstereyim, dedi.

Aruz Kazan'ın üzerine at saldı. Kazan'ı kılıçladı, zerre kadar kestiremedi, öte geçti.

Sıra Kazan'a geldi. Altmış tutam ala gönderini koltuğunun altına kıstırdı, Aruz'a bir gönder vurdu. Göğsünden yalabıdak öte geçti. At üzerinden yere saldı. Kardaşı Karagüne'ye işaret

---

(325) Öç; öldürülen birinin yerine öldüreni öldürmekle alınan öç.
(326) Savaşta saf ve alay; asker dizisi.

Meydanda teke - tek döğüşmek üzere er dileyen zırhlı cılasınların kılıçları, kalkanları, tirkeşleri ile kiçimli atları üzerinde savaşmaları...

etti, başını kes, dedi. Karagüne attan indi, Aruz'un başını kesti.

Dış - Oğuz beyleri bunu görüp hep attan indiler; Kazan'ı ayağına düştüler; suçlarını dilediler; elini öptüler.

Kazan suçlarını bağışladı. Beyrek'in kanını dayısından aldı. Aruz'un evini yağmalattı; elini gününü vurdurdu. Yiğit beyler bol bol doyum oldu.

Kazan gök alana, görklü çemene çadır diktirdi, otağını kurdu.

Dedem Korkut geldi, şadılık çaldı, boy boyladı, soy soyladı, gazi erenlerin başına neler geldiğini söyledi.

Hani dediğim bey erenler?
Dünyayı benim deyenler?
Ecel aldı, yer gizledi,
Fani dünya kime kaldı?
Gelimli, gidimli dünya,
Sonucu ölümlü dünya!
Bu kara yer bizi de yiyecektir,
En nihayet uzun yaşın ucu ölüm,
Sonu ayrılık!

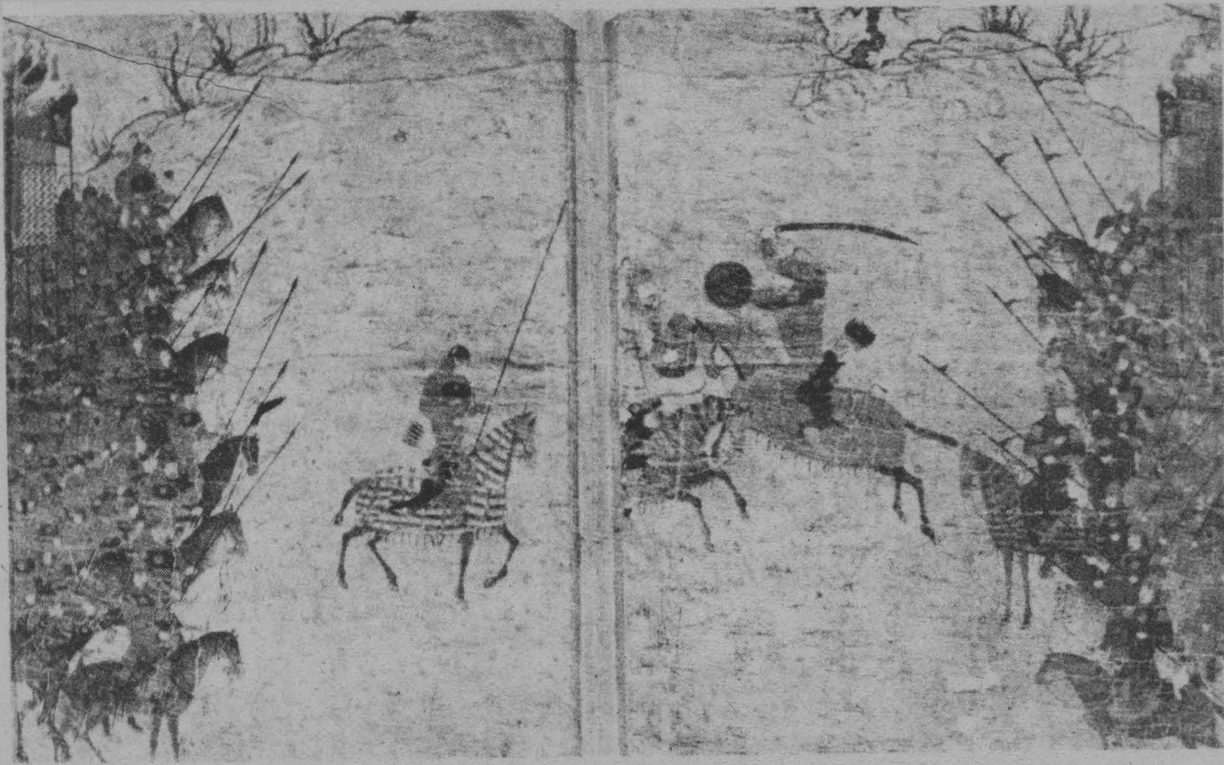
Yom vereyim, hânım: Ölüm vakti geldiğinde arı imandan ayırmasın! Aksakallı babanın yeri Uçmak olsun! Ak pürçekli ananın yeri Cennet olsun! Ulu Tanrı Beyrek'e rahmet kılsın! Yiğitlerin arslanı Hazret–i Ali'nin elinden Cennette *kevser* (327) içmeyi Tanrı nasip etsin! Güçlü Tanrı seni namerde muhtaç etmesin. Ak alnında beş kelime dua kıldık, kabul olsun! Âmin, âmin deyenler Tanrıyı görsün! Derlesin, toplasın, günahınızı adı görklü Muhammed Mustafa yüzü suyuna bağışlasın.

---

(327) Cennette Büyük bir ırmağın adı.

Firdevsi'nin Şehnamesinden: Minûçehr'in Tur'u öldürmesi (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2153 numaralı albümden, ypr.102a, XIV. yüzyıl.)

Firdevsi'nin Şehnamesinden: Rüstem'in Mazenderanlı Guya ile savaşı (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2153 numaralı albümden, ypr. 52 b- 53 a, XIV. yüzyıl.)

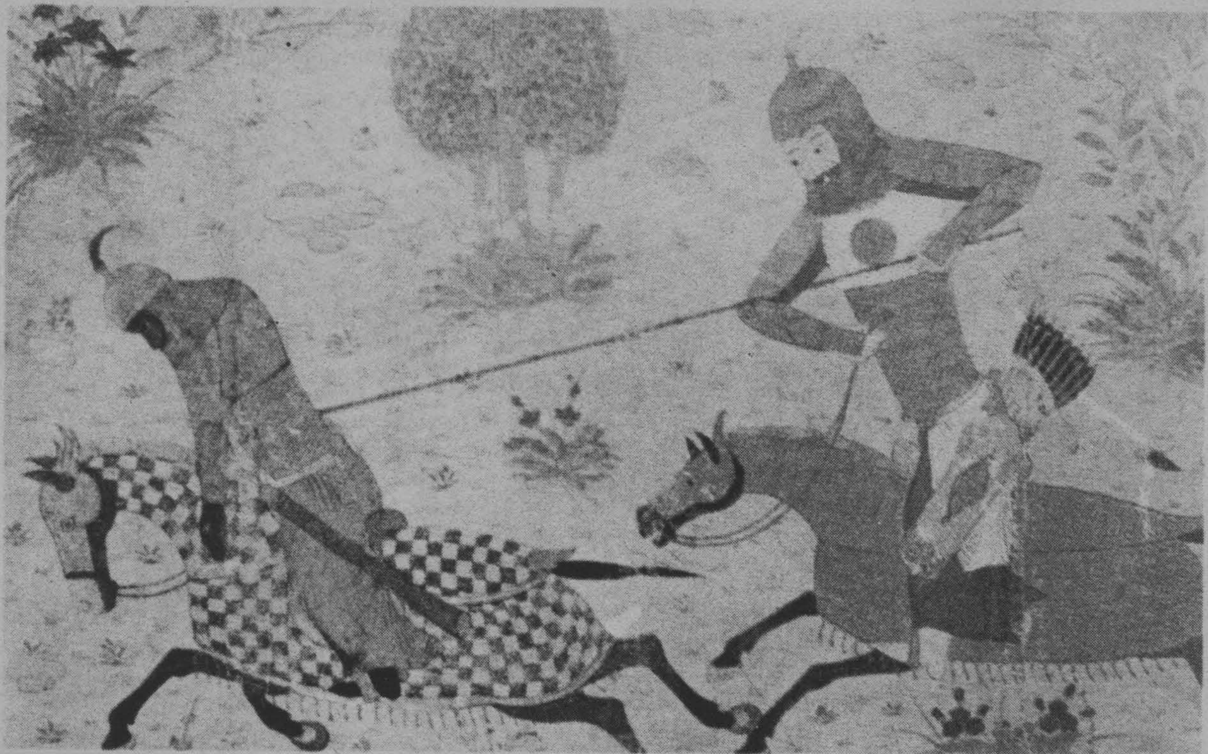
Firdevsi'nin Şehnamesinden: Uyuyan Rüstem (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2153 numaralı albümden, ypr. 100b, XIV. yüzyıl.)

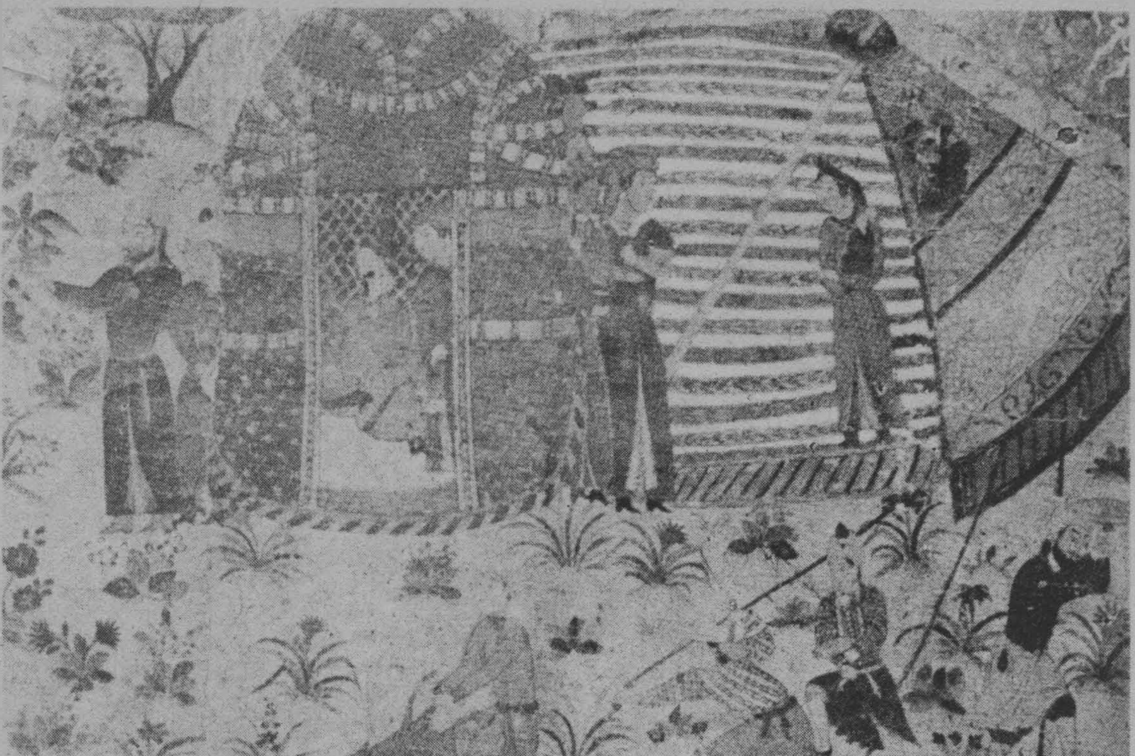
Firdevsi'nini Şehnamesinden: Tahmures'in devlerle savaşı (Topkapı Sarayı Müzesi H. 2152 numaralı albümden ypr. 48b, XV. yüzyıl.)

Firdevsi'nin Şehnamesinden: Rüstem ya da İsfendiyar'ın cadıyı öldürmesi, (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2152 numaralı albümden ypr. 46b, XIV–XV. yüzyıl.)

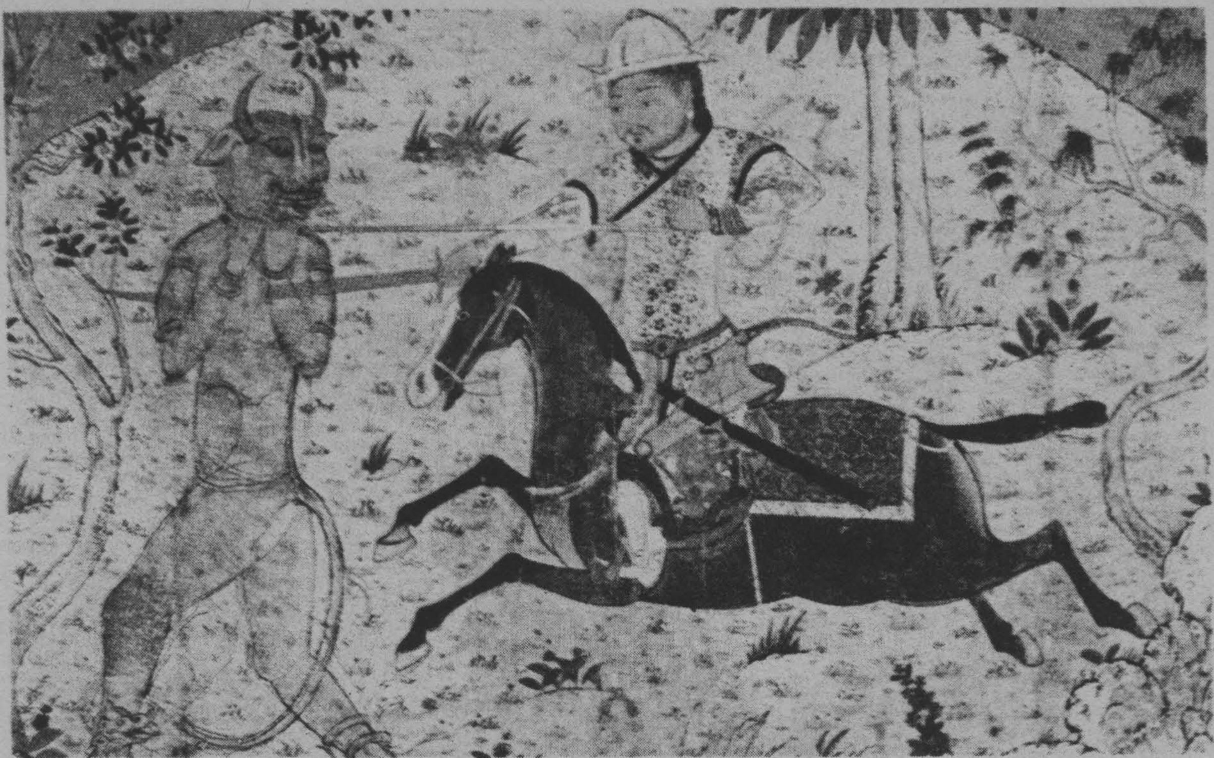
Firdevsi'nin Şehnamesinden: Minûçehr'in Tur'u mızrakla öldürmesi (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2152 numaralı albümden, ypr. 73b, XV. yüzyıl.)

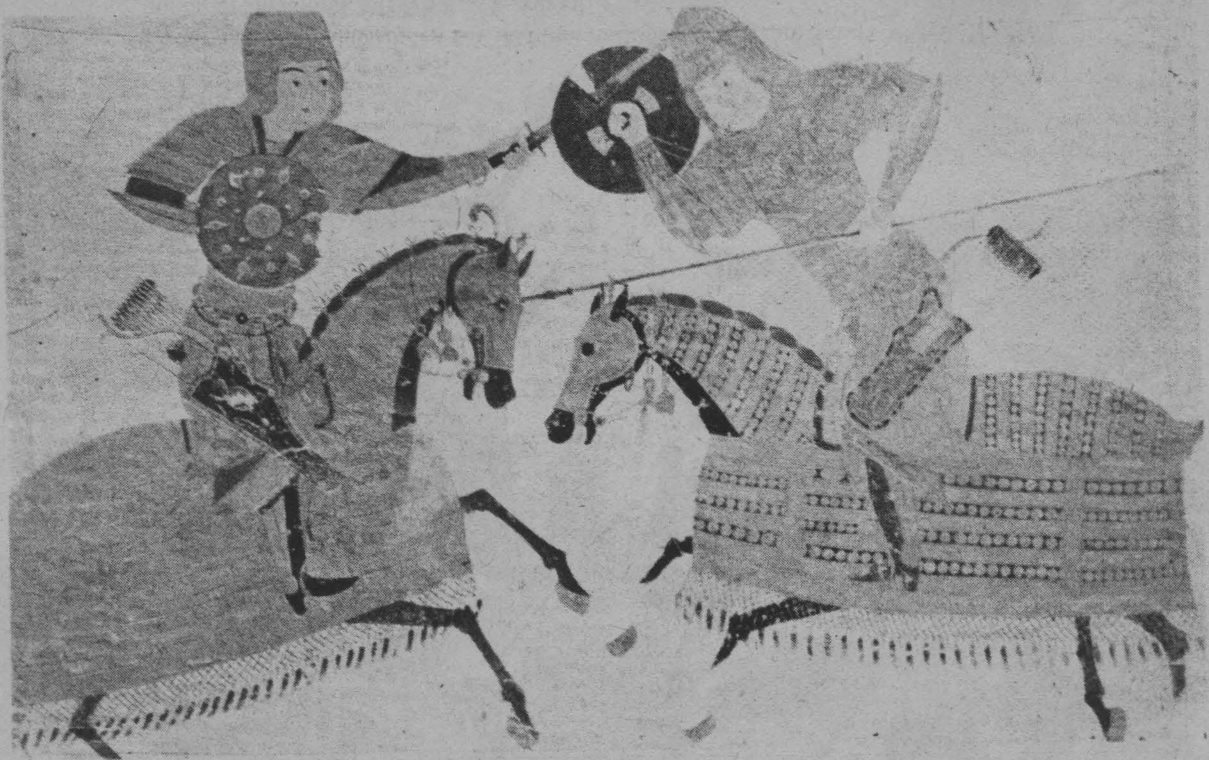
Çadır Kuranlar (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2152 numaralı albümden, ypr. 66a, XV. yüzyıl.)

Firdevsi'nin Şehnamesinden: Hüsrev'in Behrâm–ı Çûbîn ile savaşı (Topkapı Sarayı Müzesi H. 1510, ypr. 447b, XVI. yüzyıl başı.)

Firdevsi'nin Şehnamesinden: İsfendiyar'ın cadıyı öldürmesi (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2152 numaralı albümden, ypr. 78a, XV. yüzyıl.)

İki Savaşçı (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2153 numaralı albümden, ypr. 97b, XV. yüzyılın ikinci yarısı, Akkoyunlu Türkmenleri Devri, Derviş Muhammed imzalı.)

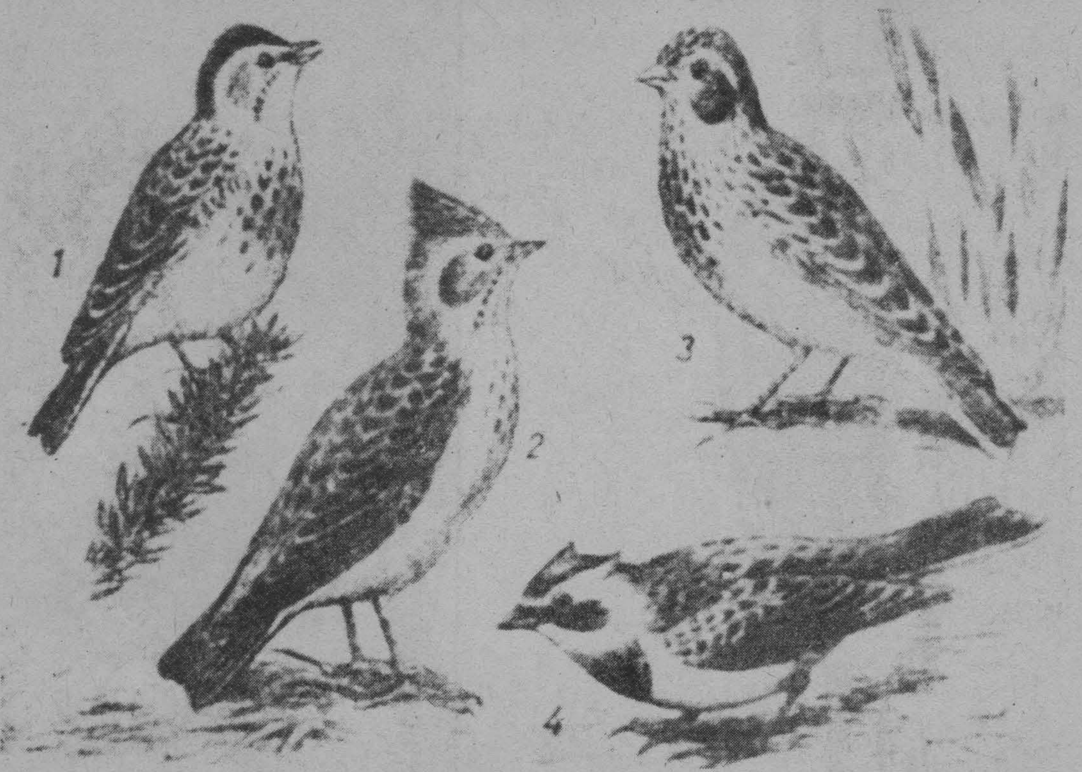
Firdevsi'nin Şehnamesinden: Güştasb'ın kurdu öldürmesi (Topkapı Sarayı Müzesi, H. 2152 numaralı albümden, ypr. 80b, XV. yüzyıl.)

Bayburt Kalesi ve Beyrek'in mezarı

Firdevsi'nin Şehnamesinden Giv ile Piran'ın döğüşü. (Topkapı Sarayı Müzesi, Ч. 2152 numaralı albümden, yer. 78 b, XV. yüzyıl.

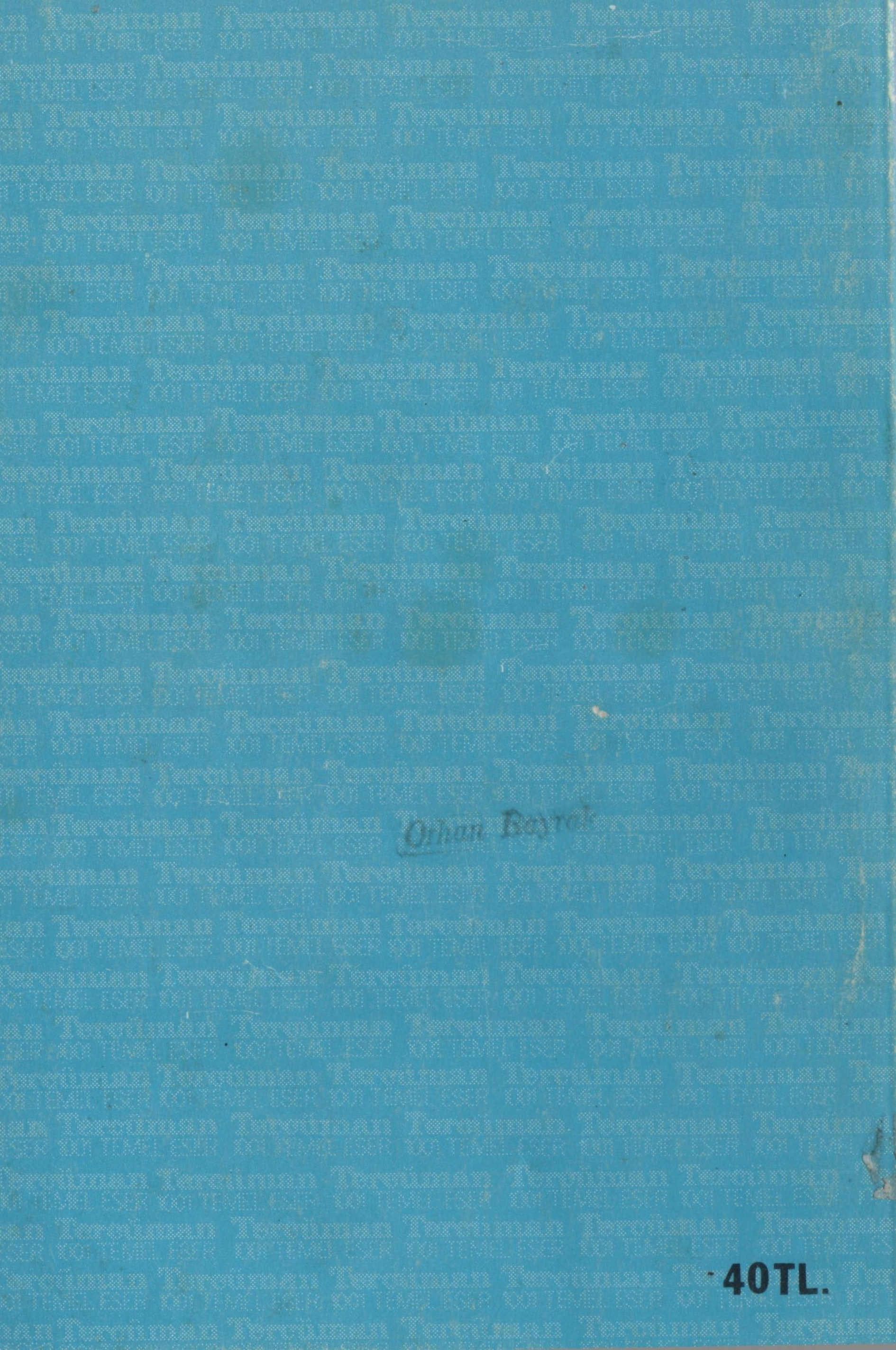
Turgaylar

Sapan atan savaşçı

Kulan

Dede Korkutun Mezarı

Tercüman
1001 TEMEL ESER
Orhan Bayrak
40TL.